

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CAN DÜNDAR

VATAN

HAİNİ

**ASIL VATAN HAINİ KİMMİŞ
BİLİNSİN İSTEDİM**

CORRECTIV • ÖZGÜRÜZ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

CAN DÜNDAR

VATAN HAINİ

Asıl vatan haini kimmiş
bilinsin istedim

CORRECTIV
BÜCHER FÜR
DIE GESELLSCHAFT

Özgürüz

Mete Akyol'un anısına...

“O ümitlidir ki şimdi sefer etmekteyiz, biz o akıntıya
karşı giden tekneler, durmadan geriye, geçmişe
çarpılıp atılsak da ne gam...”

F.Scott Fitzgerald,
“Muhteşem Gatsby” den...
Can Yücel’in çevirisiyle...

CAN DÜNDAR

Can Dündar 40 yıla yaklaşan gazetecilik hayatında çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. Yakın Türkiye tarihi ve kültürel antropolojiye ilişkin pek çok belgele ve Atatürk üzerine bir belgesel-filme yönetmen olarak imza attı. Haber kanallarında anchorman olarak görev yaptı. Türk istihbarat servisinin Suriye'ye silah naklini belgeleyen haberi yüzünden verilen 5 yıl 10 aylık mahkûmiyet cezasını temyiz ettikten sonra Cumhuriyet Gazetesi'nin genel yayın yönetmenliğinden ayrıldı. Eylül 2016'dan beri Berlin'de yaşıyor. Die Zeit gazetesinde köşe yazarları yazıyor. "#ÖZGÜRÜZ" adını verdiği bir internet sitesini ve aynı adla çıkan dergiyi yönetiyor. Yayınlanmış 40 kitabının sonuncusu, "Tutuklandık", Almanca, İngilizce, İtalyanca ve Yunanca basıldı.

1. Baskı 2017

Copyright © 2017 Can Dündar

Copyright © 2017 CORRECTIV Verlag und Vertrieb für die Gesellschaft

Baskı: Livonia Print, Riga

Latvia: Letonya'da basılmıştır

ISBN: 978-3-9817400-6-6

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
1 Kurşun	17
2 Uçak	22
3 Ayrılık	23
4 Darbe	25
5 Karar	29
6 Veda	32
7 Yalnızlık	35
8 Yangın	37
9 Mülteci	39
10 Fırsat	42
11 Almanya	45
12 Tekerrür	48
13 Hain	51
14 Pasaport	55
15 Sürgün	59
16 Zaman	63
17 Dayanışma	67
18 Avrupa	70
19 Merkel	73
20 Aktivist	80
21 Uyku	85
22 Baskın	88
23 Gauck	99
24 Bayrak	103

25	ABD	110
26	Korku	114
27	Yılbaşı.....	122
28	Hrant	125
29	Özgürüz.....	129
30	Koruma	137
31	Sheakespeare.....	139

ÖNSÖZ

Bir sabah yapayalnız uyandım.

Uyandığım ev, benim değildi. Hep yattığım yatakta değildim. Yanımda eşim yoktu. Eşyalar yabancıydı. Perdeyi açtım:

Farklı bir şehir baktı bana... Ne yemyeşil bahçe vardı, ne masmavi deniz... Ülkemde değildim. Hep gülümsemesine alıştığım güneş, bulutlar ardına sinmiş gibiydi.

Televizyonu açtım; tanımadığım insanlar, anlamadığım bir dilde konuşuyordu.

Gidecek bir işim yoktu, konuşacak kimsem de...

Eşim, işim, evim, bahçem, ailem, annem, ülkem, şehrim, sevdiklerim, bir günde çıkıvermişti hayatımdan...

Dostların her daim kulağıma fısıldadığı, “Asla yalnız yürümeyeceksin” şarkısı duyulmaz olmuştu.

Kafka’nın “Dönüşüm”deki kahramanı (Gregor) Sam-sa’nın adı, Çek dilinde “Yalnızım” anlamına da geliyormuş.

Onun, dev bir böcek olarak uyanış öyküsüyle, ismindeki anlam, bana tıpatıp uyuyordu sanki...

Bir haberle değişmişti hayatım...

“Herkesin bildiği sır”rı deşifre etmiştim. Devletin istihbarat teşkilatının Suriye’ye illegal silah sevkiyatını belgelemiştim. Görüntüler ortadaydı. Hükümet de yalanlayamamıştı. Sadece, bu illegal sevkiyatın, ulvi devletin gizli kalması gereken bir sırrı olduğunu söylemişlerdi. Vatani savaşa sokacak bir hamlenin üzerine “Girilmez” levhası konmuştu. Kendisine gazeteciyim diyen hiç kimse, bu levhaya aldırılmaz, girerdi. Biz de girdik; hakikatin önüne çizilen sınırı ihlal ettik.

Sergilediğimiz suç kadar büyük oldu, hakkımızdaki suçlama da:

“Devlet sırrını ifşa ederek hükümeti devirmeye çalışmak...”

İki kez müebbet hapis istediler. Bu, eski ceza yasasında idama eşitti.

Yalanlanamayan, doğru bir haber yazdı diye bir gazetecinin idamını istemek...

Nefret, adaletin gözünü kör etmişti.

Suçlandık, hapis yattık, yargılandık, kurşunlandık, sürgün olduk.

Sonra o tanıdık damga geldi:

“Vatan Haini!”

Çünkü vatan, hırsızların eline geçmişti. Soyguncuların, silah kaçakçılarının, savaş tüccarlarının, orman yağmacılarının, ihale fesatçılarının, saray entrikacılarının, din bezirgânlarının, kafa kesen cihatçıların, mafya babalarının...

Onlara karşı çıkan, vatana karşı çıkmış sayılırdı.

Mesela, Erdoğan’ın oğluna, “Evdeki paraları sıfırladın mı” diye soran telefon konuşmasını yayınlamamız da vatana ihanetti;

istihbarat şefinin, “Gerekirse Suriye’ye dört adam gönderirim. Oradan Türkiye’ye sekiz füze attırır, savaş gerekçesi üretirim” sözlerini haber yapmamız da;

radikal İslamcılarının sınırda, poliste, yargıda, hükümet tarafından kollanışını manşetten vermemiz de;

işadamlarının, iktidarın baskısıyla ve büyük ihaleler karşılığında, medya kuruluşlarını satın alıp propaganda aracına çevirişini deşifre etmemiz de...

Bunlar da devletin sırlarıydı; o “vatan”da yaşayan halkın bilmesi gereken kirli sırlar...

Hakikatin üzerine örtülen örtü, altına süpürülen pisiği saklamaya yetmiyordu artık...

Hükümet, psikolojide “Yansıtmı” diye bilinen savunma mekanizmasını uyguladı:

Kendi suçunu, o suçı açığa çıkarana yükledi.

Vatana ihanetini örtbas etmek için, vatani savunmaları, “Vatan haini” ilan etti. Oysa biz, vatanımızı sevdiğimiz için, onun çağdışı bir zihniyetin elinde karanlığa sürüklenmemesi için, komşusuyla savaşı hale gelmemesi için, ormanlarının, kentlerinin, hazinesinin yağmalanmaması için, iç savaşı, korkuya, yoksulluğa yenilmemesi için çırpınıyorduk.

Adaleti savunan bizdik, hiçe sayan onlar...

Ağacı büyüten bizdik, kesen onlar...

Barış isteyen bizdik, savaşı kışkırtan onlar...

Dine saygı duyan bizdik, siyasetin emrine koşan onlar...

Şiddet kusan polise “Durun” diyen bizdik, “Vurun” diyen onlar...

Biz çocuklarımızı “Harama el sürme” diye yetiştirmiştik, onlar evdeki kirli paralarının bekçiliğine koşmuştu.

Bizi, “biz ve onlar” diye ayrıştıranlar da onlardı.

Erdoğan bana “Vatan haini” damgasını vurduğunda ben Almanya’da onun konuşma hakkını savunuyordum. Çünkü İzzetbegoviç’in dediği gibi, “Savaş, öldüğünde değil, düşmanına benzediğinde kaybedilir”di. Biz her koşulda ifade özgürlüğünü savunmalıydık.

Vatana ihanetle suçlandığımda, Alman işadamlarına, Türkiye’deki yatırımlarını askıya almamalarını, ama hukuk devleti koşulu koymalarını söylüyordum. Vatanımı yalnızlığa sürükleyen Erdoğan’a karşı, onun Avrupa ailesinden kopmamasını savunuyordum.

Interpol’e “terörist” diye arama emrim iletildiği gün, gazetemle birlikte Nobel Barış Ödülü’ne aday gösteriliyordum.

Yandaş basın “Niye bu teröristi Saray’da ağırılıyorsunuz” diye Almanya’yı suçladığında, Türkiye halkının direnişine gözünü kapattığı için Merkel’i eleştiriyordum.

Erdoğan’ın “Naziler” suçlamasından sonra Türkiye’ye tatile gitmeye korkan Almanlara, “Halklarımız arasında sorun yok. Türkiye’ye gidin. Daha da yakınlaşmalıyız” diyordum.

Türkiye’yi Erdoğan’dan ibaret gibi görüyorlardı. Erdoğan da öyle göstermeye çalışıyordu. Vatanın ardına saklanıp kendisine yönelik suçlamaları, Türkiye eleştirisi gibi sunuyordu. Oysa Türkiye ayrıydı, Erdoğan ayrı... Ve biz, birinciyi sevdiğimiz için, onu ikinciden kurtarmaya çalışıyorduk.

Bu mücadeleledi beni, vatanımdan uzağa, Almanya’ya sürükleyen, bir sabah Berlin’de yapayalnız uyanmak zorunda bırakan...

Son bir yılda hayatımda neyim yoksa Erdoğan yüzündendi. Ama –ironik bir şekilde- neyim varsa da biraz onun sayesinde...

Onun hırısı, nefreti, intikam duygusu yüzünden işimden, evimden, ülkemden olmuşum, ama bu nefret kampanyasına karşı verdiğim mücadele sayesinde de, insan hakları için savaşan büyük bir ailenin içine kabul edilmişim. Ona yönelik tepki, bana yönelik bir sempatiyi doğurmuştu. Son bir yılda aldığım 10 uluslararası ödül ve 5 dile çevrilen kitabım, bu dayanışmanın göstergesiydi aslında... Dünyanın bir ucunda insan hakkı, düşünce özgürlüğü, demokrasi için çırpınman, öbür ucunda benzer mücadele veren başka hayatlara dokunuyor, dayanışmanın güçlü sesi, sessizlikte boğulmanı önlüyordu.

Batılılar, Erdoğan’ın bunca hataya, zulme, öfkeye rağmen bunca yıldır ülkesinde ve özellikle de Avrupa’daki vatandaşları arasında nasıl bu kadar popüler olabildiğine şaşıyor.

Birçok açıklamanın yanında, bir teşhis de şu:

O'nun bir hikâyesi var.

Siyasette çok işine yarayan bir hikâye bu... İstanbul'da, dışlanmışların yaşadığı bir mahallede yetişmiş, eğitimsiz ve yoksul çıktığı hayat yolculuğunda, engellerle kendince mücadele etmiş, okuduğu bir şiiirden hapse girmiş, sonra, kendisini hap-sedenlerin oturduğu tahta kurulmayı başarmış bir lider... Kendisi gibi dışlanmış, yoksul, eğitimsiz kitlelere umut veren bir başarı öyküsü...

Ama hikâyenin sonu fena:

Başarıya ulaşana kadar mütevazı bir evde yaşayan Erdoğan, gücü tekeline alınca, kendisine dünyanın en büyük sarayını inşa etti. Zulmü kaldırmak yerine "Zulmetme sırası bende" dedi, Türkiye'yi büyük bir açık hava hapisanesi haline getirdi. Hırsızlığı önleyeceğine "Sıra bizimkilerde" demeyi ve vatanın kaynaklarını yandaşlarına cömertçe sunmayı seçti. Halkı yoksullaştırırken, kendisi ve çevresi zenginleşti. Kürtlerle, Ermenilerle, komşularıyla barış peşinde koşan, ülkesinin geleceğini Avrupada arayan lider görüntüsünü terk edip Türkiye'yi dünyayla kavgalı, içerde kutuplaşmış, baskı altında, ıssız bir çöle çevirdi. Bütün bunları, dindarlık kisvesine sarıp sakladı. Ölümü yüceltirken, taraftarlarını, hayatta en büyük kazanımın kefen ve şehadet olduğuna inandırdı. Eleştiriyi yasakladı. Kölelere hürriyet vaat eden adamın, aslında onlara efendi olma peşinde olduğu anlaşıldı.

Mesele vatana ihanetse, budur işte...

Şimdi, bizim de bir hikâyemiz var:

Annem telefonda, "Beni merak etme, benim yerim hazır" dediğinde, babamın mezarının yanını kastettiğini biliyorum. Onu bir daha görememe ihtimali, vatanımızı baskıya, hırsızlığa, yağmaya karşı savunmamızın bedeli...

Eşimle bir yılı aşkın süredir görüşemememiz, hayat boyu biriktirdiğimiz parayla alabildiğimiz eve el konması ihtimali, vatan-

daşlıktan çıkarma hazırlığı da, vatanımızı sevmemizin bedeli...

Bir gün kendimi sözlükte “Haymatlos” sözcüğünün karşılığını ararken bulmam, büroda çalışırken hep perdeyi kapalı tutmam, çok sevdiğim vatanımdan uzak yaşamam da o vatan, İslamofaşist bir rejimin eline düşmesin diye verdiğimiz mücadelenin bedeli...

Şimdi, Gezi Parkı’ndaki ağaçları savunurken gözünden kurşunlananların da bir hikâyesi var... Pazarda ayağında lastik pabucuyla çocuklarına ekmek parası kazanmaya çabalarken gözaltına alınan başörtülü kadının, şortuyla otobüse bindi diye saldırıya uğrayan genç kızın, Erdoğan’ı kedi şeklinde çizdi diye hapse mahkûm edilen karikatüristin, kardeş kanı dökülmesin diyen bir bildiriye imza attığı için mesleğinden olan akademisyenin, işini geri istemek için açlık grevi yaptı diye hapsedilen öğretmenin, dindarlık uğruna oy verdiği parti tarafından yoksulluğa terk edilenlerin, polisin vurduğu 15 yaşındaki oğlunun hesabını sorarken yerlerde sürüklenip kırılan koluna ters kelepçe takılan kadının, yaşadıkları kentler, köyler yerle bir edilirken seçtikleri vekillere, başkanlara zincir vurulan Kürtlerin, kapılarına kırmızı boyayla işaret konan Alevilerin de bir hikâyesi var şimdi...

Vatan, kimin kendisini sevdiğini, kimin soyduğunu biliyor artık...

Bazı kitaplar bir rafta demlenmeye terk edilip yazılmayı bekler.

Bazısı sabırsızdır; “Yaz beni” diye bağırıp dürtükler seni...

Bu kitabı, yaralarım kapanıp kabuk bağlandığında yazabilirdim; ama neler pahasına direndiğimiz, nasıl içten içe kandediğimiz görülsün, asıl vatan haini kimmiş bilinsin istedim. Güçlülerin haksız, haklıların güçsüz olduğu, ama haksızlar güçten düşerken, haklıların güçlenmeye başladığı görülsün istedim.

Mücadelenin verdiği onca kişisel hasara rağmen, umut bayrağını dalgalandırmanın zorluğu ve hayatiyeti anlaşılсын istedim.

Bu kitabı, 81 yaşında hayata veda eden gazeteci ağabeyim Mete Akyol'a ithaf ediyorum.

Hapse girmemizden bir hafta sonra, tahta sandalyesini kapıp yattığımız cezaevine gelmişti. Kış ortasıydı. Ayazdı. Sandalyesini kapının önüne koymuş, paltosuna bürünüp orada gün boyu kitabını okumuştı.

Kişisel bir protestoydu bu... 80 yaşında bir ustanın, sessizce çaldığı “Uyanın” ziliydi.

Giderken, “Ben burada bir gün kaldım, her meslektaşım bunu bir gün yaparsa bu, umut yaratabilir” demişti.

Ertesi günden itibaren yüzlerce gazeteci, “umut nöbeti” için ellerinde sandalyelerle kuyruğa girdi. Artık insanlar otobüslerle akın akın geliyor, cezaevinin önü, miting alanına dönüşüyordu.

Hapisten çıkabildiysem, bunda o 80’lik gencin başlattığı eylemin katkısı büyük...

Mete Akyol, Silivri önünde, “Umut nöbeti”nde...

Çıktığımda o sandalyeyi getirip hediye etti bana... Ben de Basın Müzesi'ne söz verdim.

Bazen bir tahta sandalye, bir altın tahtı devirmeye yeter.

Can Dünder

Aralık.2017

KURŞUN

6 Mayıs 2016 sabahı evden çıkarken bir tuhaflık dikkatimi çekti.

Gazeteden beni almaya gelen arabada, son bir aydır her anımda bana eşlik eden yakın korumam yoktu. Tehditler artınca Emniyet, onu beni korumakla görevlendirmişti, ama o sabah, kendisi düğüne gitmiş, yerine gelecek koruma ise her nasılsa uyuyakalmıştı.

Oysa önemli bir gündü.

“Devletin sırlarını açıkladığımız” gerekçesiyle yargılandığımız davada, hakkımızdaki hüküm açıklanacaktı.

Korumama telefonda mahkemeye gelmesini söyledim. Geldi.

Duruşmaya girdik. Mahkeme, “sırlar ifşa olmasın” diye, duruşmaya izleyici yasağı koymuştu. O nedenle salon tenhaydı. Savcı aynı çatık kaşlarla kürsüsünde talebini yineledi:

“Sanık, devletin gizli bilgilerini gazetesinde yayınladığı için, hükümeti devirmeye çalışmak, gizli örgüte yardım ve yataklık, devlet sırlarını ele vermek, casusluk suçlarından iki kez müebbetle cezalandırılmalıdır.”

Ben “son sözümü” söyledim:

“Yayınladığımız haber, hükümetin, Meclis’ten habersiz yürüttüğü illegal bir operasyonunu deşifre etmiştir. Gazetecinin görevi devletin sırrını değil, halkın çıkarını korumaktır. Haberimizin arkasındayım. Beraatımı istiyorum”.

Hâkim, karar için duruşmaya ara verdi.

Çıktık.

Adliye binasının az ötesinde bir kafe vardı; orada beklemek üzere binayı terk ederken, yakın korumanın yine –her neden-

se- yanımda olmadığını fark ettim.

Yanımda eşim Dilek vardı; bir de CHP Milletvekili Muharrem Erkek...

Çıkış kapısında çok sayıda kamera bekliyordu. Meslektaşlarımla ayaküstü sohbet ettim, “Kaderimiz, birazdan belli olacak” dedim.

Kafeye doğru yürürken birden kindar bir çehrenin, bana doğru yaklaştığını fark ettim. Birkaç metre yakınımaya kadar geldi. Önce elindeki namlunun parıltısını gördüm, sonra o namludan çıkan iki kurşunun sesini duydum, barutun kokusu aldım...

Saldırıyı görmüş, duymuş, koklamıştım, ama tenimde bir şey hissetmiyordum.

Aynı anda saldırganın, “Vatan haini” diye bağırdığını duydum.

Bu, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bana yapıştırmaya çalıştığı sıfattı; kurşun ise belli ki, onun “pahalı ödetmek istediği bedel...”

Türkiye’nin en korunaklı meydanındaydık. Silahla girmek şöyle dursun, sözde “kuş uçurtulmuyordu”.

Yanımdaki NTV muhabiri Yağız Şenkal bana siper olurken, “Kaç, hedef sensin” diye bağırdı. Oradan uzaklaşmaya çalıştım. Merakla arkama baktığımda başka silahlı adamların oraya koştuğunu gördüm; önce onların da saldırgan olduğunu sandım; sivil polis olduklarını sonradan anladım. Polis namlularının ucundaki saldırgan, profesyonel bir soğukkanlılıkla silahını yere bırakmış, ellerini başının üzerine koyup diz çökmüştü. Her şey 30 saniye içinde olup bitmişti. Bir aksiyon filminin setindeydik sanki... Fakat kurşunlar kurusıkı değildi. Artık sadece gazetem, gazeteciliğim, özgürlüğüm değil, canım da tehdit altındaydı.

Dilek yanıma geldi; yaram olup olmadığını sordu. Üstümü

kontrol ettik; yoktu. Kurşun yerden sekerek bana siper olan meslektaşımın bacağına bir sıyrığa yol açmıştı. Ucuz atlatmıştık.

Yanıma koşan gazeteciler saldırganı tanıyıp tanımadığımı sordu; “Saldıranı tanımıyorum, ama tahrik edeni tanıyorum” dedim: “Bir cumhurbaşkanı, bir gazeteci için, ‘Bu haberin bedelini ağır ödeyecek’ derse olacağı budur.”

Oradan uzaklaşırken ardımda nasıl bir dehşet yaşandığını, görüntüleri izleyince fark ettim:

Dilek, saldırganı görür görmez, akıl almaz bir refleksle adamın yüzüne hamle yapmış ve kurşunun hedefine varmasını engellemişti. Sonra da adamın kolunu bırakmamış, arkadan boyuna sarılan milletvekiliyle birlikte onu etkisiz hale getirmişti.

Hayatımı paylaştığım kadına, hayatımı borçluydum şimdi... Kahramanımdı o...

Saldırı anı: Silahlı saldırgan pasaportu verilerek serbest bırakıldı, onu engelleyen eşimin pasaportuna el kondu.

Kısa süre sonra, saldırıyı duyup koşan dostların ve ne olduğunu bana soran yakın korumamın eşliğinde mahkeme salonuna yürüdüm; kararı dinlemek üzere mahkeme salonuna girdim.

Hâkim önce “Geçmiş olsun” dedi, üzüntülerini bildirdi, sonra hükmünü söyledi:

“Devlet sırrını ifşadan 5 yıl 10 ay hapsine...”

TIR’lardaki mühimmatın resmi listesini yayınlayan Ankara Temsilcimiz Erdem Gül de aynı cezaya çarptırılmıştı. Casusluğa, hükümeti devirme girişimine, örgüte yardım yataklığa dair kanıt bulamamışlar, kirli bir operasyonu sır sayıp onu açık ettiğimiz için ceza vermişlerdi.

Hâkim, kararın temyize açık olduğunu belirtti ve pasaportumun da iadesine hükmetti. Şaşırtıcıydı bu... Tutuklanmamıştık. Yurtdışı yasağımız da kaldırılmıştı.

Adliyeden çıkarken, dostların ve medyanın kuşatması altında, “Bir saat içinde biri fiili, diğeri hukuki iki suikasta uğradığımızı, ama asla susmayacağımızı” söyledim.

Boynumda asılı hapis cezası ve üzerime sinmiş barut kokusuyla eve döndüm.

Ertesi sabah kapımın önünde iki siyah araba ile uyandım. İçlerinde, siyah gözlüklü, takım elbiseli altı koruma bekliyordu.

Gecikmiş bir önlemdi. Tanıştık. “Size yönelik herhangi bir tehdit var mı” diye sordular:

“Evet sizin patrondan var” dedim, Erdoğan’ı kastederek; “Beni, ona karşı korumanız gerekecek”.

O günden sonra hiçbir şey, eskisi gibi olmayacaktı.

Sözcükler engel tanımaz
“ASIL VATAN HAINİ KİMMİŞ BİLİNSİN İSTEDİM”
ŞİMDİ EBOOK OLARAK, BEDAVA

Türkiye’de yazılarımı okul kitaplarından çıkarıyor,
kitaplarımı yasaklatmaya çalışıyorlar.

Sözcüklerimizi yazamayız, basamayız, dağıtamayız,
okurumuzla buluşamayız sanıyorlar.

Yanılıyorlar.

Düşünen, yazan, okuyan insanı engelleyemezler.

Yazmak tehlikeli mi; daha çok yazıyoruz.

Basmak riskli mi; inadına basıyoruz.

Dağıtmak zor mu; o halde İnternet’ten yayınlıyoruz.

Hem de bedava...

Son kitabım “Asıl Vatan Haini kimmiş, bilinsin istedim”,
şimdi

e-book formatında...

Okumak, paylaşmak, dağıtmak isteyen herkese açık...

Kitabın yayıncısı #ÖZGÜRÜZ ve CORRECTİV olarak
karşılığında tek bir şey istiyoruz:

Bize, özgür yayıncılık mücadelemize destek olun.

Desteğinize ihtiyacımız var!

adresinden veya aşağıdaki hesaptan katkı yapa-
bilirsiniz:

Hesap sahibi: CORRECTIV Recherchen gGmbH

IBAN: DE 874 306 096 740 900 900 00 BIC: GENODEM1GLS

GLS Bank — Açıklama: özgürüz

Kitabın basılı kopyasını edinmek isteyenler için online

sipariş adresi: shop.correctiv.org

Katkınızla büyüyor, daha da güçleniyoruz.

Can Dündar

UÇAK

Uçaktayım.

Aylardır ilk kez...

Gökyüzünden yeryüzünü süzerken üç ay öncesini hatırlıyorum:

Bir cezaevinin avlusundan bakıyordum semada süzülen uçaklara... Duvar ne kadar yüksek ve büyük, uçak ne kadar uzak ve küçük görünüyordu.

“Yakında o uçakta olabilecek miyim? Uzaklara uçabilecek miyim” diye iç geçiriyordum.

Sayılı gün geçer; belirsizlik fena... Müebbedi istenen bir tutsak için, hiç çıkamamak da var hesapta...

Şimdi uçaktan bakıyorum aşağıya... Silivri’yi arıyorum yerde... Üç ay konakladığım esaret ülkesini... Havadan bakınca duvar alçak ve küçük görünüyor, uçak yakın ve büyük...

Hapiste, o dört adıma sekiz adımlık beton avluda kalanlar da bakıyor mudur şu an semaya?

Uçağı görüp iç çekiyorlar mıdır?

Aslında ne uçak o kadar uzak, ne duvar o kadar yüksek...

Boyut algımızı, inancımızla umudumuz belirliyor.

İnanmadığında, umutsuzken, duvarı olduğundan büyük, özgürlüğü olduğundan uzak görebiliyor insan...

Umut, kısaltıyor duvarın boyunu, göğün mesafesini, özgürlüğün yolunu...

İnanç, duvarı aşip uzağı yakına getiriyor.

Ve şurası kesin:

Seni öldürmeyen, seni güçlendiriyor.

AYRILIK

Bazen sevdiğiniz birisiyle görüşür, sohbet edersiniz. Bittiginde her zamanki sıradanlıkta vedalaşır, “Görüşürüz” der ayrılırsınız.

Ama görüşemezsiniz.

O, “son buluşma”dır; bilmezsiniz.

Bilseniz daha çok vakit geçirir, her sözünü zihninize kaydedersiniz, kokusunu içinize çeker, doyasıya sarılır hiç ayrılmazdınız belki; ama iş işten geçmiştir artık...

Yanarsınız.

2016 Haziran'ının son günü, Dilek, ben ve İngiltere’de okuyan oğlumuz Ege, Londra’da buluştuğumuzda, bunun çok uzun bir ayrılıktan önceki son buluşma olduğunu bilmiyorduk.

Bir röportajın ardından Guardian gazetesinin önündeki şezlonglara uzandık, kanalın kenarında süzülen ördeklere bakarak, nazlı bir Londra güneşini tenimizde hissederek biralarımızı içtik. Hapislik döneminde, birkaç açık görüş dışında üçümüz bir araya gelememiştik. Bu Londra buluşmasından sonra da yeniden bir araya gelmemiz, neredeyse imkânsız olacaktı.

O gün, tatsız geçmişten, hapislikten, ayrılıktan konuşmadık hiç; daha çok gelecekte, Türkiye’nin ve dünyanın halinden konuştuk. Ama muhtemelen her birimizin aklı, konuşmak istemediğimiz başka tatsızlıklardaydı:

Emniyet, uğradığım silahlı saldırıdan sonra verdiği korumaları aniden kaldırmıştı.

Gazete, “Tehdit ciddi, önlem almalıyız” diyerek odamın kapısına güvenlik kilidi taktırmıştı.

Banka, daha önce verdiği konut kredisini kesebileceğini söylemişti. Borca batmıştık.

Savcılıktan yeni bir dava için davet gelmişti.

Hükümet yanlısı basın, tahliyemden sonra verdiğim demeçlerle ilgili topyekün saldırıya geçmişti.

Bu arada gazetede bir anlaşmazlık çıkmış, beyin kadrosundan, en yakınlarımdan bir grup, “Mücadelenin ortasında ayrılmak olmaz” dememe aldırmadan istifa etmişti.

Yorgundum.

Bunalmıştım.

Tahliyemden beri Avrupa’dan gelen davetlere koştururken vertigom azmıştı. Başım dönüyordu.

Hâlâ üzerimde hapishanenin tortusu vardı. Sorunlar yığıldıkça yığılıyordu.

Dinlenmem, kafamı toparlamam, vücudumu kuma yatırmam, güneşi içime çekmem ve yeni kitabımın okumalarına başlamam lazımdı. Telefon sesinden, kriz haberlerinden, tehditlerden, soruşturmalardan, korumalardan, barut kokusundan, gazete dedikodularından mümkün olduğunca uzağa gitmeli, kendime gelmeliydim.

Gazeteden ve eşimden bir ay izin istedim. Tahliye olduktan dört buçuk ay sonra, 7 Temmuz günü, kitaplarımı ve yazlık giysilerimi iki bavula sığdırıp tek başıma tatile çıktım. Kafesten salıverilmiş kuşların tedirgin heyecanıyla Barcelona uçağına bindim.

DARBE

15 Temmuz 2016 gecesi, Türkiye tarihinin en karanlık gecelerinden biriydi. Akşam Murat Sabuncu aradı. Gazetede benim yerime yayın yönetmenliğini fiilen o yürütüyordu.

“Hemen televizyonu aç. Boğaz Köprüsü askerlerce trafiğe kapatıldı. Tuhaf bir hareketlilik var” dedi.

Barcelona’daki bir haftalık “Dolçe Vita”m oracıkta sona erdi. Bela, orada da bulmuştu beni... “Saatler” filminin unutulmaz cümlesi çınladı kulağımda:

“Hayattan kaçarak huzur bulamazsın.”

Kafamı güzelim edebiyat kitaplarımdan kaldırıp telaşlı soru işaretleri kusan televizyona daldırdım. Hiç kimse, ipleri tamamen Erdoğan’ın eline geçmiş görünen ordudan bir darbe girişimi beklemiyordu.

Birkaç dakika sonra bir telefon daha:

“Darbeye benziyor.”

Bildiğimiz askeri darbelere hiç benzemiyordu oysa... Genelde bu işler borsa etkilenmesin diye cumayı cumartesiye bağlayan gece sabaha karşı yapılır. O gün de cumaydı, ama daha geceyarısı bile olmamıştı. “Normalde”, önce cumhurbaşkanlığı ve başbakanlık basılır, siyasetçiler tutuklanır, televizyondan darbe bildirisi okutulurdu. Akşam vakti tek yönlü olarak Boğaz Köprüsü trafiğini kapatmak, daha çok köprüde sık rastlanan intihar teşebbüslerine benziyordu.

Ordu intihar ediyor olabilir miydi?

İlk teşhisim, bunun “Türkiye’nin Reichstag yangını” olduğu yönündeydi. Bu tür bir darbe girişimi, Erdoğan’ı mağdur

durumuna düşürür ve iktidara tamamen el koymak için eline büyük koz verirdi.

Fakat saatler ilerledikçe cinnetin boyutu büyüdü. Darbeciler, Meclis'i ve Başkanlık sarayını bombalıyor, baskından kılıpayı kurtulan Erdoğan, halkı tanklara karşı koymak üzere sokaklara çağırıyor, camilerden direniş çağrılarını yükseliyordu.

Hükümet, hemen bunun bir "FETÖ darbesi" olduğunu açıkladı. Erdoğan'ın deyişiyle bu "Allah'ın bir lütfu" idi.

Eğer öyleyse bu, "Frankenstein hikâyesi"ne benziyordu: "Canavar", yaratıcısına saldırmıştı; şimdi onun tarafından ortadan kaldırılacaktı. Ve "canavarı durduran kahraman", başkan olacaktı. Her askeri müdahale, yeni bir sağ iktidarı tetiklelemiş miydi zaten?

O gece 01.30'da şu tweet'i attım:

"12 Eylül Turgut Özal'ı, 28 Şubat AKP'yi iktidara taşıdı.

27 Nisan, Abdullah Gül'ü cumhurbaşkanı yaptı.

15 Temmuz, Erdoğan'ı başkanlığa taşıyor"

Trol ordusu hemen devreye girip ölüm tehditleri yağdırmaya başladı. Halk, Erdoğan'ın çağrısıyla sokaklara dökülmüş, kimin emriyle tankları sürdüğünü bilmeyen askerleri linç ediyor, acilen devreye sokulan camilerden sala sesleri yükseliyor, meydanlar, "İdam... idam" diye inliyordu. 250 ölü, 2000'i aşkın yaralı vardı.

Askeri darbeyi önleme bahanesiyle yapılacak bir sivil darbe tehlikesi ortadaydı.

16 Temmuz gazeteleri zafer çığlıkları atarken, *Cumhuriyet*, demokrasiden yana tavır alan bir başlıkla çıktı:

"Askeri ya da sivil her darbeye karşı: Çözüm demokrasi..."

Hemen ertesi gün büyük cadı avı başladı. İlk evi basılanlar, üç aylık tutukluluğumuza son veren, Erdoğan'ın, "Tanımıyorum, saygı duymuyorum, uymayacağım" dediği iptal kararına imza atan iki Anayasa Mahkemesi üyesiydi. Yüksek yargıçlar-

dan birinin yerine Erdoğan'ın danışmanı atandı.

Aynı gün, 5 yıl 10 aylık mahkûmiyet kararımızı görüşecek olan Yargıtay'da operasyon yapıldı; 140 Yargıtay üyesi hakkın-da soruşturma açıldı; 11'i gözaltına alındı.

Müebbetle yargılandığımız davada 5 yıl 10 ay hapis cezası veren heyetten bir hâkim, adliyedeki odasında tutuklandı.

Hakkımızda iki kez müebbet hapis talebiyle iddianame yazıp tutuklanma isteyen savcı ise, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na terfi ettirildi.

Ağır ceza mahkemesi, yargılanıp mahkûm olduğumuz MİT TIR'ları haberimiz için, -yeniden- bu kez “Gülen örgütüne yardım yataklık” davası açtı ve bu davayı gerekçe göstererek pasaportuma el konması için Emniyet'e yazı yazdı.

Bir süre sonra, adliye önünde bana silah sıkın saldırgan da salıverilecekti.

Cehennem taşları birer birer döşeniyordu. Bütün belirtiler ortadaydı: Uzun sürecek bir baskı dönemi başlıyordu.

İlk gün gözaltına alınanlar arasında, 10 bin kamu görevlisi, bir o kadar öğretmen, 112 yargıç ve savcı vardı. Twitter'ın iktidar yanlısı hesaplarında, tutuklanacak gazetecilerin listeleri yayınlanıyordu.

Benim için bir hapishane hücresinde başlayan 2016 yılı, daha yarisındayken, barut kokuları, mahkûmiyet kararları, yeni davalar ve yeniden tutuklanma ihtimaliyle sürüyordu.

Türkiye için olduğu kadar, ailemiz için de bir dönüm noktasıydı.

Pazar gecesi aile meclisi Skype başında toplandı. Ben hapis-tenyken kapalı görüşü, ses geçirmez bir camın ardından telefonla yapıyorduk. Şimdi “özgürlükte”, başka bir camın, ekranın ardından konuşuyorduk.

“Ne yapalım” diye sordum.

Ege, “Bu koşullarda dönmen çok tehlikeli... Ama kimin ne

dediğine bakma, iç sesini dinle...” dedi.

Dilek, çevreden yükselen silah ve sala seslerini dinletti:

“Bu koşullarda gelmen, çok tehlikeli... Saldırıya uğrarsın; hapse girersen de bir daha çıkamazsın. Ben geleyim, ne yapacağımızı konuşalım.”

O gelmeden ikinci darbe geldi.

20 Temmuz gecesi, Erdoğan, Olağanüstü Hal ilan etti. Yürütme ve yasamadan sonra yargıyı da ele geçirdi. Artık sözü, kanun hükmündeydi. Bundan böyle devleti kararnamelerle yönetecek, özgürlükleri askıya alacak, gazeteleri kapatacak, toplantı ve gösterileri yasaklayacak, gözaltı sürelerini uzatacak, istediğini tutuklatacak, idam kampanyası başlatacaktı. İlk darbenin sefaletini, ikincisinin başarısına tahvil etmişti. Bu, apaçık sivil darbe demektir. Türkiye askeri darbeden kurtulmuş, polis devletin eline düşmüştü.

Ben, Barcelona’da 45 metre kare bir odada, bilgisayar başında kıvranıyordum. Her arayan dostum, telefonu, “Sakın dönme” diye kapatıyordu.

Her şeye rağmen, bütün riskleri alarak dönmek istiyordum.

Dönüş biletimi aldım, son karar için Dilek’i beklemeye koyuldum.

KARAR

- Ne yapacağız?
- Türkiye'ye dönmen zor artık... Gelir gelmez tutuklayacaklar.
- Sürgün, hapislikten iyi mi ki?
- Yeniden hapse girersen uzun süre çıkmayabilirsin. İçerdeki güvenliğin de şüpheli...
- Sürgün de zor değil mi? "Bırakıp gitti" diyecekler.
- Bırakmazsın ki... Avrupa'da sesin daha gür çıkabilir. Mesleğini özgürce yaparsın. Hem de güvende olursun.
- Hiçbir yer güvenli değil aslında... Her yerde suikast ihtimali var. Yine de nispeten sakın bir yer bulmalı... Şu anda dört yerden teklif var: Stockholm, Londra, Hamburg, Berlin...
- Londra'da Ege'nin yanında olsan daha iyi... Ama çok pahalı... Ve İngilizlerin gözü, Brexit dışında bir şey görmüyor şu anda... Almanya'da Türkiye'ye daha yoğun ilgi var. Ama Türkiye'deki kutuplaşma, orada da geçerli. Rahat edebilir misin; emin değilim.
- 21 Eylül'de yeni davanın duruşması var. Gitmezsem, bir süre sonra yakalama kararı verirler; yurttaşlıktan çıkarmaya kadar gidebilirler.
- En iyisi bir süre uzaktan durumu gözlemek, gidişata göre karar vermek.
- O zaman Berlin'e gidip geçici olarak möbleli bir ev tutayım. Sen gelir misin?
- Sen kesin kararını verene kadar sık sık gider gelirim.
- Tarçın'ı çok özledim.
- Sana getiririm, ama uçağa almazlar. Arabayla getirmem gerekecek, ama hasta... Çok zorlanabilir yolda... Bilemiyorum.

- Banka ile görüşmek lazım. Kredi faizini ödeyemezsek eve haciz gelebilir.
- El koyarlar mı sence?
- Sanmam. Tedbir kararı alabilirler sadece...
- Kiraya mı versek? Nasıl geçineceğiz?
- Ben dışarda da çalışır, kazanırım.
- Gerekirse ben de Türkiye’de çalışırım.
- Eş dosttan ne haber?
- Herkes darmadağın oldu. Telefon çok az çalışıyor. Arada biri arayınca seviniyorum artık... Ya aramaya korkuyorlar ya da “rahat bırakalım” diye düşünüyorlar. İkincisine inanmak istiyorum. Kendimizi iktidardakilere unutturmak istiyorduk, bizimkiler unuttu.
- Geçer bu günler de... Küskünlük, alınganlık yapmayalım.
- Ben iyiyim. Beni düşünme...

Dolunayda yürüyorduk. Barceloneta sahilinde... Keder ve kuşku da bizimle elele yürüyordu. Yanımızdan geçenlerin neşeli kahkahaları, anlamadığımız, yabancı bir dil gibi çınlıyordu kulağımızda...

Her gün Erdoğan yanlısı medyada çıkan onlarca saldırı haberiyle uyanıyorduk. Bir tanesi, benim artık bir ulusal güvenlik tehdidi haline geldiğimi yazıyor, “Gereği yapılmalı” diyordu. Televizyon programlarında “Öcalan gibi ülkeye getirilip yargılanmalı mı, yoksa istihbarat tarafından orada öldürülmeli mi” tartışmaları yapılıyor, Twitter’da bu işe gönüllü olanlar “Hazırız” diye yazıyordu.

Hayatımız bir anda paramparça olmuş, ülkemiz kara bir buluta girmişti. Önümüzdeki kalın sis perdesinden yarını göremiyorduk.

Dilek, Ege ve ben, iki kıtaya ve bir adaya dağılıvermiştik.

Sürgün günlerimiz, aylarımız başlıyordu şimdi... Belki de yıllarımız...

Ayrılırken, “Bu süreci, kendimize bir şeyler katmak için değerlendirelim. Her şeyde bir hayır vardır” dedi Dilek...

Bir kez daha metanetine, cesaretine, gücüne hayran oldum. Evlendiğimiz gün “Evet” derken neye evet dediğini öngörebiliyor muydu acaba?... Mahkûmiyeti, hapisliği, kurşunlanmayı, sürgünü, ayrılığı...

Bir göçmenin kızıydı o... Belirsizlikten tedirgin olur, yerleşik düzeni, evler kurmayı severdi. Şimdi özenerek kurduğu o güzelim evi dağıtıp bir belirsizliğe mi taşınacaktı? Tanımadığı, dilini bilmediği, yabancı bir ülkede mutlu olabilecek miydi?

12 Eylül darbesinin sürgünleri gibi, ülkemizin karanlığa gömülüşünü uzaktan mı izleyecektik?

Daha kötüsü mü gelecekti?

Havaalanında, acı bir gülümsemeyle, “Bakalım bir daha ne zaman görüşebileceğiz” dedi ve gitti.

Üzgün müydüm?

Evet.

Pişman mıydım?

Hayır.

Tedirgin?

Evet.

Ama hiç değilse kararsızlığım bitmişti.

Dönüş uçağımı iptal ettim.

Artık sürgündeydim.

VEDA

2016 Ağustos başında *Berliner Zeitung*'da bir söyleşim yayınlandı:

“Ne zaman döneceksiniz” sorusuna, “Olağanüstü Hal bitene dek dönmeyeceğim” cevabını vermiştim.

Önce Dilek aradı, sonuçlarını düşünmeden aklıma eseni söylediğim için sitem etti.

Ardından gazetenin İcra Kurulu Başkanı, avukatım Akın Atalay, telefonda, “Yine karıştırdın ortalığı” dedi:

“Hem davadaki, hem gazetede ki konumunu zora soktun. Mahkeme bu beyanı aleyhine delil sayıp yakalama kararı çıkarabilir. Gazetede de yeni yayın yönetmeninin kim olacağı tahminleri başladı bile...”

Yayın yönetmenliğini, hapiste bile sürdürmüştüm. Ama o, bir zorunluluktan. Şimdi koşullar değişmişti... Yöneticilik, uzaktan kumanda yapılacak iş değildi. Mesleki kariyerimin son durağı sayılacak bu itibarlı görevi, karşı karşıya kaldığım olağanüstü koşullarda, canım acıyarak devretmek zorundaydım.

Bilgisayarı önüme çekip veda yazımı yazdım:

“Bir buçuk yıl önce, *Cumhuriyet*'in Genel Yayın Yönetmenliğini üstlendiğimden beri başıma gelenler, ömrümün tamamında yaşadıklarımın fazla:

Saldırı, alkışlar, tehditler, hedef gösterilmeler...

Yargılanma, tutuklanma, hapis...

Tecrit, mahkûmiyet, kurşunlanma...

Hakaretler, ödüller, yeni soruşturmalar, sıradaki davalar...

Dönemin ağır baskısı ile bizim gazetecilik coşkumuzun yarışmasının faturaları...

Boyun eğmemenin gururuna eklenen bedeller... (..)

Bugünkü koşullar altında yargıya güvenmek, giyotine gönüllü kafa uzatmak anlamı taşıyacağından, en azından Olağanüstü Hal kalkana kadar, bu yargıya teslim olmama kararı aldım. Elbette baskı rejimine karşı mücadelemiz aynı kararlılıkla sürecek.

Sesimizin daha da gür çıkacağı bilinsin.

Düşman sevinmesin, dostlar yerinmesin.”

Yazarken boğazım düğümleniyordu.

Damakta ayrılığın, kezzap tadı...

Kulakta, keyifle ovuşturulan fırsatçı ellerin sesi...

Burunda hafiften hissedilen yalnızlık kokusu...

Beynin bir yerinde “Yanlış yapıyorsun” uyarısı...

Bir koltuktan değil, bir topraktan sökülüyordum sanki...

Bir yazıyı değil, hayatımın bir sayfasını noktalıyordum.

Yazı bitince kendimi dışarı attım; iki saat kan ter içinde yürüdüm. Sonra bir İspanyol meyhanesine oturup düşünmeye çalıştım.

Hayat delicesine hızlanmış, dizginlerini tutmak zorlaşmıştı.

Her tercih, yeni vazgeçişleri dayatıyordu.

Birkaç hafta içinde, önce ülkem, sonra ailem, derken evim, sonunda da işim elimden kayıvermişti.

Bir bilinmezin ortasında, dalından kopmuş bir yaprak gibi kalakalmıştım. Bu fırtınada nereye sürükleneceğim meçhuldü.

Barcelona’da kitaplarımı toplarken televizyonda Erdoğan’ın, “Türkiye’nin yönetim sistemi, fiilen değişmiştir” dediğini duydum. Eşyalarımı, evini yanında gezdiren bir kaplumbağa gibi sırt çantama doldurdum. Onca yıldan sonra elimde kalan bütün malvarlığım, birkaç bavulla bu sırt çantasına sığacak

kadardı işte... Ve bu, bana sürgünlere has bir hüzünden çok, gezginlere özgü bir özgürlük duygusu veriyordu.

Yıllar önce, bir hak mücadelesinde yalnız bırakıldığımda “Yalnızlığa alışmalı” başlıklı bir yazı yazmıştım.

O yazıda söz ettiğim ruh hali kapıyı çalmıştı yine...

Uzun yıllar sonra ilk kez yalnızdım.

YALNIZLIK

Bavulları hep toplu durmalı insanın...

Bir gün telefonların hiç çalmayabileceği hesaplanmalı...

Tül perde arkasından misafir yolu gözlemekten vazgeçmeli... İhanetlere, terkedilmelere, bir başına bırakılmalara hazırlıklı olmalı...

Yalnızlığa alışmalı...

Çünkü “omuz omuza” günlerin vakti geçti. Dayanışma, günümüz borsasının değer kaybeden hisse senetlerinden biri artık... Bireyin keşif çağı, geride kırık dökük yalnızlıklar bıraktı. Zaman, birlikten kuvvet doğurma zamanı değil; zaman, tek başına dimdik ayakta kalabilmeyi becerme zamanıdır.

İşte o yüzden alışmalı yalnızlığa...

“Sokaklar dolusu ıssızlık”la başbaşa yaşamayı göze almalı insan...

Güvendiği dağlardaki karlara bakıp ders çıkarmalı...

Hüzünlü bir şarkıyla paylaşılan gecelerde başını dayayacak bir omuz arama huyundan vazgeçmeli...

Sofrada tek tabağa, tabakta az yemeğe alışmalı...

Romanlardan yalnızlığı yücelten paragraflar asmalı evin en görünür duvarına...

“Yalnızlık paylaşılmaz/ Paylaşılsa yalnızlık olmaz” dizeleriyle başlamalı güne...

Telesekretere, “şu anda size cevap verebilecek kimse yok” denmeli, “... belki de hiçbir zaman olmayacak...”

Cevapsızlığa, sessizliğe ısınmalı...

Oysa sessizlik haksızlığa alkıştır. Hakkılığın onuru yaşatır insanı... Susmanın utancı öldürür. O yüzden en sessiz geceler-

de “doğruydu, yaptım”la teselli bulmalı insan...

Feryada komşuların yetişmemesine, soğuk duvar diplerinde sessizce gözyaşı dökmeye alışmalı... Kendiyle hesaplaşmaya çalışmalı...

Gece yastıkla ağlaşmaya, sabah aynayla gülüşmeye, hüznünü de , keyfini de kendiyle paylaşmaya hazır olmalı insan...

Hep başını alıp gidebilecek kadar cesur, ama hep kalıp savaşacakmış kadar gözüpek olabilmeli... Sessizliği, sese dönüştürebilmeli...

Ve sırt çantasını her daim hazır tutmalı insan...

Yollarla barışmalı...

Yalnızlığa alışmalı...

YANGIN

Sabah gazeteyi açtım ve o haberi gördüm:

“Milli Eğitim Bakanlığı’nın talimatı üzerine 900 bin kitap imha edildi. 8. sınıfların Türkçe çalışma kitabının imha gerekçesi, kitabın içinde, örnek okuma parçası olarak Can Dündar’ın ‘Yalnızlığa Alışmalı’ başlıklı makalesinin bulunması...”

İnanamadım.

Sıra, kitaplardan adımı silmeye gelmişti.

Bakanlık, masum bir makalemin yer aldığı 900 bin kitabı imha ettirdikten sonra o yazıyı çıkarttırıp kitabı yeniden bastırmıştı. Bunun kamuya maliyeti 2 milyon 264 bin liraydı.

İnsan, Nazilerin toplu kitap yakma şölenlerini anımsıyor ister istemez. Yıllar önce Erich Kastner’in trajedisini okumuştum:

Goebbels’in konuşmasından sonra öğrenciler, SA ve SS milisleri eşliğinde, Opernplatz meydanında kitap yakarken, Kastner de izleyiciler arasındaymış. Ve yakılan kitaplardan biri de kendi kitabıymış.

Ben, yazımın yer aldığı kitabın imha seremonisinde bulunamadım. Ama yanık kâğıdın isini, Avrupa’dan kokladım. Bu koku, zamanında Almanyada, İtalyada, İspanyada kent meydanlara sinmişti. Temizlenmesi yıllar almıştı. Bizim küllerin kiri kimbilir ne kadar zamanda, nasıl temizlenecekti?

Heinrich Heine, “Bugün kitabı yakan, yarın insanı da yakar” diye yazmıştı; daha 1821 yılında... Türkiye’de onu daha önce yapmışlardı: 1993 yazında Sivas’ta “Şeriat isteriz” diye haykıran bir grup, yazar ve aydınların kaldığı bir oteli ateşe vermiş, 33 cana kıymıştı.

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin raporuna göre, 2016'da 30 yayınevi "ulusal güvenliği tehdit ettiği" gerekçesiyle kapatılmış, yüzbinlerce kitap toplatılmıştı. Binlerce insan, evinde örgüt üyelerine ait kitaplar olduğu gerekçesiyle tutuklanmıştı. İddianamelere giren "örgüt üyeleri" arasında, Camus, Althusser, Spinoza da vardı.

Kitaba, kaleme, yazara düşman bir zihniyetle mücadele ediyorduk; yazarlar olarak ve elimizde sadece kalem ve kitapla...

Bir rektör yardımcısı, barış isteyen bir bildiriye imza atmış akademisyenlerin üniversitelerden kovuluşunu desteklerken, "Türkiye'yi ayakta tutacak olanlar, okumamış, cahil halktır" demişti.

Üniversiteyi bile cehalete güvenenler yönetiyordu.

"Bazı kitaplar, bombadan daha tesirlidir" demiş bir Cumhurbaşkanı'nın ülkesi için şaşırtıcı değildi bu...

Şaşırtıcı olan, yasaklanan yazıda bahsedilen sessizliğin, o yazı yasaklandığında da sürmesiydi.

Yine yalnızlığa alışma zamanıydı.

Yine sırt çantasını sırtlama zamanı...

Kitapların yakıldığı ülkenin özgürlük mücadelesi için, bir dönem kitapların yakıldığı ülkeye gidiyordum şimdi...

Yarına umut devşirmeye...

MÜLTECİ

Sabah 07.30.

Uçağın en arka sıralarından çığlıklar geliyor:

İniltiyle karışık, yalvaran, acı haykırırlar...

Ağıt yakan bir kadının kederli sesi...

Aynı sözcükleri tekrarlıyor sürekli... Ne dediğini anlamıyoruz, ancak infialli büyük; belli...

Hostes, şaşkın yolculara açıklama yapıyor:

“Eritreli bir mülteci... Üçüncü kez sınır dışı ediliyormuş. Direniyor gitmeye...”

Sonra rahatlatmak için ekliyor:

“Yanında sivil polisler var merak etmeyin. Biz alışkınız bunlara...”

Yolcular yine de tedirgin...

Uçak havalanmadan önce Eritreli kadının feryadı durmayıp tersine yükselince bir kısmı arka sıralardan öne taşınarak beladan uzaklaşmaya çalışıyor.

Bir kısmı müzik cihazının kulaklığını takıp duymaza yatıyor ve uykuya dalıyor.

Bir kısmı uzaktan kaygıyla izliyor.

Ama yardıma koşan, derdini soran, çare arayan yok.

İki sivil polisin gözetiminde seyirlik bir isyan...

Arkamdaki bir yolcunun “İyi ki gönderiyorlar” dediğini duyuyorum. Dönüp ona doğru bakıyorum.

Siyahi...

Eritreliiden önce gelip Avrupa’da yer kapmış belli. Yerini kaybetme telaşında vicdanını kaybetmiş.

Pişkince sırtıyor yüzüme:

“Kendini patlatmasın da...”

Öfkeli bakışlarımı görünce toparlıyor kulaklarına yayılan dudaklarını...

Uçakla birlikte çığlıklar da havalanıyor, arka sıralardan kokpite doğru...

Eritreli kadın, geri yollanacağı cehennemin ateşine değmiş gibi haykırıyor artık...

Öfkesinin harı, hepten rahatını kaçırıyor yolcuların...

Lüks koltuklarda merak var, tedirginlik var, rahatsızlık var, kızgınlık, kayıtsızlık, korku var.

Ama utanç yok mesela, merhamet de yok sanki...

Üzüntü?

Belki.

Nazik bir kadın sesi, üç dilde anons yapıyor; Eritre dilindeki feryat, hepsini bastırıyor.

Hostesin sesindeki konfor, mültecinin sesindeki dehşetle çatışıyor.

Bir kıtanın dramı, bir uçağın içinde, sembolik bir seyirliğe dönüşüyor.

Avrupa'nın hümanist makyajı, bir çığlıkta akıyor; altından, ürkek, mesafeli bir insan sureti çıkıyor.

Batı henüz farkında değil belki, ama kulak tıkadığı, tiksine rek baktığı, uzağa kaçtığı o çığlık, kendi sonunu haber veriyor aslında...

Avrupa uçağı sallanıyor.

Ve paniğe kapılan “Avrupalılar”, birbirleriyle kavgaya tutuştukça, uçaktan atlamaya çalıştıkça ya da yeni gelenleri uçaktan atmak için kapıyı açtıkça, uçağa da hızla irtifa kaybettiriyor. Uçaktaki dehşet ve kendinden başka hiçbir şeyi düşünememe hali, yaşlı kıtanın son nefesi gibi geziniyor havada...

Uçak inerken, Eritreli kadının çığlığı duyulmaz oluyor.

Yolcular, korku dolu bakışlar ve hızlı adımlarla çıkış kapısına yöneliyor.

Rahatlıyorlar.

Nihayet bir mülteciden daha kurtuldular.

Herkes çıkınca uçağa giren yer ekibi temizliğe en arkadan başlıyor. Bakıyorum; onlar da çığlık sırasını bekleyen Asyalılar...

Son durak buysa, durdurun dünyayı inecek var.

FIRSAT

1 Eylül günü, 16.55 Lufthansa uçağı Berlin için inişe geçtiğinde, bir süre bana mekân olacak yeni şehrimi, başka bir gözle süzüyordum.

Şimdilik, ne kadar süreceğı belirsiz, zoraki bir evlilikti bu... Belki zamanla tanıdıkça alışırdık birbirimize; severdik.

Belki de...

Daha önce belgeselini yaptığım sürgünleri düşünüyordum:

Mesela Nâzım Hikmet'i... Büyük Türk şairi, 12 yıl hapis yattıktan sonra yeniden hapsedileceğini anlayınca Moskova'ya kaçmış, 13 yıl sonra, çok sevdiği memleketini bir daha göremeden orada ölmüş, orada gömülmüştü.

Mesela Yılmaz Güney'i... Türkiye'nin büyük sinemacısı, 7 yıl hapis yattıktan sonra Paris'e kaçmış, 3 yıl sonra, çok sevdiği memleketini bir daha göremeden orada ölmüş, orada gömülmüştü.

Mesela Ahmet Kaya'yı... Türkiye'nin büyük müzisyeni, aldığı ölüm tehditleri sonunda Paris'e göçmüş, 1,5 yıl sonra, bir daha çok sevdiği memleketini göremeden orada ölmüş, orada gömülmüştü.

"Kaderde gidip de dönememek, dönüp de görememek var"dı.

Öyle mi olacaktı?

Elimdeki iki bavulun birinde, aylardır benimle ülke ülke gezen kitabımın notları vardı; bu maceranın yorgunluğundan biraz sararmış halde yerleşik düzene geçmeyi, temize çekilmeyi bekliyorlardı.

Tıpkı benim gibi...

Havaalanına vardığımda, cebimdeki Türk pasaportunun

geçerli olup olmadığını bilmiyordum. Kaçak gibiydim. Kontu-arda endişeli bir merakla bekledim; neyse ki pasaport sormadılar.

Daha önce birkaç kez iş için uğradığım, dilini, yolunu, huyunu bilmediğim Berlin, Eylül başına yakışmayacak kadar serindi, üşüyordu, ama bana bütün imkânlarıyla kollarını açmış sımsıcak gülümsüyordu.

“Her kriz, bir fırsata gebe dir” derler ya... Benim “krizim”de de öyle oldu.

Sanki fırtınada kapanan kapıların gümbürtüsüyle, diğer kapılar açılıverdi. Hem de bir anda... Ve peşpeşe...

Gazeteden ayrıldığım hafta, *Die Zeit* ile anlaştım.

Aynı hafta Almanya PEN, sürgündeki yazarlar için ayrılan bursu teklif etti.

Hemen ardından Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü, Alman basınının bir başka itibarlı kuruluşu *Correctiv*’in, Türkiye’ye yönelik bir yayın için benimle ortaklığa hazır olduğunu müjdeledi.

Peşinden yayınevim, “Tutuklandık” kitabımın Almanca tercümesinin basıldığını haber verdi.

İnanılır gibi değildi. Kara bulutlar birkaç gün içinde aralanmış, her aralıktan ışık sızmaya başlamıştı.

İlk gün *Correctiv*’le toplandık. Bir süre sonra yol arkadaşım olacak David Schraven ile tanıştık. Özgür medya için birlikte mücadele kararı aldık. Onların bürosunda, bir yayın organı kuracak ve Türkiye’de hapsedilen gerçeği, Almanya’dan haykıracaktık. Gazetenin yayın yönetmenliğinden ayrıldığım hafta, Almanya’da yepyeni bir oluşumun yayın yönetmeni olmuştum.

Ertesi gün *Die Zeit* gazetesinde ilk yazımın tercümesi çıktı. Gazeteyi alıp anlamadığım kelimelere dokundum usul usul...

İlk kez, kendi yazdığım yazıyı okuyamaz haldeydim. Ama olsun; Avrupa ligine çıkmıştım; lafımı başka bir dilde, bambaşka bir ülkeye söyleyebiliyordum artık...

İnternet'te ev aramaya koyuldum. İlk bulduğum evden randevu alıp gittim. Prenzlauer Berg'de, yüksek tavanlı bir eski Doğu Alman eviydi. Evsahiplerinin itimadını kazanmama yardımcı olur diye yanıma o gün çıkan *Die Zeit*'ı da almıştım. Şansıma evsahibi olan iki Alman doktor, Türkiye'yi yakından izliyor, dolayısıyla mücadelemizi biliyordu. Benim ilk baktığım evdi, eve ilk bakan bendim. Yirmi dakika sonra bu sevimli çiftle el sıkıştık.

Ayrılırken, "Eşim arasına gelip gidecek. Bir köpeğimiz var. O da benimle yaşayabilir mi" diye sordum. "Tabii" dediler. Dünyalar benim olmuştu.

Beş gün içinde, gazete, burs, büro, iş ve ev bulmuştum. Artık düzenli bir gelirim, güzel bir evim, huzurlu bir bürom, fikirlerimi yazabileceğim bir köşem, mücadelemi sürdürebileceğim bir işim vardı.

Ve yaşayacağım yeni bir ülke...

Ne kadar?

Hiç bilmiyordum. Ama büyük tufandan kaçarken Berlin'de geçici olarak bir limana sığınmıştım.

ALMANYA

Türkiye’de hemen her evde bir Alman göç hikâyesi vardır. Ya ailemizden birileri “gurbete” gitmiştir, ya komşumuz gitmeyi denemiştir. Veya mahalleden birileri, “Alamanya”ya gidip günün birinde başında tüylü şapka, yanında sarışın “yenge” ile çıkagelmiştir. İlla ki herkes Ruhi Su’dan veya Selda’dan “Almanya acı vatan” ağıtını dinlemiştir:

*“Almanya acı vatan/ adama hiç gülmeyi/
nedendir bilemedim/ bazıları gelmeyi...
Almanya’ya gitmişsin/ orada evlenmişsin/
Tam 7 sene oldu/ evine gelmemişsin.
Az çok para yollarsın/ bu para neye yarar/
Beş çocukla ailen/ hepsi seni arar.”*

Benim için Almanya, Aydın amcamın çok uzaklardan yol-ladığı kartlardı; üzerinde gürbüz Alman çocuklarının neşeyle gülümsediği yaldızlı kartlar... Kartın yüzeyinde parıldayan yaldızlar dökülmesin diye hepsini özel bir kutuda saklamıştım. Kutu ve kartlar hâlâ duruyor. Bir de amcamın dönüşünde getirdiği tükenmez kalemı unutamam. Kalemin gövdesinde bir sıvı vardı; sıvının içinde de bir minik feribot... Kalem indiğinde feribot aşağı doğru hareketlenir, kalem kalktığında feribot da limana dönerdi. Her gün, defalarca indirip kaldırdığım o feribot, bilmediğim uzak diyarlara yolculuğumun gemisiydi. Hayal vapurum...

Almanya mı?

Bir kalemin içinde yüzen feribot, yaldızlı karttan gülümseyen gülbüz çocuk, mutlu aileleri dağıtan sarışın kadını Almanyaya...

Ergenlik çağıımıza geldiğimizde o sarışın kadınlar, yatakta çılgık çılgığa bağarmaya başlamıştı. Türk sinemasının çöktüğü yıllardı; piyasa pornoya teslim olmuştu. Sinema salonları birer ikişer kapanıyor, açık kalabilenler “üç film birden” erotik filmler oynatıyordu. Yasaktı aslında; ama yetkililer göz yumuyordu: Gençler sokağa çıkıp protesto gösterilerine katılacağına, bir sinema salonunda gözlerini perdeye dikip kendilerini okşasa daha iyiydi.

80’lerde video geldi ve perdedeki sarışın kadınlar, evlerdeki ekranlara taşındı. Henüz Türk kadın pornocular yeterince cesur değildi; o yüzden Almanya’dan porno filmler ithal edildi, hızla çoğaltılıp önce ergen evlerine, sonra ergen düşlerine girdi. O yüzden bizim kuşak gençlerin ilk öğrendiği Almanca kelime, “Ahh vundebaaa..” şeklinde bir inleme olmuştur.

Neyse ki Gerd Müller, Franz Beckenbauer gibiler sayesinde hayran olunacak Alman erkekleri de bulmuştuk.

Thomass Mann’ı, Friedrich Hegel’i, Rosa Luxemburg’u, Friedrich Nietzsche’yi, Jürgen Habermas’ı, Günter Grass’ı, Hermann Hesse’yi, Theodor Adorno’yu keşfimiz daha sonradır. En çok da Karl Marx ve Friedrich Engels’i...

Son ikisi, üniversite yıllarımızda, okunacaklar listemizin başındaydı. *Kapital*, çevirisi, baskısı ile hazmı zor lokmaydı; ama iştahla yutuyorduk.

Nihayet *Teneke Trampet*’i izlediğimizde perdede farklı çılgınlıklar duymaya başladık. Duyarsız kitleleri uyandırmak için sloganlarla haykırdığımız yıllardı. Türkiye sokakları, Nazi özentileriyle dolup taşmıştı. Kamplarda yetiştiriliyorlardı, Türklerin üstün ırk olduğuna inanıyorlardı. Komünistleri yok etmeye yeminlilerdi, Özel marşları, bıyıkları, selamlaşmaları,

“başbuğ”ları vardı. Ayak sesleri zamanla silah seslerine dönüştü. Arkadaşlarımızı kaybetmeye başladık.

Artro Ui'nin Önlenebilir Tırmanışı'na karşı üniversite kantininde Brecht'in şiirleriyle direniyor, birbirimize Wilhelm Reich'in *Dinle Küçük Adam*'ından pasajlar okuyorduk.

“Küçük adam”lar, çevremizi sarmıştı. Yaşadıkları zulme, yaklaşan faciaya ses çıkarmıyorlardı. Kendilerini ezen zalime boyun eğiyor, hatta çılgınca alkışlıyor, övgüler düzüyorlardı. Bir gün onun gibi olma düşü kuruyorlardı. “Teslim olma, başkaldır” diyenleri düşman belliyor, “Hain” diye taşıyorlardı.

Nazilere iktidar yolunu onlar açmıştı. Türkiye’de 1980’deki askeri darbenin yolunu da onlar açtı. Marx ve Engels’in kitapları artık yasak yayındı. Onları okuyanları hapsedtiler, işkencelerden geçirdiler, darağacına gönderdiler. Türkiye’nin sol damarı büyük darbe yedi. Komünizmi önlemesi için, dini eğitime ağırlık verildi, siyasal İslam’ın önü açıldı.

Erdoğan, o zaman ekilen tohumların ürünüdür.

Sinirli bir gününde Almanları “Naziler” diye tanımlayınca, dinleyen taraftarları çılgınca alkışladı onu... Abartılı övgüler düzdüler. Belki içlerinden, bir gün onun gibi olma düşleri gördüler.

Biz ise, “Seni ezene teslim olma, diren” diyenlerdendik. “Düşman”dık onların gözünde; “hain”dik. Tehlikeli şeyler yaşıyorduk; dışlanmalı, taşlanmalı, kurşunlanmalıydık.

İsyan çağrıları yazan tükenmez kalemimiz sonunda bizi, içindeki feribota bindirdi; yaldızlı kartlardan gülümseyen gürbüz çocukların ülkesine getirdi.

Şimdi, doğduğumuz toprakları “küçük adam”lardan kurtarma ve feribotumuzu salimen limana çıkarma sırası bizdeydi.

TEKERRÜR

1933 yılının 17 Eylül günü, Albert Einstein, Atatürk'e bir mektup yazdı. "Ekselansları"ndan, "Almanya'dan 40 profesör ve doktorun, bilimsel ve tıbbi çalışmalarına Türkiye'de devam etmelerine izin vermesini" istedi.

Naziler altı ay önceki seçimlerde yüzde 45'e yakın oy almış, muhalif milletvekillerini tutuklamış, ülkeyi kararnamelerle yönetmeye başlamıştı. İlk hedeflerinden biri, üniversitelerdi. Nazi karşıtı akademisyenler üniversitelerden uzaklaştırıldı. Çoğu, Almanya dışında sığınabilecek ülke aramaya koyuldu. Avrupa kapıları kapalıydı; Amerika uzak...

Einstein, Atatürk'e yazdığı mektupta, bu insanların, "hiçbir karşılık beklemeden" Türkiye'de çalışmayı arzu ettiğini belirtiyordu. Bunun üst düzeyde bir insani faaliyet olmanın yanısıra Türkiye'ye de kazanç getireceğini de hatırlatıyordu.

Doğruydı bu... Henüz 10 yaşındaki cumhuriyet, Osmanlı'dan devraldığı kurumları yenileyecek insan malzemesine ihtiyaç duyuyordu. Hükümet, üniversite reformu için 1932 başında Cenevre Üniversitesi öğretim üyelerinden Profesör Albert Malche'yi davet etmiş ve onun hazırladığı rapora dayanarak 42 Yahudi Alman akademisyene İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşunda görev vermişti. 1933'te bu sayı 300'e ulaşmıştı.

Ord. Prof. Dr. Ernst Eduard Hirsch, bir yandan 800 sayfalık Türk Hukuk Lugatı'nı yazıyor, bir yandan özerk üniversitenin kuruluşu üzerinde çalışıyordu.

SPD milletvekili Prof. Ernst Reuter, hem Maliye Bakanlığı'nda müşavirlik yapıyor, hem Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde

Şehircilik bölümünü yönetiyordu.

Berlin Konservatuarı'nın yöneticisi Prof. Paul Hindemith, Ankara Devlet Konservatuarı'nı kuruyordu.

Alman Ulusal Tiyatrosu'nun ve Berlin Operası'nın genel yönetmeni Carl Ebert, sığındığı Arjantin'den geldiği Ankara'da, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Operası'nın temellerini atıyordu.

Berlin Filarmoni'nin şefi Ernst Praetorius, Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nın şefi olmuştu.

Prof. Eduard Zuckmayer, okullara modern müzik eğitimini yerleştirirken, Alman şarkılarını Türkçeye çeviriyordu.

Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nin Rektörü Prof. Clemens Holzmeister, Atatürk'ün yaşadığı Çankaya Köşkü ve Türkiye Büyük Millet Meclisi binası üzerinde çalışıyordu.

Çocuk hastalıkları uzmanı Ord. Prof. Dr. Albert Eckstein, Ankara Numune Çocuk Hastanesi'nin çocuk servisini yönetirken, yanındaki 31 Alman doktorla birlikte Anadolu'yu köy köy dolaşarak çocuklara şifa dağıtıyordu.

Hitler'in baskı rejiminden kaçan bu insanlar, Atatürk'ün müthiş vizyonu sayesinde, Batılı değerler üzerine inşa edilen genç Cumhuriyet'in ayağa kalkmasına en büyük desteği vermişti. Nazilerin "Vatan haini" suçlamalarına kulak asmadan hem mesleklerine devam edebilmiş, hem de diğer sürgünlerle birlikte Almanya'nın geleceğini tasarlama faaliyetine başlamışlardı.

Einstein'in mektubundan sonra sayıları giderek artacak ve sonunda bine yaklaşacaktı. Savaşın sona ermesinden sonra ülkelerine döndüklerinde, Almanya'nın yeniden kuruluşuna omuz verdiler.

Reuter, 1946 sonunda döndüğü Berlin'in belediye başkanı oldu, Alman tarihine unutulmaz bir damga vurdu.

Prof. Hirsch, Özgür Berlin Üniversitesi'nin kurucu rektörü oldu.

Bazıları ise, Prof. Zuckmayer gibi Türkiye'de gömüldü.

Berlin'e geldiğimde, hayranlık ve minnetle yad ettiğimiz bu insanların kaderini bu kez tersten yaşadığımı düşünüyordum. Onların 80 yıl önce kaçtığı rejim, şimdi Türkiye semalarını kaplıyordu. Yüzde 45 oy almış bir parti, muhalif milletvekillerini tutuklamış, ülkeyi kararnamelerle yönetmeye başlamıştı. İlk hedeflerinden biri, üniversitelerdi. Hükümet karşıtı akademisyenler üniversitelerden uzaklaştırılmıştı.

O rejimin tehdidi altındakilere kucak açma sırası Almanya'daydı şimdi...

"Vatan haini" suçlamalarına kulak asmadan mücadelemizi sürdürme ve faşizmi yenme sırası ise bizde...

HAIN

Yeni evime girer girmez, yeni bir davanın haberi geldi:

Bir yargıca hakaretten 2 yıl 4 ay hapsim isteniyordu.

Olay şuydu:

Hükümet, sayısız dava açarak ve çalışanlarını tutuklayarak *Özgür Gündem* gazetesini kapatmaya çalışıyordu. Gazeteye destek için “nöbetçi yayın yönetmeni” adıyla bir dayanışma eylemi başlatılmıştı. Her gün bir gazeteci, sembolik olarak yayın yönetmeni koltuğuna oturarak “suça” ortak oluyor, özgür basını savunuyordu. Merkez medya, gazetenin radikal içeriği nedeniyle eyleme mesafeliydi. Bense içerikten bağımsız olarak, ilkesel düzeyde herkes için basın özgürlüğünü savunmamız gerektiğine inanıyordum. Gazeteye gidip bir saatliğine gündem toplantısına katılmışım. O günlük adım, yayın yönetmeni olarak yazılmıştı. O gazetede çıkan bir haberden ötürü yargılanacaktım şimdi de...

Aynı gün, Enis Berberoğlu’na dava açıldığı haberi patladı. Enis Berberoğlu, eski gazeteci, muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi’nin de basından sorumlu Genel Başkan yardımcısıydı. İşi gereği, her gün onlarca gazeteciyle görüşürdü. Hapsedilmemize yol açan MİT TIR’ları haberinden sonra hapis-hanede yazdığım kitapta, görüntüleri Gülen örgütünden değil, “solcu bir milletvekili”nden aldığımı açıklamıştım. Polis, kitap çıkar çıkmaz, telefon kayıtlarını incelemiş, veri toplama sisteminin raporlarını karşılaştırarak, haber çıkmadan önce Berberoğlu’nun telefonunun gazete yakınlarından sinyal verdiğini saptamıştı. O gün beş ayrı milletvekiliyle görüştüğümün ortaya çıkmasına rağmen, onunla aramızdaki 21 saniyelik görüş-

meden “şüphelenerek”, -başkaca hiçbir kanıt olmadan- “devletin askeri sırlarını ele verme” suçlamasıyla dava açmışlardı. Berberoğlu için 30 yıl hapis isteniyordu. Hemen ardından tutuklanacaktı. Artık birlikte yargılanacaktık.

Türk yargısı, Berlin’e geldiğim gün, arkamdan, “Daha bitmedi” mesajı yollamıştı adeta...

O gün öğleyin, “Berlin sokaklarına dikkat et” diye uyaran arkadaşlara aldırmadan Avrupa Parlamentosu’daki Yeşiller grubundan bir milletvekili ile buluştum. Parlamento yakınındaki Einstein Caf de, açık havada yemek yerken, birden o anda çekilen fotoğrafımı Twitter’da gördüm.

Berlin’de bir cafe de Can Dündar

1

Nereye gitsem, sağılsun “takip ilerim” anında yerimi ele veren tweet’ler atılar.

Biz gazeteciler, telefonlarımızın dinlenmesine, hatta yerimizin saptanmasında kullanılmasına alışığıdır. Cep telefonu-muz, pek iyi bir sırdaş sayılmaz; sahibinden çok devlete çalışan

bir ajan gibidir. Kiminle, ne zaman, ne konuşsak, yetkililere bildirir; neredeysek yerimizi haber verir. Arada tutukluk yapar, kaydettiği bandı size dinletir. Az önce yaptığınız konuşmayı baştan sona dinlersiniz. Bu teknik yetersizlikten ötürü istihbarata sitem edersiniz; bazen de sohbete kulak kabartan görevlilerle sohbet edersiniz.

Bunları bildiğimden Berlin’de telefonumu değiştirmeyi ve Türk devletinin ilgi alanından biraz uzak kalmayı düşündüm. Şehrin işlek meydanlarından birinden yeni bir telefon aldım. Yanındaki parkta onu incelerken Türkçe bir ses duydum:

“Vatan haini!”

İlerden biri bana bağırıp uzaklaştı.

Bu da bir tür, “Hoş geldin” mesajıydı. Türkiye’de bir kurşun sesi eşliğinde işittiğim unvan, şimdi Almanya’da peşimdeydi.

O TIR’larla bu uluslararası operasyonun yapılmasını emreden siyasetçi değildi “vatan haini”...

O TIR’larda illegal olarak silah taşıyan istihbarat görevlileri de değildi.

O TIR’larda silah olmadığı, ilaç olduğu yalanıyla halkını kandıran hükümet üyeleri de değildi.

O silahlarla katliam yapanlar da “hain” sayılmıyordu.

Ama haberi yapan, bir uluslararası suç, büyük bir yalanı açığa çıkaran gazeteci “hain”di öyle mi?

Biz vatana düşmandık; onlar vatani seviyordu.

Ama acaba vatan onları seviyor muydu?

Kısa zamanda yandaş Türk gazeteleri, “hain”liğe Berlin’de devam ettiğimi yazmaya başladı.

İster istemez, ülkesinden koparıldıktan sonra vatana ihanetle suçlanan usta şair Nazım Hikmet’in, 66 yıl önce yazdığı “Vatan Haini” şiirini mırıldandım, bağırıp kaçan adamın ardından:

“Evet, vatan hainiyim,
siz vatanperverseniz,
siz yurtseverseniz,
ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
Vatan çiftliklerinizse,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın,
vatan, mızraklı ilmühalse,
vatan, polis copuysa,
ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan,
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla :
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ...”

PASAPORT

Berlin’de üçüncü günüm...

Eylül’ün üçü...

Heyecanla hazırlandım. Havaalanına gideceğim. Dilek’i karşılayacağım. Berlin’deki evimi göreceğim. Yerleşmeme yardım edecek. Hasret gideceğiz, dönecek. Tarçın’ın gelebilmesi için üç ay aşı süresi var.

İstanbul’da havaalanına gittiklerinde, avukatımız Akın Atalay da Dilek’in yanındaydı. Ondan, “Uçağa bindirdim” haberi bekliyordum. Tam ben yola çıkacakken aradı:

- Hiç bekleme. Kontrolde pasaportuna el koydular.
  - Nee? Neden?
  - Hiçbir şey söylememişler. ‘Kayıta pasaportunuz ‘zayı’ görünüyor’ demişler.
  - O ne demek?
  - Yani kayıpmış.
  - Elinde değil miydi?
  - Evet, ama bilgisayarlarında “kayıp” diye kayıtlıymış.
- Akın, “Şimdi karakola gidiyoruz. Telaşlanma” dedi.
- Anladım.

Karımı rehin almışlardı. Bırakmayacaklardı.

Hukuk, suçun şahsiliği ilkesi, aile bütünlüğü, adalet, vicdan filan umurlarında bile değildi. Devlet, medeni hukuk öncesi aşiret hukukunda olduğu gibi, bana karşı onu elinde tutacak, eşimin üzerinden beni cezalandıracaktı.

Az sonra Dilek aradı.

Havaalanı karakolundaydı. Bir odada beklemeye almışlar. Telefon trafiği sonucunda, “Pasaportunuza el koyuyoruz, se-

bebini İstanbul emniyetinden sorup öğrenirsiniz” demişler.

Akın, emniyete sorduğunda şu cevabı almış:

“Ülkeyi terk etmesinde ulusal güvenlik açısından sakınca vardır.”

Gülmeli mi, ağlamalı mı?

Bir kadının eşinin yanına gitmesi, bir ailenin birleşmesi, ülkenin güvenliğini tehdit ediyordu. Bir ülke için ne zayıflık, ne büyük güvenlik zafiyeti...

Diyelim ki ben, hükümetin bir kirli sırrını açık ederek ciddi bir “suç” işlemiştim; eşimin hiç bir suçu yoktu. Hakkında açılmış bir dava ya da soruşturma da yoktu. Tek “suç”u, benimle evli olmaktı. Verilen karar, tamamen yasal dayanaktan yoksundu. Elindeki pasaport için “kayıp” denilmesi ise ayrı bir komiklikti.

Askeri darbe dönemlerinde işkenceciler, sorguda failin aile yakınlarını getirip onlara zarar vermekle tehdit ederlerdi. Erdoğan, bu yöntemin yakıcı etkisini öğrenmiş olmalıydı. Şahsi bir kinle, evrensel hukuku çiğneyecek kadar gözü kararmış, bu kez de ailemi hedef almıştı.

Tabii “rehin alma” politikasının bir boyutu da otosansür beklentisiydi. Yakınlarınızdan birisi hükümetin esiri durumundaysa, konuşurken, yazarken daha dikkatli olacağınız, lafınızı seçerek söyleyeceğiniz varsayılıyordu. Böylece bir anlamda aileleri üzerinden muhalifler susturulmaya çalışılıyordu. Bizim örneğimizde işlemeyecek bir kirli taktik...

Dilek, “ülkesinin ulusal güvenliğine zarar vermemek için”, boynu bükük eve döndü. Bunun sandığımızdan da uzun bir ayrılık olacağını sanırım o gün ikimiz de anladık; ama birbirimize söyleyemedik.

Eve varınca aradı, “Tarçın hastayken ondan bir süre ayrı kalacağım için çok ağlamıştım, o da yalayıp gözyaşlarımı silmişti. Hepsini boşa gitti” diye ağladı gülerek...

Artık o da kendi ülkesinde, “dışarda bir tutsak”tı.

Kaçıp gelse?

Riskliydi. Üstelik suçsuzken suçlu duruma düşecekti. Bir daha Türkiye’ye dönemeyecekti. 80 yaşın üstündeki annesini, babasını belki bir daha göremeyecekti. Belki evimize el konacaktı. Belki vatandaşlıktan çıkarılacaktı. Sürgünde acı çekecekti.

Belli ki Ege de Türkiye’ye gitse bir daha çıkamayacaktı.

Ayrı düşmüştük:

Dilek İstanbul’da, Ege Londra’da, ben Berlin’de...

Birbirimize gidip gelemez haldeydik. Bir suçu teşhir etmenin, bir despota kafa tutmanın bedeline dâhildi bu da... Fatu-rayı ailece ödüyorduk.

Avukatlarımız, sonuç alınamayacağı belli itirazlardan bir yenisini yaptılar. Ama “Uzun sürecek; hazırlıklı olun” diye uyardılar.

Erdoğan oyunun etik kurallarını değiştirmiş, bütün yasal yolları tıkamış, yerine bir zorbalık dayatması koymuştu. Ar-

Cezaevinde de bir camın ardından konuşurduk birbirimizle... Sürgünde bu kez bilgisayar ekranıydı aramızdaki cam...

tık “gücü gücü yetene” dönemindeydik. Ve ancak onun kadar güçlü olunca kazanabilecektik.

Akşam yeniden Skype’ta buluştuğumuzda Ege, ”Üçümüzü dönölmez bir şekilde ayırdılar” dedi.

Yüreğim burkuldu.

Ama ne olursa olsun, kararlıydık: Susmayacaktık
Şimdi sürgünün üzerine, bir de, ne kadar süreceğini bilmediğimiz bir hasret dönemi başlıyordu.

Bir tufan vurmuş, her şey yerle bir olmuş, Türkiye’de geriye üç kişi kalmıştı:

İyi, kötü ve çirkin...

Sıralama, azınlıktan çoğunluğa doğruydı.

SÜRGÜN

“Ich bin ein Berliner.” (“Ben bir Berlinli’yim”)

Amerikan Başkanı Kennedy’nin Almanya ziyaretinde meşhur ettiği bu tarihi cümleyi, artık ben de kurabilirim.

Berlin, güzel şehir... Ama nazlı bir gelin gibi, “Bundan böyle birlikte yaşayacağız” diye imza atmadan, güzelliğini göstermiyor size... O imza da hiç kolay atılmıyor. Hele benim gibi, her şeyini geride bırakıp gelmişleri, çok sıkıntılı bir süreç bekliyor.

Hayatınızın bütün kâğıtlarını yeniden edinmeniz gerek:

İkametgâh ilmühaberi lazım.

Seyahat belgesi lazım.

Sağlık sigortası lazım.

Kira kontratı lazım.

Çalışma izni lazım.

Nüfus kaydı lazım.

Vergi numarası lazım.

Basın kartı lazım.

Güvenlik sicili lazım.

Banka hesabı lazım.

Sürücü ehliyeti lazım.

Sürücü ehliyeti için ilk yardım kursu lazım.

Göz muayenesi lazım.

Direksiyon sınavı lazım.

Arabaya park kaydı lazım.

Markette bir şey ararken Almancasını bulmak için Google Translate’i her daim açık tutmak lazım.

Acilen Almanca öğrenmek lazım.

Yani hafızasını kaybetmiş bir kazazede gibi, her şeye sil baştan, yeniden başlamak lazım.

Bütün bunları tamamlarken ve ülkeden uzak kalmışlığın kederini yaşarken, bir yandan bu yeni hayata tutunmak ve çalışıp para kazanmak lazım...

İlk güçlük, iklim... Benim gibi bir Akdeniz ülkesinden geliyorsanız, güneşsizlik, parasızlıktan beter... İstanbul'da paran yoksa, çıkarsın bir deniz kenarına, iyot koklayarak güneşe dönersin yüzünü; güneş, öper gözlerinden; bir simit yersin, yarısını martıya verirsın, mutlu olur dönersin. Ya paran olmadığı gibi, deniz, güneş, simit, martı da yoksa...?

Yaz geliyor ama güneş gelmiyorsa...?

Gri bir yağmur, "Bitti o güneşli günlerin" dercesine habire camını dövüyorsa..?

İyice zordur alışmak...

Sadece somurtuk hava da değil, alışman gereken... Yeni anlayışlar, değişik davranışlar, kültürel farklılıklar sırada...

Musluktan su içmek, yeni mesela...

Bisiklet şeridi yeni...

Çöpleri ayrı çöp kutularına atmak yeni...

Taharet musluğu olmayan tuvaletler yeni...

Su isteyince "Gazlı mı, gazsız mı" sorusu yeni... Türkiye'de genellikle yeni doğan bebekler için sorarlar bunu...

"Alman usulü hesap ödeme" yeni... Türkiye'de "Ben ödeyeceğim" diye kavga etmeye alışmışız ne de olsa...

Sokakta öpüşenlere bakmadan yürümek yeni... Uluorta öpüşmek, bizim memleketin bazı yerlerinde cinayet sebebidir.

Aleni öpüşmenin cezalandırılmayıp vergi kaçırmanın bu kadar ağır ceza görmesi de yeni... Türkiye'de ilkini yapanlar dayak yerken, ikincisini yapanlar, gözde işadamı muamelesi görüyor.

Cumhurbaşkanı'nın her dakika televizyona çıkmaması

yeni... Niye böyle bir imkânı varken değerlendirmiyor?

Herkesin her işi kendisinin görüyor olması da yeni... Türkiye’de iş hayatının en önemli parçası olan çaycı yok ofislerde mesela; çayını kahvesini kendisi hazırlayan Almanlar, şirket dedikodularını kimden alıyor ki?

Apartmanda kapıcı, benzincide benzinci yok? Pompayı kendin tutacaksan, pompacılar nerede iş buluyor?

Televizyonun bozuldu; tamirci bulmak bela... Herkes televizyon tamir kursuna mı gidiyor?

Yoruluyor insan bazen...

Onca güçlük içinde iki ülkeyi birden düşünmek, birinde yaşıırken öbürünün kahrını çekmek, “Neden buradaki Türkler Erdoğan’ı destekledi” sorusuna onlarca kez cevap yetiştirmek, kafan bozulunca, “Asıl sizin hükümet niye yıllarca Erdoğan’ı destekledi” diye terslemek... Yorucu...

Neyse ki dilimizden anlayan Alman dostlarımız var. Onların da desteğiyle gün be gün bu yeni hayata alışıyoruz.

Böyle durumlarda hep sosyal demokratların unutulmaz lideri ve bilim insanı Erdal İnönü’den, 80 yaşında dinlediğim o anıyı hatırlıyorum:

Lise çağındayken, sınıfta bir öğretmenleri, “İnsan ne zaman ihtiyarlar? Yani kaç yaşında ihtiyar sayılır” diye sormuş. Her öğrenci ayrı bir cevap vermiş. O yaşlarda kendisinden fazla yaşamış herkes, ihtiyar sayılır ya:

“30’unda ihtiyardır insan” demiş biri...

Bir diğeri çıtayı 50’ye koymuş.

Arada, “70” diyenler olmuş.

Sonunda öğretmen demiş ki:

“İnsan, yeni bir hayata başlama azmini yitirdiğinde ihtiyarlar.”

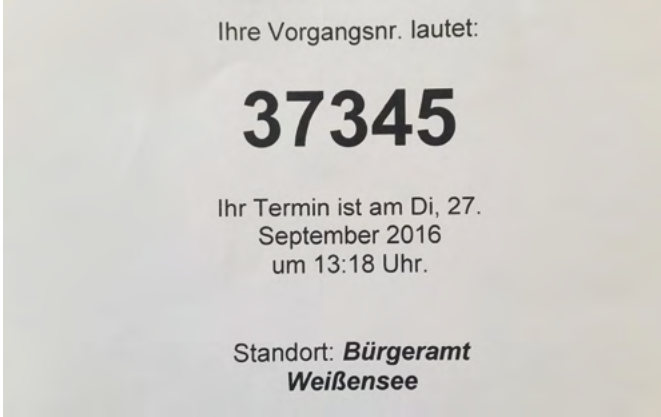
Biz, -siyasi mücadelesi nedeniyle ülkesinden ayrı düşenler-, neredeyse sıfırdan, yepyeni bir hayata başladık Almanyada... Belki bu yüzden genç hissediyoruz kendimizi...

Türkçede “sürgün”, yerinden kovulmak demek olduğu gibi, bitkilerin filizlenmesi anlamına da gelir.

Biz kovulduğumuz yerde aşılınıp filizleneceğiz.

Yeniden.

ZAMAN

“Randevunuz 27 Eylül günü saat 13.18’de”

Günlerdir masamın üzerindeki kâğıt parçasına bakıp gülüyorum.

Kâğıdın üzerinde “13.18” yazıyor.

13.18...

Beni Almanya’yla tanıştıran rakamlar...

İkamet belgesi almak için gittiğim belediye, iki hafta öncenden bu saate randevu verdi.

13.00 değil...

13.30 ya da 13.15 de değil...

13.18...

Alman saati bu...

Kâğıdın üzerindeki dört rakam, sabırsız bir kum saatinden

doludizgin dökülen kumları hatırlatıyor bana...

Zamanın bu coğrafyadaki kıymetini simgeliyor.

“Ben, o sonu ille 0’la ya da 5’le biten saat dilimlerinden değilim” mesajı veriyor. Sağıyor zamanı; daha küçük parçalara bölüp gün içinde yeni yerler açıyor. Giderek kısalan, daralan, ufalanan zaman dilimlerine sıkıştırıyor bizi...

13.00’e verilmiş bir randevuya 5 dakika gecikmeyi göze alabilirsiniz; 13.18’e aynı muameleyi yapabilir misiniz?

13.18, hassas tartan bir terazi gibi, randevuya tam bir sadakati hak ediyor.

Rakamı ilk gördüğüm günden itibaren, yetişmeme endişesi bastı beni; ne olur ne olmaz diye yarım saat erken gittim.

Zamanın kıymetini bilmemi emreden 4 rakam, yarattığı telaşla tersine yarım saatimi yedi.

“Acaba onlar da benim kadar randevuya sadık mı” diye meraklanırken Türklerle Almanların zaman anlayışlarının ne kadar farklı olduğunu düşündüm.

Türklerde zamanın kıymete binışı, modernleşmeden sonradır.

“Eski zaman”, müezzinin namaz çağrılarına göre ayarlanan, telaşsız bir devre aitti. Vakit bol, zaman aralıkları genişti. Hayatın acelesi yoktu; günler ağır akardı.

“Gün doğumu”yla erken başlayan gün, “gün batımı”yla bitirdi. Akşam, uykuya ait bir zaman dilimiydi.

“Ne kadar uzaklıkta” sorusunun cevabı, “Bir sigara içimi”ydi.

“Düğün ne zaman” diye sorana, “Hasat kalkınca” cevabı verilir.

Gelinlik ısmarladığınız terzi, “Düğüne yetişir mi” sorusunu, “Kısmet bakalım” diye yanıtlardı.

Randevular, “öğleden sonra”ya veya “akşamüstü”ne verilir. Kaçta?

Cevap verecek saat yoktu ki daha? Olsa da bakan yoktu.

Köyün bazı ileri gelenlerinin yelek cebinden, bir köstekli saatin parıltılı zinciri sarkardı. Bu ayrıcalıklı insanlar, bir ritüeli yerine getirir gibi ara sıra ellerini yelek ceplerine atar, bir cakayla köstekli saati çıkarır, kapağını özenle açar, içinde telaşsız dolanan akreple yelkovanın yerlerini kolağan ederlerdi. Ama söyledikleri saatin kaç olduğunun önemi yoktu daha...

Ahmet Hâşim, “*Müslüman Saati*”ni anlattığı denemesinde bir “rehavet güzellemesi” yapar adeta...

İstanbul’a ecnebilerle gelen “istilaların en tesirlisi”nin yabancı saati olduğunu söyler.

“Ecnebi saati’ gelmeden önce, ziyada başlayıp ziyada biten, 12 saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı” der. Sonra da kızar, yeni gelenlerin yanlarında getirdikleri “zaman”a:

“Gelen yabancılar, hayatımızı, sonu meçhul bir düstura göre yeniden tanzim ettiler ve ruhlarımız için onu tanınmaz hale getirdiler. Yeni ‘ölçü’, bir zelzele gibi, zaman manzaralarını etrafımızda darmadağın ederek, eski ‘gün’ün bütün setlerini harap etti ve geceyi gündüze katarak saadeti az, meşakkatı çok, uzun, bulanık renkte bir yeni ‘gün’ vücuda getirdi.”

Çoğu Akdeniz ülkesi gibi, Türkiye de hâlâ hayatın rahvan aktığı o koşturmasız eski zamanlarla, sabırsız yeni saatlerin bilek güreşini yaşıyor.

Yıllar önce bir tren rezervasyonu için Demiryolları İdaresi’ni aramıştım. Otomatik sekreter beni beklemeye aldı. Bekletirken de, “Kara tren gecikir, belki hiç gelmez” türküsünü çaldı.

Başka hangi ülkede demiryolları rezervasyon hattı, yer ayırtmaya çalıştığınız trenin gecikeceğini, hatta belki de hiç gelmeyeceğini bildiren bir türküyü dinletir ki müşterilerine?..

Eski zamanın, yeni saate böyle küçük oyunlarla ayak dire-

yişini bazen hayret, bazen sinirle, ama genellikle sempatiyle izliyorum.

Hemen her büyük meydanında bir saat kulesi olan ülkemde, zamanın böyle özensiz, vurdumduymaz kullanılmasına hem şaşıyor, hem anlıyorum.

Geleneksel toplumun sabırla örülmüş acelesiz hayat gaillesi, yeni gelen sabırsız zamanın hırslı mücadelesine ayak uydurmakta zorlanıyor. Yeni hayatın hızlanan tiktakları, dünün aheste akan zamanının iki ayağını bir pabuca sokuyor adeta...

Berlin trafik ışıklarındaki kocaman şapkalı kırmızı adamın, yürüyen uzun kollu yeşile dönüvermesiyle başlayan baston sesi, eski bir zamandan gelenleri, “Hadi yürü; vaktin az” diye arkadan ittiriyor sanki...

Eskiden, insan ömrü daha kısayken, vakit daha çoktu halbuki...

Ne zaman azaldı böyle?..

Neden hızlandıkça artıp birikeceğine daha da hızla tükenir oldu?

Daha uzun yaşama hırsı, yaşanan her güne daha fazla şey sığdırma ihtirasını beraberinde mi getirdi?

Peki, daha hızlı demek, daha mutlu demek mi?

Bunları düşünürken belediyenin duvarındaki saat 13.18’i gösterdi.

Evraklarımla birlikte ayağa kalktım.

Duvarda asılı ekrana baktım.

Hayır; henüz sıram gelmemişti.

“Alman saati”, sözünü tutmamış, gecikmişti.

Gecikme tam 5 dakika sürdü.

13.23’te girdim içeri...

Benim için de yeni bir hayatın kronometresi işlemeye başladı.

“Saadeti çok, meşakkati az” eski zaman, geride kaldı.

Merhaba Berlin!

DAYANIŞMA

Bir yandan *Die Zeit* makalemi yazmaya çalışıyorum, bir yandan da “çamaşır makinesine kaç doz yumuşatıcı konulacak”, “kireç gidericinin Almancası neydi”, “Kapı ziline adımı yazdırmazsam posta nasıl gelecek” gibi, daha önce hiç kafa yormadığım sorular var aklımda?

Üç aylık kira karşılığı depozito lazım; nasıl bulunacak?

Dilek İstanbul’da, Ege Londra’da nasıl geçinecek?

Annem Ankara’da yapayalnız kaldı; onunla kim ilgilenecek?

Türkiye ile güvenli bir iletişim yöntemi bulmak gerek; nasıl haberleşilecek?

Metro riskli... Taksi şoförlerinin önemli kısmı Erdoğan fanatığı... Onlarla tartışmadan bir yerden bir yere nasıl gidilecek?

Bankanın müdürü İngilizce bilmiyor, ben Almanca bilmiyorum. Web sitesinin İngilizce versiyonu yok. Hesap açtırmam lazım; nasıl anlaşılacak?

Alman basını Türkiye’ye dair yorumlarla dolu; İngilizce versiyonları yok. Haberler nasıl izlenecek?

Kış geliyor, resmi davetler var, giyecek iş kıyafetim yok? Ne zaman, nereden, nasıl alınacak?

Doktorum, berberim, dişçim, terzim, muhasebecim, avukatım, hepsi ülkemde kaldı; hepsini burada yeniden bulmak lazım. Bilmediğim bir ülkede nasıl bulunacak?

Bütün bu sorunların ortasında, daha önce hiç olmadığım kadar yalnızım. Yalnızlıkla nasıl baş edilecek?

Derler ki;

“Öyle dostlar edin ki, kötü gün kapını çaldığında, kapıya seninle birlikte baksınlar.”

Bir kazazede gibi geldiğim Berlin’de, kötü günün çaldığı kapıya benimle birlikte koşan pek çok dost buldum. Çoğuyla yeni tanışıyordum. Ama yaşadığım “kaza”yı biliyor, nasıl bir mücadele verdiğimiz görüyor, olabildiğince destek olmak istiyorlardı. Onlar sayesinde ilk şoku çabuk atlattım.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü ve Almanya PEN’deki dostlar, ilk kucak açanlar oldu. Birçok bürokratik sorunu onların yardımıyla aştım. Kısa zamanda oturma ve çalışma izni ile geçici seyahat belgesi aldım.

Die Zeit sayesinde Almanya’da gazetesiz kalmamış oldum. Türkiye’de sarı basın kartımın iptal edildiği hafta, Alman basın kartım elimdeydi.

Bütün bu süreçte tanıdığım parlamenterler Bundestag’ın, yayınevimi yayıncılık dünyasının, Gorki Tiyatrosu sanat dünyasının kapılarını açtı. Siyasetçilerle, yazarlarla, sanatçılarla tanıştım.

Türkiye’de yazdığınız yazıdan, yaptığınız konuşmadan telif almak gibi bir adet yoktur; söylediğim sözün, yazdığım yazının para ettiğini görmek, Almanya’da kismet oldu.

ZDF televizyonunun saygın sanat programı *Aspekte’nin* teklifi üzerine, programı baştan sona Türkçe sunarak, ülkemin sesini kendi dilimden duyurma fırsatı buldum.

Programın Alman prodüktörü, yayından sonra uzunca bir süre kullanmam için, arabasının anahtarını uzattı.

Yazlık eşyalarım dışında giyecek bir şeyim olmadığından söz ettiğim bir dost, ertesi gün, koca bir kutu içinde takım elbiseler ve gömlekler yolladı.

Geldikten üç hafta sonra *ARTE*, bir ortak belgesel yapma teklifiyle çaldı kapımı... Bir belgeselci olarak hep hayalini kurduğum fırsat, kapıma geldi.

Correctiv ekibi, bir meslektaş dayanışmasıyla beni aralarına alarak, özgür bir çalışma ortamı sundu.

Asistanlığımı üstlenen, arabamı süren, yasal, mali sorunlarımda imdadıma koşan dostlar sayesinde ilk ayların sıkıntısını atlattım.

Çoğuyla Berlin’de ilk kez tanıştığım meslektaşlar, arkadaşlar, komşular, hem dert ortağım hem gündelik sorunlarımda danıştığım yakınım oldular.

Yandaş medya, Alman devletinin koruması altında olduğumu yazadursun, ben, başım sıkıştığında yardıma koşan bu insanların manevi koruması altındaydım.

Hükümet yandaşları tehditlerini artırdıkça, onlar daha çok kol kanat gerer oldu. Bu tehditler üzerine Alman polisi de önceden anons edilen, halka açık yaptığım toplantılarda önlem almaya başladı.

Eski hayatım kedere boğulurken, yenisi vaatkâr bir tebesümle selamlıyordu beni...

AVRUPA

Berlin'e gelir gelmez, Avrupalılara Türkiye'yi anlatmaya koyuldum.

2 haftada 6 ülkede 9 kente gittim.

Yangını görmüş, ateşe elini değmiş, derisi yanmış birinin can havliyle oradan oraya koşturuyor, "Yanıyoruz, görmüyor musunuz" diye haykırıyor, konuştuğum herkesi sarsmaya çalışıyordum.

İslam dünyasının yegâne laik ve demokratik ülkesi, Avrupa Konseyi'nin kurucu üyesi, göz göre göre bir totaliter rejime geçiyordu.

Israrla görmedikleri "öteki Türkiye" ise ölümüne direniyordu. Bunu fark etmelerini, Türkiye'nin demokratik güçlerinden yana tavır almalarını, hiç değilse "gölge etmemelerini" istiyordum.

Avrupa hükümetleri görmezden geliyor, başını öte yana çeviriyordu. Susarak zulmü destekliyordu.

Bir kıta korkar mı?

Avrupa korkuyordu.

Ortadoğu yangınından kaçan milyonlarca mültecinin kendi topraklarına yığılacağı, işlerini elinden alacağı, hayatını altüst edeceği korkusuyla kapısını, ağzını sımsıkı kapatmış bekliyordu.

Bulabildiği tek çare, 3 milyon mülteciye kapılarını cömertçe açan Türkiye'ye bunun parasını ve vize serbestisi sözünü vermek olmuştu. Ama karşılığında ödemek zorunda oldukları bir bedel daha vardı:

Mülteci kamplarının kapısını tutsun diye anlaştıkları "Bek-

çi”nin her zulmüne göz yummak... Onu kızdıracak tepkilerden kaçınmak...

Biraz şikâyet edecek olsalar “Bekçi”, “Açarım kapıyı, görürsünüz” tehdidini savuruyordu.

Avrupa, Erdoğan karşısında işte bu tehdit yüzünden susuyordu. Erdoğan, Avrupa karşısındaki gücünü işte bu ezik tavırdan alıyordu. Bizler, biraz da bu ürkek suskunluk, hatta dolaylı onay yüzünden hapiste ya da sürgündeydik.

Avrupa’nın tavrı, “Batı’nın değerleri” sayılan, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, güçler ayrılığını, basın özgürlüğünü, laikliği, kadın-erkek eşitliğini savunduğu için baskı gören milyonlarca insanı hayal kırıklığına uğrattı. Yaşlı kıtanın, gündelik çıkarları uğruna, temel ilkelerinden nasıl kolaylıkla vazgeçtiğini gördüler.

Görüşüğüm muhataplarıma bunu söylediğimde, utançla başlarını öne eğiyor, “Ama biliyorsunuz, mülteci meselesi çok önemli” diye mırıldanıyorlardı.

Mesele sadece mülteciler de değildi. Türkiye, Avrupa sermayesi için vazgeçilmez bir pazardı. Ayrıca yarım asırdır Batı’nın güneydoğu sınırlarını bekleyen, sadık bir NATO askeriydi. Her silah tüccarının iştahını kabartacak kadar iyi bir müşteriydi. Sadece 2016’daki büyük artışla, Almanya’dan silah alan ülkeler arasında 25. sıradan 8. sıraya fırlamıştı.

Bazı başkentlerin ve sermaye çevrelerinin, Türkiye’de demokratik bir istikrarsızlıktansa, istikrarlı bir baskı rejimini tercih ettiğı açıktı. Demek ki, “Batı’nın değerleri” sayılan ilkelere savunmak uğruna, yeri geldiğinde Batı’ya karşı da mücadele edilecekti. Tıpkı 1920’lerde ulusal kurtuluş savaşı verirken Atatürk’ün yaptığı gibi...

Neyse ki Batı sadece, ürkmüş başkentlerden, aciz yöneticilerden, fırsatçı sermayedarlardan ibaret değildi. Gittiğim her yerde bu politikayı eleştiren, mücadelemizi destekleyen siya-

setçiler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, meslektaşlarla tanışıyor, yalnız olmadığımızı görüyordum. Uluslararası Yazarlar Birliği (PEN)'den, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF)'e, Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ)'den Uluslararası Af Örgütü'ne kadar pek çok insan hakları kuruluşu, mücadelemize destek veriyordu. Mademki Batılı hükümetler, mülteci anlaşması ile suskunluğa bürünmüştü, o halde Batı ile ilişki, diplomatik ve askeri düzeyin ötesine taşınmalı, “öteki Türkiye”, Avrupa parlamentolarıyla, belediyelerle, meslek örgütleriyle, sivil toplum kuruluşlarıyla, kamuoyuyla kalıcı, kitlesel, yerel bağlar kurmalıydı.

Kardeş şehirleri yaygınlaştırmalıydık.

Öğretmen ve öğrenci değişim programları geliştirmeliydik.

Barolar, meslek odaları, sendikalar, kadın-gençlik örgütleri, gazeteciler dayanışmalıydı.

Küçük ve orta ölçekteki ticari ilişkiler desteklenmeliydi.

Karma parlamento komisyonları oluşturulmalıydı.

Ortak sanat projeleri, spor karşılaşmaları, festivaller geliştirilmeli, birlikte filmler, diziler çekilmeli, kitaplar birbirimizin diline çevrilmeliydi.

Üst düzey pazarlıklara sıkışıp kalan Avrupa-Türkiye ilişkisi, dipten bir dalgayla havalandırılmalıydı.

Batı'nın şefkatini istemiyorduk; bağımlılığa, sömürüye, şantaja dayanmayan, kalıcı, sağlıklı, demokratik, eşit bir ilişki arıyorduk. “Muhالیf Avrupa”, iktidarlara kıyasla, muhalif Türkiye'nin sesine daha çok kulak kabartıyordu.

Bu ilgi, Ankara'yı da rahatsız etmeye başlamıştı.

MERKEL

Ekim 2015-Merkel, Erdoğan'ın tahtında...

Unutulmaz bir fotoğraftı o:

Şansölye Merkel, Erdoğan'la Yıldız Sarayı'ndaki altın varaklı tahtlarda sohbet ediyordu. Erdoğan'ın çok eleştirilen başkanlık sarayına gitmemek için Ankara yerine İstanbul'da "kabul edilmek" istemiş, ancak orada daha beter bir saray görüntüsünün ortasına düşmüştü. Tahtın rahatsızlığı yüzünden okunuyordu. Ama Avrupa'ya mülteci akınını durdurmak için her tür rahatsızlığı göze alabilecek durumdaydı.

Tarih, 18 Ekim 2015'ti.

Aradan bir ay geçmedi; Merkel yeniden geldi. Bu kez G-20 zirvesinde buluştu Erdoğan'la...

Üç ay sonra bir daha: 8 Şubat 2016'da...

İki buçuk ay sonra bir daha: 23 Nisan 2016'da... Bu kez Gaziantep'e, mülteci kamplarını ziyarete...

Bir ay sonra, 23 Mayıs'ta bir daha: İstanbul'daki Birleşmiş Milletler toplantısına...

Bir buçuk yıl içinde Türkiye'yi beş kez ziyaret ederek kırılması zor bir rekora imza atmıştı. Ne bir başka lider Türkiye'yi bu sıklıkla ziyaret etmişti, ne de Merkel bu sıklıkla bir başka ülkeye gitmişti.

Bu ziyaretlerin dördüncüsünde *Der Spiegel*'de Merkel'e hitaben bir açık mektup yazdım.

"Yanlış saftasınız Sayın Merkel" başlıklı mektup şöyleydi:

"Sayın Şansölye Merkel,

Time dergisi sizi "Yılın İnsanı" seçtiğinde size, 'Özgür dünyanın şansölyesi' sıfatını layık görmüştü.

Bu mektubu, o unvanın sahibine yazıyorum.

Bugün ziyaret edeceğiniz ülkede 'özgür dünya', tehdit altında...

Son ziyaretinizde ben, Türk hapishanelerinde yatan 30 tutuklu gazeteciden biriydim.

Türkiye'nin en eski ve itibarlı gazetesi *Cumhuriyet*'in Genel Yayın Yönetmeniyim. Türk istihbaratına ait TIR'larla Suriye'deki radikal İslamcılara silah sevk edildiğine dair haberim nedeniyle ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şahsi şikâyetiyle tutuklandım. Sadece bir haberden ötürü, hakkımda iki kez ömür boyu hapis cezası isteniyor.

Tecrit koşullarında tutulduğum günlerdeki ziyaretinizde, Türk Başbakanı ile birlikte yaptığınız ortak basın toplantısında *Die Welt* muhabiri size, daha önce Türkiye'nin insan hakları ihlalleri konusunda eleştirel tavır alan Alman hükümetinin bugün neden sessizliğe büründüğünü sordu.

Hücremin televizyonunun sesini açtım.

2012'de Rus lideri Putin'in yüzüne, 'Bence bir insan, farklı fi-

kirlerden korkmamalı' diyen, 2014'te Çin hükümetine ifade özgürlüğüne saygı duymasını tembihleyen 'özgür dünyanın lideri', baskıcı Türk hükümetinin liderine ne diyecekti acaba?

Kurduğunuz dört cümle şuydu Sayın Merkel:

"Belirli bir görüşme formatımız var. Her konuyu ele alıyoruz. Gazetecilerin çalışma koşulları hakkında da bilgi alışverişinde bulunduk. Zannederim Sayın Başbakan da bu konuda bir şeyler söyleyecektir."

Bu kadar!

'Özgür dünyanın lideri'nin, dünyanın en büyük gazeteci hapishanesinde basın özgürlüğüne dair söyleyebildiği, bundan ibaretti.

Büyük hayal kırıklığıydı.

Sizden sonra söz alan Türk Başbakanı, Türk cezaevlerinde tutuklu gazeteci olmadığını söyledi.

Büyük yalandı.

Bir tutuklu gazeteci olarak bu yalanı bir hapishane hücresinde dinlemenin ne demek olduğunu tahmin edersiniz. Çünkü siz de ifade özgürlüğünün ağır baskı altında olduğu bir ülkede büyüdünüz.

Sayın Merkel,

Türkiye'deki rejim, birkaç yıl öncesine göre çok daha otoriter bir hal almasına rağmen birkaç yıl önceki uyarı cümlelerinizin, yerini derin bir sessizliğe bırakmasının nedenini biliyoruz: Çünkü Erdoğan, genelde Avrupa'nın, özelde Almanya'nın mülteci akını korkusunu, kendi baskı rejimine bir gözbağı olarak kullanıyor. Sınırları açma tehdidini Damokles'in kılıcı gibi başımızda sallandırarak, suskunluğunuzu garantiliyor. Bu kirli pazarlık, milyonlarca mülteciyi bir baskı rejiminin rehinesi durumuna getirdiği gibi, Almanya'yı da gündelik çıkarları için Batı'nın temel değerlerinden vazgeçmiş bir ülke konumuna sokuyor.

Oysa hiçbir jeopolitik sorun, temel insan haklarının çiğnenmesini meşrulaştıramaz. Tabii buna göz yumulmasını da... Bir kez göz yumarsanız, o baskıcı zihniyetin hızla yayılıp kendi topraklarınıza bulaşmaya başladığını görürsünüz. Nitekim bugünlerde görüyorsunuz.

Sayın Merkel,

Bugün Türkiye’de demokratlarla otokratlar arasında bir ip çekme mücadelesi yaşanıyor.

Biz, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, basın özgürlüğü, laiklik değerlerine inananlarla, savaştan, baskıdan, radikal inançlara sahip kindar kuşaklar yetiştirmekten yana zihniyet arasındaki bir ölüm-kalım mücadelesi bu...

Ve ne yazık ki, bu tarihsel çekişmede siz ve ülkeniz yanlış saftasınız.

Elbette doludizgin otokrasiye giden bir ülkede evrensel değerler adına üstlendiğimiz bu mücadeleyi, gerekiyorsa size karşı da vereceğiz, ama korkarım o zaman “özgür dünyanın şansölyesi” unvanını taşımakta zorlanacaksınız.

Siz geldiğinizde biz, barış için bir bildiriye imza attığı için tutuklanan akademisyenlerle birlikte yargılanıyor olacağız.

Sadece bizim değil, tüm dünyanın gözü sizde olacak.

Yine sadece iktidar mensuplarıyla görüşüp muhaliflerin sesi-ne kulak tıkayacak mısınız?

Yine bütün bu baskıcı uygulamalar yokmuş gibi yaparak bu ülkeden ayrılacak mısınız?

Yoksa bizlerin ve ülkenizde basın ve ifade özgürlüğü adına bizlerle dayanışma içinde olanların sesine kulak verecek misiniz?

Sayın Şansölye,

Biz Türklerin tarih kitaplarında okuyarak ezberlediği bir klişe vardır:

Bize Türklerin 1. Dünya Savaşı'nda zaferler elde etmesine rağmen, büyük müttefikleri Almanya yenildiği için mağlup sayıldığı anlatılır.

Korkarım 100 yıl sonra bunun rövanşını yaşıyoruz. Bu kez de ifade özgürlüğü savaşımında Türkler yenildiği için -onların peşine takılan- Almanya yenilmiş sayılabilir.

Özgür dünyanın liderliği, buna izin vermemesi gereken bir sıfattır.

O sığata layık olmanızı bekliyoruz.”

Mektup tabii ki adresine ulaşmamış, Merkel yine muhalefete görüşmeye yanaşmamış, insan hakları, basın özgürlüğü, demokrasi konusunu ağzına bile almamış, özgürlükleri ayaklar altına alanlarla mutlu pozlar verip dönmüştü.

Bir ay önce Mülteci Anlaşması'nı imzalamıştı; sevinçliydi.

Bizim davalarla, içerdeki gazetecilerle ilgilenecek halde değildi.

Erdoğan, Merkel'in bu ziyaret iştahını ve baskılar karşısındaki sessizliği, kendisine destek olarak sunuyor, rejimi daha da otoriter hale getiriyordu.

Almanya'ya geldikten sonra Alman hükümetinin bu sessizliğini her yerde eleştirdim. Hangi Alman gazeteci bana Erdoğan'ı sorsa, sevimsiz olmayı göze alarak, “Peki ya Merkel” dedim. Geldiğimiz noktada Alman hükümetinin sorumluluğunu dile getirdim. Almanya'nın Türkiye'yi sadece bir mülteci kampı, NATO üssü ve ticaret pazarı olarak görmesinin, orada yaşanan faciayla ilgilenmemesinin, yakında kendi başına da işler açacağını söyledim.

Alman hükümetinin, nasıl bir lider ve nasıl bir zihniyetle anlaşma yaptığını anlaması epey vakit aldı. Neyse ki Erdoğan onlara yardımcı oldu:

Alman medyasına yönelik saldırılarla başlayan salvolarını,

sonunda Alman hükümetini “Nazi” ilan edecek kadar tırmandırdı. Nihayet Merkel Şubat 2017’deki ziyaretinde muhalefet liderleriyle görüşmeye karar verdiğinde 2. büyük muhalif partinin lideri Demirtaş, demir parmaklıklar ardındaydı. Birkaç hafta sonra da, o basın toplantısında kendisine “Neden sessizliğe büründünüz” diye soran *Die Welt* muhabiri Deniz Yücel tutuklanacaktı.

Merkel’i ilk kez 15 Eylül’de Potsdam’daki Sanssouci Kolokyumu’nda gördüm. Berlin’e geleli daha iki hafta olmuştu. Almanya medyasının bütün önemli isimleri oradaydı. Merkel açılış konuşmasını yapacaktı. Sanssouci Sarayı’nın muhteşem salonunda, dinleyiciler arasında oturuyor, ne diyeceğini me-

24 Ocak 2016- *Der Spiegel*’in kuruluş yıldönümünde...

rakla bekliyordum. Şansölye, basın özgürlüğünün her zaman savunulması gerektiğini söyledikten sonra dinleyiciler arasında benim de olduğumu vurgulayarak, “Basın özgürlüğü, devlet denetiminin ve sansürün sınırlarının ötesindedir. Gazeteciler yolsuzluk gibi konularda korkusuzca yazabilmelidir” dedi.

İlk kez Türkiye’deki medya kuşatması konusunda, üstelik ismimi vererek tavrı alıyor, artık bizim “öteki Türkiye” tabirini kullanıyordu.

Yeniden karşılaşmamız, Ocak ayında *Der Spiegel*’in 70. kuruluş yıldönümü kokteylinde oldu. Hiç ummadığım anda yanıma gelerek, beni şaşırtan bir şekilde eşimin durumunu sordu; “Hâlâ gelemiyor mu” dedi. Yapılabilecek bir şey olup olmadığını sordu. İlgisine teşekkür ettim ve ancak espri yapabildim:

“Erdoğan’a söyleyin. Bir tek sizin sözünüzü dinliyor.”

Güldü.

Eşim Almanya’ya gelemediği gibi, yakında kendisi de Türkiye’ye gidemez olacaktı.

AKTİVİST

Karşımdaki adam, modern görünümlü, iyi giyimli, kibar... Mükemmel bir İngilizceyle ve gayet sakın bir üslupla, gözümün içine baka baka yalan söylüyor.

“Türkiye hapishanelerinde bir tek gazeteci yoktur. Gazeteci olduğu söylenenler, teröre destek oldukları için tutuklanmışlardır” diyor.

Ben o hapishaneden çıkıp gelmiş bir gazeteciyim. Diğer tutukluların çoğunun da gazeteci olduğuna kefilim. “Yalan söylüyorsun” diye bağırarak geliyor içimden... Konuşan diplomatın gözünün içine bakıyorum. Sabırla konuşma sıramı bekliyorum.

O sırada cep telefonuma bir mesaj düşüyor:

“Davada sana zorla getirme kararı çıktı.”

Bir yandan konuşmaları dinlerken bir yandan cevap yazıyorum:

“Hangi dava bu?”

“Senin silahlı saldırı davası...”

“Saldırıya uğrayan, şikâyetçi olan benim, beni mi zorla getiriyorlar?”

“Evet.”

“Saldırgan ne oldu peki?”

“Salıverildi.”

Varşova'dayız.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) İnsani Boyut Uygulama toplantısında... Büyük salonda 57 ülkenin diplomatları ile insan hakları örgütlerinin temsilcileri karşı karşı-

ya... Ve insan hakkı ihlalleri masada... Onlar konuşurken ben telefonumda “ihlal”in somut bir örneğini okuyorum.

Tam karşımda oturan Türk diplomatı ise maaşını hak etmeye çalışıyor. “Gülen’in kanlı darbe girişimini ve gazeteci kisvesi altında ona destek olan teröristleri” anlatıyor. Ama işi zor; karşısında yalanını yüzüne vurmaya hazır, canlı bir tanık var.

Örgütün basın özgürlüğü temsilcisi Dunja Mijatović, PEN’i temsil ettiğim toplantıda sözü bana verirken, *Cumhuriyet*’in Alternatif Nobel’i aldığı müjdesini duyuruyor salona... “Bu ödülün, demokrasilerde özgür basının rolüne dair bir ahit teşkil ettiğini” söylüyor. Kutlama alkışlarıyla başlıyorum söze:

“Bugünlerde Türkiye’de diplomat olmak hayli müşkül olmalı... Hem bile bile gerçeği saklamak, hem apaçık bir baskı rejimini savunmak zor olsa gerek... Sayın diplomatımıza kolaylıklar diliyorum.”

Sonra aynı diplomatların, birkaç yıl önce Avrupa’da açılması için lobi yaptıkları Gülen okullarının, bugün kapatılması için uğraştıklarını anlatıyorum. Eğer “Gülene yardım” diye bir suç varsa, en başta yargılanması gerekenin, başından beri bu hareketin tehlikesine dikkat çeken bizler değil, yıllarca onu besleyip büyüten, devleti onlara teslim edenler olması gerektiğini söylüyorum.

Karşımdaki muhatabım, başı önde, not alıyor.

Aynı topraklardan yetişen, aynı dili konuşan iki yurttaşız. Ama karşı cepheledeyiz. O, otoriterliğe yelken açmış bir rejimin temsilcisi; bense ülkemde demokrasi mücadelesi veren insanları temsilen oradayım. Sadece kendimi, meslektaşlarımı, mesleğimi değil, ailemi, ülkemi, demokrasiyi savunmaya çalışıyorum.

Bati’nın en dinamik insan hakları örgütleri bizim safımızda:

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF), Dünya Yazarlar Birliği (PEN), Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ), Uluslara-

rası Af Örgütü (Amnesty), İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch), Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI), Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi, Freedom House, Article 19, Index on Censorship... Hepsi Türkiye'ye el uzatmak için çırpınıyor.

Karşımdaki diplomatın arkasında ise Avrupa'nın suskunluğu var. Konuşmamda bu suskunluğu eleştiriyorum.

Gün içinde ABD, Alman, İngiliz, İrlanda, İsveç, Danimarka büyükelçileri ile peşpeşe teker teker buluştuğumda bu suskunluğu daha da yakından gözlüyorum.

Alman büyükelçisi, Erdoğan'ın tırmanışındaki Batı katkısı konusundaki eleştirilerimden rahatsız görünüyor. "Kapalı kapılar ardında Ankara'ya uyarılarımızı yapıyoruz" diyor. "Bunun işe yaramadığı kanıtlanmadı mı" sorusunu yanıtlamıyor. "Avrupa kıtası, insan hakları, basın özgürlüğü, demokrasi, laiklik gibi değerler üzerine kurulu' diyordunuz, sahip çıksanız" diyorum; başlar öne düşüyor.

Aynı manzara, bir ay sonra Strasbourg'da daha net çıkıyor karşıma... Avrupa Parlamentosu'nda, Sakharov ödülüne aday gösterilmemin, Erdoğan'ı kızdırmamasından endişe edenler olduğunu öğreniyorum. Görüştüğüm bazı siyasetçiler, "Bugünlerde Türkiye'ye eleştiri yöneltirsek, Gülen'i destekliyormuşuz gibi algılanırız" kaygısıyla susuyor. Despotizmi, bu korkuların büyüttüğünü nasıl anlatmalı..?

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Thorbjorn Jagland, bir aristokrat soğukkanlılığıyla dinliyor anlattığım hukuksuzlukları... "Buraya şikâyet gelmedim, hakkımız olan bir şeyi talep etmeye geldim" diyorum:

"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye'den gelecek davalara öncelik tanımak zorunda... İç hukuk yollarının tükenmesini beklemek, hukuksuzluğa göz yummak anlamı taşır."

"Ama..." diyor endişeyle, "...40 bin dosya var Türkiye'de bekleyen..."

Avrupa için “iş yükü” sayılan şey, bizim hayatımız, özgürlüğümüz... Oysa mesela uzun tutukluluklarla ilgili bir tek pilot davada karar verilmesi, emsal teşkil etmeye yetecek.

“Anayasa Mahkemesi’ne bunları sonuca bağlaması için bir şans tanımak zorundayız” diyor Genel Sekreter...

“Darbe girişiminden sonra Anayasa Mahkemesi’nin iki yargıcı tutuklandı biliyorsunuz” diyorum.

“Hiçbir yargıç yasadışı örgüte üye olamaz” cevabını veriyor.

“Henüz iddianameleri bile hazır değil; nereden biliyorsunuz yasa dışı örgüt üyesi olduklarını? Peki, birinin yerine Cumhurbaşkanı’nın danışmanının atanmasından sonra hâlâ o mahkemeye güvenebilir miyiz? Ya pasaportuna el konan aileler? Onlar da mı yasadışı örgüt üyeleri?”

Aileler konusuna hak veriyor Jagland... Görüştüğünde bu konuyu Türk Adalet Bakanı’na iletceğini söylüyor. Ama Avrupa’nın Ankara’yla iyi geçinmek istediği, başına iş almaktan çekindiği, demokrasi filan gibi detayları çok önemsemediği net anlaşıyor.

Biz, yaklaşan tehlikeyi gözüne soktukça, başını çeviriyor.

Bütün bu görüşmelerde kartvizit değiştirirken eskisinin üzerini çizerek veriyorum. Eski kartın üzerindeki adreste değilim artık; o, benim numaram değil. Daha da önemlisi, kartın üzerinde yazan gazeteci kimliğimin, yıllardır sadakatle koruduğum sınır çizgilerini ihlal ettiğimi fark ediyorum. Bir gazeteciden çok aktiviste dönüştüm. Yaptığım röportajdan çok, röportaj veriyorum. Sorduğumdan çok cevaplıyorum. Dinlediğimden çok konuşuyorum. Objektif olmamın koşulları ortadan kalkıyor.

Dunja Mijatović, benimle ilgili attığı tweet’ten sonra yağın küfürleri gösteriyor telefonunda... Hükümetin istihdam ettiği trol ordusu devrede... Sadece bana değil, benimle ilgili mesaj

yazan herkese nefret kusuyor, tehdit yağıdırıyorlar.

Bu koşullar altında iken, aileniz, gazeteniz, arkadaşlarınız tutsak alınmışken, ülkeniz elinizden kayıp giderken, objektif bir gazeteciliğı, soğukkanlılıkla sürdürmek mümkün mü?

Bir aktiviste dönüşüyorsam benim tercihim değil bu...

Mecbur bırakıldım.

UYKU

Çok sevdiğiniz birini uykuya yatırdınız mı hiç?

Öyle sabah öperek kaldırmak üzre değil ama; ebedi bir uykuya?.. O en derin, uyanışı olmayan uykuya...

Büyük bir sevdâ sınavı bu...

Onu kendi ellerinizle kendinizden ve bu dünyadan koparıp bir meçhule uğurlamanın kahredici zorluğu bir yanda, acılarına son verip huzur diyarı olduğuna inandığınız bir ebediyete yolcu etmenin mecburiyeti öte yanda...

Çok ağır bir karar bu... Candan can koparmak kadar ağır...

Kendine gözünü kırpmadan kıyabilen insan, sevdiğine kıyamıyor. Ama bedeli, "Hadi bırak gideyim" diye yalvaran gözlerine bakmaksa, dinmeyen acılarına katlanmaksa, dayanamıyor.

Yedi yıl önce, minicikken eve getirdiğim, o günden beri oğlum bildiğim Tarçın'ımıza kavuşmak için gün sayıyordum. Ama hastaydı biliyordum. Dilek, müşfik bir anne sadakatiyle veterineri götürüp getiriyordu. Küçük yüreği zorlanır olmuştu; belki yüklendiği sevginin, belki evin içinde tanık olduklarının ağırlığından... Artık yürüyemiyordu. Her akşam keder içinde alıyordum haberlerini...

Sonunda zor kararın vakti geldi:

"Uyutalım diyorlar" dedi Dilek, gözyaşlarını gizleyemeyerek...

Üçümüz Skype başındaydık; ailesi...

Yıllardır burun buruna, kucak kucağa yaşadığımız, birkaç gün ayrı kalsak kokusunu özlediğimiz bu küçükmen için karar verecektik:

Gitsin mi, çeksin mi?

Tarçın- Yıllardır burun buruna yaşadığımız küçümen...

Birbirinden ağır iki seçenek arasında burnumuzu çeke çeke kıvranıp duruyorduk.

Onu bir daha göremeyecek olmanın bencilliğiyle belki; razı olamıyordum bir türlü gitmesine...

Üç aylık hapisten sonra evin kapısında beni karşılayıp yüzümü gözümü yalaması gitmiyordu gözümün önünden...

Şimdi uçağa atlayıp Ege'de bir adaya insem, arkadaşlar onu bir tekneye koyup getirse, öpüp koklasam son bir kez? Veda-laşsam?

O kadar mecali yoktu ki...

Cesaret edemedik hüküm vermeye; bir gün daha beklemeye karar verebildik.

Ertesi akşam Dilek aradı:

"Gitti" diyebilirdi telefonda; gerisini getiremedi.

Nasılını soramadım bile, boğulduğum hıçkırıkların içinde...

Gece, bir taziye evindeymiş gibi yine Skype'ta buluştuk ailece... Dilek anlattı, biz ağlaştık:

"Kalp ağrısından oturamıyor, ameliyat masasında bitkin bir halde ayakta duruyordu. Patisinde serum bağlıydı. Birden

oturdu. Bana son bir kez baktı. ‘Tamam, gitmek istiyorsan git Tarçın’ dedim. Gitti. Zor kararı bize bırakmak istemedi.”

Ertesi gün Dilek, onu evimizin bahçesinde ebedi uykuya yatırdı.

Eğ’e ve bana birer fotoğraf yolladı.

O gelecek ümidiyle tuttuğum evde yapayalnız bakakaldım mezar fotoğrafına... Bize sevgiyi öğretip gitmişti.

Canım çok acıdı. Gurbetin kasveti en çok o gün hissettirdi kendini; en çok o gün beddua ettim, bizi birbirimizden ayıranlara...

Galiba onun kaybıyla, ben dönsem de bazı şeylerin geri gelmeyeceğini, ilk kez çok net hissettim.

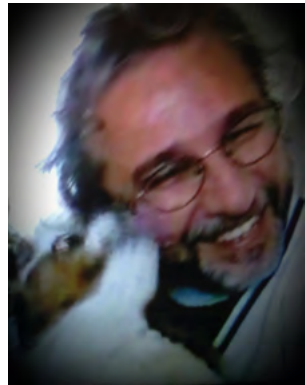
O güne dek, eşin dostun “Geçer bu günler” telkinine inanıyor, “Dönerim, evime, sevdiklerime kavuşurum” diyordum.

“Arkadaşlar hapisten çıkar, ülkemiz düzelir, yine neşeli sofalar kurarız” sanıyordum.

Ama Tarçın, kendisi uykuya yatarken bana “Uyan” dedi:

“Uyan bu ümit uykusundan... Dönüş yok artık... Olsa da ben yokum.”

Üç aylık hapisten sonra evin kapısında beni karşılayıp yüzümü gözümü yalaması gitmiyordu gözümün önünden...

BASKIN

31 Ekim 2016 sabahı saat 5’te cep telefonumun feryadıyla uyandım. O saatte çalan her telefon, felaket habercisidir.

Hasan Cemal’di.

“Kalk oğlum; baskın var!”

Yatağımda yay varmış gibi fırladım.

“Ne baskını?”

“Cumhuriyet’i basıyorlar!”

Köln’deydim.

Tatsız bir gecenin sabahıydı.

Kadim bir dostun anmasına gitmiştim Köln’e... Türk sinemasının unutulmaz yıldızı, demokrasi savaşçısı Tarık Akan, bir süre önce hastalığına yenilmişti. Birlikte belgeseller, seyahatler, sohbetler, tartışmalar yapmıştık. Almanyadaki anma töreni için ailesi ve arkadaşları Köln’e geliyordu. Gelenler arasında çok yakınlarım olduğu gibi, *Cumhuriyet*’in icra Kurulu Başkanı, avukatım, dostum Akın Atalay da vardı. “Orada görüşürüz” diye randevulaştığımız telefonda... Birkaç hafta tören için davet beklemiş, arayan olmayınca kendiliğimden kalkıp gitmiştim. En azından dostları görürüm diye...

Dostlarla birlikte, havanın da nasıl değiştiğini gördüm Köln’de...

Ve sürgün hayatımın en zor günlerinden birini yaşadım.

Sımsıcak bir dost sofrasından kalktıysanız, zaman geçse de sandalyenizin hâlâ sıcak olduğunu sanıyorsunuz; umuyorsunuz belki de... Oysa hayat, soğutabiliyor sandalyeyi, yemeği, dostlukları... Köln’de kimi dostlarla her zamanki hararetle ku-

caklaştık; kimisi daha da yakındı; bana evden bavulla eşya taşıyıp getirmişlerdi; ancak kiminin gözlerinde kuşkunun yazını hissettim. Üşüdüm.

Davetsiz çıkagelmenden rahatsızlık duydukları her hallerinden belliydi. Benden mi kuşkuluyorlardı; benimle birlikte görünmekten mi? Almanyada olduğumu bildikleri halde niye çağırmamışlardı?

Yoksa?..

Sadece iktidar nezdinde değil, “bizim mahalle”nin bazı semtlerinde de “vebalı” muamelesi gördüğümü orada fark ettim. Törenin organizatörlerinden biri, daha ben sormadan, telaşla açıklama yapmaya girişti:

“Biliyorsun, sen hapisteyken çok destekledik. Ama bu törene politika karışsın istemedik. Senin durumun malum...”

Benim durumum?

O an anladım. İşler değişmişti: Ben, devletçe aranan bir “suçlu”ydum. Bu, toplantıyı da toplantıya katılanların dönüşteki konumunu da tehlikeye atabilecek bir sıfattı. Korku, bulaşıcı bir hastalık gibi, buralara kadar yayılmıştı demek...

“Yanlış anlama; senin katılmanla tören başka bir yöne gidebilir diye endişelendik. Üniversite salonunu, siyasi bir etkinlik olmayacağı garantisiyle aldık.”

Açıklamaya çalışan her cümle, hayalkırıklığımı biraz daha büyütüyordu.

Rahmetli babam, “Yiğidi kılıç kesmez, bir kötü söz öldürür” derdi. Hasmın dışlamasına alışkındım; dostunkine hazırlıksız yakalanmıştım. Erdoğan’ın dikenli saldırıları canımı yakmıyordu, ama koklamaya çalışırken elime batan, tanıdık bir güldendi.

Kanadığımı göstermemeye çalıştım.

O gece birlikte yemeğe gittik; onların izni olmadan mutlu

bir anı, Twitter'da paylaştım:

“Dostların arasında/ güneşin sofrasında” dizesiyle...

Onları zor duruma düşürdüğümü, sonradan anladım.

Artık “eski Can” olmadığımı da...

Benimle aynı karede görünmek riskti; bedeli ağır olabilecek bir risk... Nitekim fırsatı kaçırmayan yandaş medya, sabahı beklemeden, internet sitelerinden hepsini damgalamıştı.

Bu bilginin ağırlığıyla yatmıştım.

Baskın haberiyle kalktım.

Winston Churchill, demokrasiyi, “sabah kapınız çalındığında gelenin sütçü olduğundan emin olduğunuz rejim” diye tanımlar. Biz ise, sabah kapımız çalındığında, gelenin polis olduğunu, hayat dersinde öğrenmiştik.

O şafakta polis, 16 evin kapısını çalmıştı. Gazetenin sahibi olan vakfın başkanından yayın yönetmenine, köşe yazarından karikatüristine, muhasebecisinden avukatına kadar bütün beyin kadrosu, gözaltı kararıyla uyandırılmıştı. Aylardır endişeyle beklediğimiz operasyondur bu...

Hemen Akın'ı aradım. O da kalkmıştı. Polis, onların eve de girmiş, aramaya başlamıştı.

Ya bizim ev?

Dilek şans eseri İzmir'deydi. Terörle Mücadele ekibi, evde kimseyi bulamayınca komşuyu uyandırmış, Dilek'i arattırmıştı. Konuştuk; yine sakın ve cesurdu:

“Normalde çilingirle açıp girerlermiş, Ben ‘Geliyorum’ deyince beklemeye karar verdiler. Şimdi gidip onlara kapıyı açacağım” dedi.

Bela, gerçek anlamıyla kapımıza dayanmıştı.

Az sonra otelde, Akın'ın odasında buluşup gazetedekilere

ulaşmaya çalıştık. Telefonlar kapalıydı. Çoğunu karakola götürmüşlerdi.

Televizyon ekranında, çalışma arkadaşlarımızın polislerin kolunda götürülüşünü izliyorduk çaresizce...

Sabah haberi duyan gelmeye başladı. Herkes endişe doluydu: Kimi, gazetenin başına kayyım atanacağından kaygılanıyor, kimi, “Bizi de dönüşte tutuklarlar mı” diye telaşlanıyordu. Milletvekilleri çaresizlik içinde, “Ne yapacağız” diye bize soruyor, en yakın dostlarım, “Bir süre bir şey yazma, bir dağ köyüne çekil, bir süre kendini unuttur” diye tavsiyede bulunuyordu. Bu laflar, bu çöküş havası, bu çaresizlik, beni daha da keskinleştiriyordu.

Sakin olmaya çalışıyordum.

Manzara netleşiyordu:

“PKK ve FETÖ’ye yardım ve yataklık etmek suçlamasıyla” soruşturma açılmış ve gözaltı kararları verilmişti. Soruşturmaya gizlilik kararı da konmuş, böylece tartışmaların önü kesilmek istenmişti.

Cumhuriyet, Türkiye Cumhuriyeti ile aynı ismi taşıyan, aynı yaşta bir dev kurumdu. Atatürk tarafından kurulmuştu. Türkiye’nin en eski, en saygın gazetesiydi. Tirajını çok aşan bir etkisi vardı. Her dönem demokrasinin, laikliğin, özgürlüğün, aydınlanmacı düşüncenin yanında olmuş, her dönem ağır bedeller ödemişti. 6 yazarını silahlı, bombalı saldırılarda kaybetmiş, birçoğunu hapse göndermiş, defalarca kapatılmış, kurşunlanmış, sansürlenmiş, yine de susmamış, susturulamamıştı.

Merkez medyayı teslim alıp kendi yandaş medya imparatorluğunu kuran Erdoğan’ın önünde kararlılıkla dimdik duran, son engellerden biriydi *Cumhuriyet*... Biz yokken o kaleye saldırmışlar, arkadaşlarımızı rehin almışlardı. Şimdi, onları kurtarmaya çalışmak ve kalemizi savunmak zorundaydık.

Ertesi gün yayınlanacak köşemde şöyle yazdım:

“Biz sizin niye çıldırdığınızı biliyoruz: Bu gazeteyi yıkabilirseniz, onun adını taşıdığı Cumhuriyet’in yıkılmasında önemli bir kavşak daha dönmüş olmayı umuyorsunuz. (..) ”

Cumhuriyet’in bir türlü teslim olmamasını, tersine ona sahip çıkılmasını hazmedemiyorsunuz.

‘Bu kadar korkutuyoruz, hâlâ sinmiyorlar’ diye öfkeleniyorsunuz.

Biat kültüründen geldiğiniz için bu isyanı tanımıyorsunuz.

Tanıtmak boynumuza borç olsun.”

Öğleyin Dilek, İzmir’den apar topar eve döndü. Altı polis, sabahtan beri kapıdaydı. Haberi duyup eve koşan vefalı dostlarımız, Dilek’ten önce varmışlardı.

Sonrasını telefonda neredeyse canlı dinledim:

Ekibin şefi, “Dijital arıyoruz, ona göre” diyerek polisleri çalışma odama sokmuştu. Bu, ”Kitaplarla uğraşmayın, bilgisayarlara, telefonlara bakın” demekti. Geniş çalışma odamdaki kütüphane taranmış, dosyalar, çekmeceler aranmış, üç saatin sonunda işe yarar bir şey bulunamamış, sadece eski cep telefonuma el konmuştu.

Arama sonunda Dilek’in kapıda bekleyen kameralara verdiği demeci de televizyonda izledim:

“Can’ın kitapları fazladır, o yüzden uzun sürdü” diyor; “Eşiniz dönecek mi” sorusunu ise şöyle yanıtlıyordu:

“Can’a yakalama kararı çıkarılmış. Maalesef burada hedef haline getirildi. Döner dönmez gözaltına alınacak. Dönmemesinde yarar var bence...”

Şimdi karşımızdaki soru buydu:

“Dönecekler mi?”

Gazetemiz kuşatılmış, arkadaşlarımız hapsedilmişken, dışarda kalabilir miydik?

Dönüp onlarla birlikte hapis mi yatmalı, yoksa kalıp burada mücadele mi etmeliydik?

En iyisi birkaç gün durumu gözleyip soğukkanlı bir karar vermektir.

Ertesi günkü *Cumhuriyet*, “Teslim olmayız” manşetiyle çıktı. Yüzlerce okur destek için gazeteye koşmuş, geceyarısına kadar kapıda nöbet tutmuştu. Ana muhalefet partisi lideri gazeteyi ziyaret etmiş, dünyadan tepki yağmıştı.

Erdoğan yanlısı gazetelerde ise tam bir zafer havası vardı. *Takvim* gazetesi, baskını, “Terörün kalesine operasyon-Geç bile kalındı” başlığıyla veriyor, “Türkiye kırmızı çizgiyi aştı” diyen Avrupa Parlamentosu Başkanı Schulz’un fotoğrafının altına, “Almanya panikledi” notunu düşüyordu. Oysa Merkel, tutuklamaları kınamamıştı bile... Alman Gazeteciler Birliği, “Şansölye’nin suskunluğuna katlanmak mümkün değil” açıklamasını yapmıştı.

Hâlbuki konu, Alman tarihi açısından pek tanıdıkta:

Der Spiegel de, 26 Ekim 1962'nin geceyarısı polis tarafından basılmıştı. Yayın yönetmeni Augstein ve haberi yapan gazeteci, tıpkı bizim gibi, “devlete ait gizli bilgileri ifşa” suçlamasıyla tutuklanmıştı.

Başbakan Adenauer, Augstein’i “vatana ihanet”le suçlamıştı, tıpkı Erdoğan’ın bizi suçladığı gibi...

Augstein, “Halkın, kendi hayatını doğrudan ilgilendiren haberleri bilmeye hakkı olduğunu” savunmuştu; tıpkı bizim savunmamızda söylediğimiz gibi...

Spiegel’e saldırı, Almanya’da basın özgürlüğüne saldırı olarak yorumlanmış, kamuoyu, tutuklanan gazetecilerin yanında yer almıştı; tıpkı okurlarımızın, meslek örgütlerinin bizim safinızda yer aldığı gibi...

Ancak benzerlikler, burada bitiyordu. *Spiegel* skandalı, Almanya’da basın özgürlüğü mücadelesinin dönüm noktası olmuş, Savunma Bakanı, hukuku kullanarak yetkisini aşmasının bedelini istifayla ödemişti. Bir süre sonra da bütün kabine çökmüştü.

Türkiye’de ise *Cumhuriyet*’in yayınladığı videodan sonra skandalın sorumluları terfi etmiş, Başbakan Erdoğan, Cumhurbaşkanı olmuştu.

Türk mahkemesi, gazetecileri “gizli belgeleri açıklamak”tan mahkûm ederken, Augstein’a yönelik suçlama Alman Federal Mahkemesi tarafından geri çevrilmiş, kararda görevini yapan gazeteciler değil, görevini kötüye kullanan siyasetçiler suçlanmıştı.

Der Spiegel, skandaldan zaferle çıkarken, 55 yıl sonra *Cumhuriyet* büyük bir operasyonla kuşatılmıştı.

Aradaki bu farkın nedeni, Almanya'nın, kuvvetler ayrılığını hiçe sayan kontrolsüz otoriter yönetimin feci sonuçlarını, tarihinde bizzat yaşayıp görmüş olmasıydı. Tabii bir de bağımsız yargının, hukukun üstünlüğünün, Meclis denetiminin, örgütlü sivil toplumun, basın özgürlüğünün üzerine titremesi... Şimdi aynı hassasiyeti bizler için de göstermesini bekliyorduk.

Alman hükümetinin tepkisizliğini eleştiren demeçlerim, Türkiye'deki yandaş medyada "Can, Hans oldu" başlığıyla yansıtıldı.

Tek tek cevap vermeye gücümüzün, sabrımızın, vaktimizin yetmeyeceği inanılmaz bir kara propaganda başlamıştı. Her gün birinci sayfadan yayınlanan hakaretler, çarpıtmalar, yalan haberlerle tam bir saldırıya geçmişlerdi.

Daha sonra iddianamede göreceğimiz bütün "malzeme", sayfalarında idi:

Haberlerimiz, yorumlarımız, manşetlerimiz...

Suçumuz, gazetecilikti. Hükümetin her pisliğini ortaya seren, cesur gazeteciliğimiz...

İşin acı tarafı, gazetede yerimizi almak için fırsat kollayan bazı eski "Cumhuriyetçiler" de koroya katılmış, savcıya malzeme taşıyıp bizi eleştirerek, fırsattan istifade yeni yönetimde yer kapma hazırlığına girişmişlerdi.

Geceye katılmak üzere Köln'e gelen Cumhuriyetçilerle durumu değerlendirmeye koyulduk.

Ben, dönmekten yanaydım. Cezaevini tanımıştım; yeniden yatmak sorun değildi; ancak artık hukuk tamamen askıdaydı. Girince çıkmak imkânsızdı. Hükümetin tetikçisi durumundaki Cem Küçük, televizyonda "Gebereceksiniz; ama hukuk yoluyla, ama başka yollarla" diye tehditler savuruyordu. Kaldı ki bizler de hapse girersek gazeteyi idari olarak yönetecek kimse kalmayacaktı. Cumhuriyet'in başına bir kayyım atanması gündeme gelebilecekti. "Buradan daha çok ses vere-

biliriz” diyerek arkadaşları ikna etmeye çalışıyordum.

Bir yangın günü tesadüfen dışardaydık. “İçeri dalıp arkadaşları kurtarmaya mı çalışmalı, dışardan su mu taşımalı” diye tartışıyor, hapislikle sürgün arasında bir tercih yapmaya çalışıyorduk.

Onlar içerdeyken dışarda olmak, ağır bir vicdan yüküydü. “Kaçtı” lafının ağırlığı da cabası...

Cumhuriyet baskınından 3 gün sonra Türkiye’nin ikinci büyük parti HDP’nin eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ gözaltına alındı. Erdoğan, rotayı kayalıklara çevirmişti. Türkiye, elimizden kayıp doludizgin bir diktatörlüğe gidiyordu.

Bu ortamda, Akın Atalay, dönme kararını açıkladı:

“Evet, havaalanından alıp cezaevine götürecekler. Ama *Cumhuriyet* Vakfı’nın İcra Kurulu Başkanı olarak bu süreçte dışarda kalamam. Hapiste olursam daha etkili olurum. Dışarda olmam, suçluymuşum gibi algılanmama yol açar. Dönmem arkadaşlara da moral olur.”

“O halde birlikte dönüyoruz” diyecek oldum;

“Senin kalman lazım... Senin sadece özgürlüğün değil, hayatın da tehlikede... Hapiste bile öldürülme riskin var. Ayrıca sen burada mesleğini yapabiliyor, dünyaya ses veriyorsun. Benim için zor” dedi.

Kararını vermişti bir kere... Ne desem nafileydi.

Ben de dönmeli miydim?

Sürgün yerine hapsi mi seçmeliydim?

Kaç yıl süreceği belirsiz bir tutsaklığı göze almalı mıyım?

Bir ülkeye değil, bir hapishaneye; bir beton hücreye dönmekten söz ediyorduk.

Üstelik o hücre, bir yıl önce yattığım hücre de değildi artık... Ülkenin üzerine çöken baskı ortamı, orada da kendini

göstermişti. Her istediğimiz an avukatlarımızı görme, onlarla istediğimiz kadar konuşabilme hakkımız, elimizden alınmıştı. Şimdi içerdeki meslektaşlarımız sadece haftada bir gün, bir saat avukat görebiliyorlardı. Ailelerle haftada bir gün, bir saat olan buluşma, iki haftada bire indirilmişti. Telefon hakları da öyle... Mektup alıp mektup yazma yasaklanmıştı. Ben, hapis-teyken bile yazı yazabiliyor, dünyaya ses verebiliyordum; şimdi imkânsızdı. O kadar ki, Aspekte’de yapacağımız Türkiye programı için, kızı aracılığıyla, yazar Ahmet Altan’dan bir yazı istediğimde, “Bir süre sessiz kalsın. Benim mesajım bu” diye haber yollamıştı. Bu, bir yazarın sessiz çılgılığıydı. Stüdyoda, bir dakikalık sessizlikte Ahmet’in mesajını “okurken”, hapishanede susturulan yazarları düşünmelerini istemiştım seyircilerden... Silivri, Türkiye’nin okur-yazar oranı en yüksek ilçesi haline gelmişti; yazdıkları kitaplar kütüphanedeydi, ama onlara verilmiyordu. Daha da acısı, gökyüzünü görebildikleri tek yer olan avlunun üstü, birbirleriyle mesaj alışverişi yapmasınlar diye tel örgüyle kapatılmıştı. Sabahattin Ali, ünlü şiirinde “Görmesen bile denizi/ yukarıya çevir yüzü/ deniz gibidir gökyüzü/ aldırma gönül aldırma” diye yazar. Şimdi yüzlerini yukarıya çevirdiklerinde tek görebildikleri, tellerle sınırlı bağlanmış bir gökyüzüydü.

Siyasi tutuklular, beton bir sağır odada, dilsizleştirilmişlerdi.

Dönmek sadece hapsedilmek değil, susturulmak demektir.

Kararımı verdim:

Ben, kalacak ve konuşacaktım. Konuşamayanların sesi olacaktım.

Ertesi gün haberlerde Akın’ın uçak kapısından gözaltına alınışını izledim. “Kaçma şüphesi olduğu gerekçesiyle” tutuklanmıştı.

Akın Atalay, havaalanında gözaltında...

GAUCK

İnsan, Cumhurbaşkanı'yla randevusuna geç kalır mı?
Ben kaldım.

Randevu vakti geldiğinde henüz Bellevue Sarayı'nın dış kapısındaaydım. Telaş içinde paltomu çıkarmaya çalışarak Saray kapısından içeri girdiğimde flaşlarla karşılaştım. Onlarca fotoğraf makinesinden fışkıran beyaz parıltılar arasında bir protokol görevlisinin işaret ettiği masaya oturdum. Önümde açık duran şeref defterine, hazırda tutulan kalemle bir şeyler yazmam bekleniyordu.

Kan ter içinde aklıma ilk gelen sözcükleri peşpeşe yazdım.

Az sonra açılan kapıdan Alman Cumhurbaşkanı Joachim Gauck ile hayat arkadaşı Daniela Schadt girdi. El sıkışıp gazetecilere poz verdik.

O sırada, aynı zamanda meslektaşım olan Bayan Schadt kulağıma eğilip, "Keşke eşinizi de sizinle birlikte ağırlayabilseydik" dedi.

Keşke...

Hapislik sürecimde yazdığım kitap elimdeydi. Cumhurbaşkanı için imzalamıştım. Onunla da fotoğraf verme inceliğini gösterdi. Sonra görüşmeye geçtik.

Randevu talebini, *Cumhuriyet* baskınından sonra, Sınır Tanımayan Gazeteciler'in Almanya temsilcisi Christian Mihr iletmişti. Ve Cumhurbaşkanı, hemen kabul etmişti. Bir hafta sonra Saray'daydık. Cumhurbaşkanı'nın hayat arkadaşı ve 5 danışmanı da görüşmede bize eşlik ediyordu.

Hiç kuşku yok ki en üst düzeydeki bu kabul, kendi başına önemli bir mesajdı:

Bellevue Sarayı'nda Daniela Schadt ve Joachim Gauck ile...

Önce bize, yani basın özgürlüğü mücadelesi veren gazetecilere, “Yalnız değilsiniz” mesajı...

Sonra Türk hükümetine, “Sizin terörist saydığınız insanların hakikati ve hürriyeti savunduklarını biliyoruz” mesajı...

Ve belki de Alman hükümetine, “Evrensel değerlerin çiğnenişine seyirci kalmayın” mesajı...

Ziyaret öncesi Gauck'un hayat hikâyesini okurken, bize gösterdiği ilginin sadece siyasal değil, kişisel nedenleri de olduğunu tahmin ettim. Baskı rejiminin ne olduğunu köklerinden, aile tarihinden biliyordu. Öyle bir rejimin içinde yaşamıştı. Babası casusluktan mahkûm olmuş, kötü muamele görmüş, sürgüne gönderilmişti. Kendisi de uzun süre Doğu Alman gizli polisinin takibinde yaşamıştı.

Sonra duvarın yıkılışını, baskı rejiminin bir günde devrilişini görmüş, kendisini izleyen Stasi'nin arşivlerini halka açarak polisin işlediği suçları ortaya çıkarmıştı.

Şimdi başka bir ülkede, bir devlet suçunu ortaya çıkardığı için casuslukla suçlanarak hapsedilen bir gazeteciyi sarayına davet ederek çok değerli bir dayanışma sergiliyordu.

Görüşmeye giren bir tek bendim, ama benimle birlikte Türk hapishanelerindeki 150 gazetecinin de davetliler arasında olduğunu hissediyordum.

Sabaha karşı evleri basılarak tutuklanan gazetemin yazarları yanımdaydı adeta...

Kapatılan televizyonlardan kovulan, radyo kanallarından saçlarından sürüklenerek çıkarılan meslektaşlarım da...

Yasaklanan gazetelerin, dergilerin, yayınevlerinin yöneticileri, çalışanları da...

“Savaş dursun, barış olsun” diye imza verdikleri için üniversiteden atılan, tutuklanan, hapsedilen, sürgüne giden akademisyenler de...

Onlar adına konuştum.

Cumhurbaşkanı, bir siyasetçiden çok bir filozof tavrıyla, demokrasiyi reddeden bir yaklaşımın, demokrasi içinde nasıl kök salabildiğini, bu ‘yapısal aykırılığın’, ‘yabancılaşmanın’, nasıl demokrasiyi tehdit eder hale gelebildiğini merak ediyordu.

“Türkiye’de ne olup bittiğini sizden dinlemek istedik” deyip sözü bana verince Avrupa’nın en uzak köşesindeki üvey kardeşinin, ağır baskı altında, demokrasiyi, laikliği, özgürlüğü, insan haklarını savunmak için nasıl çetin bir mücadele verdiğini anlattım.

Bu mücadelede Avrupa hükümetlerinin nasıl yanlış safta yer aldığını...

Türkiye’de artan baskının, kutuplaşmanın, tırmanan kavganın Avrupa’yı nasıl misliyle etkilediğini...

İslam dünyasının tek laik ve demokratik örneği yıkılırsa, bunun sadece Türkiye’nin kaybı olmayacağını...

Muhtemelen anlattıklarım Cumhurbaşkanı’nı, Doğu Alman mazisinin içinde yolculuğa çıkarıyor, ona bir dönem kendi ülkesinde yaşanan ağır baskıları, sivil toplumun verdiği zorlu mücadeleleri ve muhtemelen ailesini hatırlatıyordu.

Belki de o yüzden, kibarca zamanı işaret eden danışmanlarına aldırmadan sohbeti uzattı. 1,5 saatin sonunda “Daha dinlemek isterdim” diyerek ve eşime, hapisteki gazeteci, yazar dostlarıma selamlarını ileterek veda etti.

Saraydan ayrılırken adeta bir Cumhurbaşkanı ile değil, kuşatılmışlığın, baskının, sansürün ne olduğunu iyi bilen, ona karşı mücadele veren, verenleri de takdir eden bir dert ortağı ile dertleşmiş gibiydim.

Türkiye’nin de bu karanlığın üstesinden geleceğine bir kez daha emin olmuşum.

O hiç yıkılmaz zannedilen, ardında büyük acılar gizleyen duvar, bir günde yıkılıveriyor, “hain”lerle “kahraman”lar, hapistekilerle saraydakiler bir anda yer değiştirebiliyordu işte...

Biz de duvarımızın yıkıldığı, peşimizdeki gizli servise ait arşivin halka açıldığı günleri görecektik, acıları devralanlara eski karanlığı ibretle anlatıp umut aşılayacaktık.

Kabul gününün gecesinde, Berlin’de Alman Dergi Yayıncıları Birliği (VDZ)’nin “Altın Victoria” ödülünü Martin Schulz’un övgü dolu sözleriyle aldım.

Törende Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier’le Türkiye ve Erdoğan üzerine ayaküstü sohbet ettik. Farkına varmadan halef ve selef cumhurbaşkanlarıyla birer saat arayla görüşmüştüm.

Aynı gece Fransa’ya geçtim. Ertesi gün Paris Belediye Başkanı Anne Hidalgo, beni şehir konseyinde ağırlayarak Onur Hemşerisi Berati’nı verdi. “Mücadeleniz burada yankı buldu, destekliyoruz” dedi. Sonra da zor zamanlarda kulağımda olması için, Paris’in, armasındaki gemiye atıf yapan Latince mottosunu hatırlattı:

“Fluctuat nec mergitur.”

“Sallanır, ama batmaz.”

Tıpkı *Cumhuriyet* gibi...

BAYRAK

Alman Sarayı'ndaki buluşmaya, Türk Sarayı'nın protestosu gecikmedi.

Erdoğan, "Alman Cumhurbaşkanı'nın, terörden yargılanan birini sarayında ağırlaması tam skandal" diyerek gösterdi tepkisini...

Bu, "Saldırın" talimatıydı. Emrindeki trol ordusu ve yandaş medya hemen saldırıya geçti. Alkışlarla yuh seslerinin birbirini takip etmesine alışmıştım artık... Ama bu seferki alkışın bedeli, biraz daha ağır olacaktı.

Görüşmenin ertesi günü, iktidarın gazeteleri, "Gauck vatan hainini kabul etti", "Casusluk sanığı Alman Sarayı'nda", "Üstün hizmet madalyası da verin bari" başlıklarıyla çıktı.

Star Gazetesi'nin bir köşe yazarı, "Artık bu, bir istihbarat sorunudur. Öcalan nasıl derdest edilip Türkiye'ye getirildiyse Can Dündar da bir gizli servis operasyonu ile getirilip yargılanacaktır" diye yazdı. Bir başkası, "Avrupa'da bu işi halledecek bir kahraman çıkmayacak mı" diye sordu.

Asıl ilginç başlık, Akşam gazetesindeydi:

"Can Dündar, ABD bayrağına sarılmış."

Gazetede yayınlanan fotoğrafta deri bir koltukta Amerikan bayrağına bürünmüş biri uyurken görünüyordu.

Evet, gerçekten de bendim.

Fotoğraf, hızla İnternet'e yayıldı, üzerine türlü çeşit yorumlar yapıldı. Foyam meydana çıkmıştı; hangi ülkeye hizmet ettiğim, bu fotoğrafla belgelenmişti. O kadar sadık ve saf bir casustum ki, hesabına çalıştığım ülkenin bayrağını battaniye yapmış, üzerime sermişim.

Beni savunanlar, fotoğrafın fotomontaj olduğunu yazdılar, ama onların da kafası karışmıştı. Hem o, yattığım koltuğun başucunda görünen “Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi” de neydi? Bir yandaş akademisyen, ciddi ciddi fotoğrafın analizini yaptığı uzun makalesinde, soğuk savaş dö-

Amerikan ajanları, Amerikan bayrağına sarılarak mı uyur?

neminin iki kutbunun aynı karede yer almasının bir paradoks gibi görülebileceğini, ama aslında ikisinin de hedefinin Türkiye’yi değerlerine yabancılaştırmak olduğunu filan yazdı.

Peki neydi fotoğrafın aslı?

Neden Amerikan bayrağına sarılmıştım?

Anlatayım:

Önceki sene, 1968 hareketinin efsanevi gençlik lideri Deniz Gezmiş üzerine bir belgesel hazırlıyorduk. Belgeselin yönetmeni olan arkadaşımın montaj stüdyosuna –sosyalizmin tarihine dair kitaplarımızla- kapanmış, günlerce uyumadan belgeseli tamamlamıştık. Deniz ve arkadaşlarının ilk siyasal eylemlerinden biri, 1968’de Türkiye’yi ziyarete gelen Amerikan deniz filosunu protesto etmek olmuştu. İstanbul Taksim’de bir Amerikan bayrağını yakmışlar, sonra da karaya çıkan Amerikan askerlerini denize dökmüşlerdi. Belgeselde bu sahneyi temsili olarak canlandırmak üzere bir Amerikan bayrağı almıştık. Onu yakıp görüntüsü üzerine o günü anlatacaktık. Çekimden önceki gece, uzun montaj saatlerinin sonunda ofiste uykuyakalmıştım. Yönetmen arkadaşım da, -bürodaki tek “battaniye“ olan- sabah yakacağımız bayrağı üzerime sermiş, muziplik olsun diye de fotoğrafımı çekmişti.

Yandaş medyanın yakılacak bayrak üzerine senaryolar kurması, işin komik tarafıydı.

İşin korkutucu tarafı ise şuydu:

Fotoğraf, evim basıldığında polisin götürdüğü eski telefondaydı. Erdoğan işareti verince, polis, hemen o gün, kendi emanetindeki telefondan bu kareyi çıkarıp yandaş basına servis etmişti.

Her kötülüğü yapabileceklerine bir kez daha inandım o gün...

Nitekim arkası geldi.

Bir hafta sonra, Almanya PEN’in “Hermann Kesten” ödülü-

nü, almak üzere Darmstadt'a gittim. Hitler döneminde ülkesi-
ni terk edip uzun yıllar sürgünde yaşamış bir yazardı Kesten...
Ve PEN, sürgündeki yazarlar için bir sığınaktı.

Arabam, törenin yapılacağı otelin kapısına yanaşırken Di-
lek aradı; *Cumhuriyet*'te yazımın yayınlanmadığını söyledi.

Polisle birlikte savcı da harekete geçmiş, ifadeye çağırdığı
bir gazete yöneticisine, gazetede yazmaya devam etmemin sa-
kıncalarını anlatmıştı.

Normal koşullarda hemen istifa etmem gerekiyordu. Ama
tam fırtınanın ortasında böyle bir istifa, bambaşka anlamlara
çekilecekti.

Sessizce kabullenmek dışında çarem yoktu.

Sustum.

Ne olursa olsun, *Cumhuriyet*'i savunmaya devam edecektim.

Bitmedi. Aynı gün, Türkiye'deki yayıncım bir mail atıp bi-
rilerinin kitaplarımın yasaklanması için kampanya yaptığını,
kitabevlerine adam yollayıp kitaplarımı raflardan indirttiğini
haber verdi. Bu koşullarda kitap basmak, "riskli olur"du. "Seni
yalnızlaştırmaya çalışıyorlar" diye yazmıştı; bunu yazdığı me-
sajda onlara katıldığını hissetmeden...

Yazdıklarımın otürü gazetede ki köşemden, yayınevimde-
ki kitaplarımdan olduğum gece, yazdıklarımın otürü ödül
almaya gidiyordum. Tören konuşmamda, kabuğu kaldırılırken
kanayan bir yaradan söz ettim:

*"Karanlık ve cehalet, peşine taktığı kitleleri uçurumdan aşağı
yuvarlarken onlara rüzgârı arkalarına aldıkları hissini verir.*

*Yazarın görevi, zafer çiğlekleri atarak düşenlere uçurumu ha-
ber vermektir.*

Hiç kolay iş değildir bu...

Çünkü cehalet körleştiricidir.

Ve karanlık, önce gerçeği gizlemeye yarar.

Yazar, yazdığıyla, bir yaranın kabuğunu kaldırır gibi kaldırır karanlığın perdesini... Canını yakar insanların, yaralarını kanatır.

'Sizi uçurduğunu sandığınız rüzgâr, sizi uçuruma sürüklüyor' diye haykırır.

O yüzden sevilmez fazla...

Sözünün değeri, uçurumun dibinde anlaşılır anca...

Çoğu yazar, sözünün kıymete bindiğini göremeden gider.

Türkiye'ye, içine düşmekte olduğu uçurumu haber veren dostlarım hapishanede bugün...

Karanlığa ve cehalete karşı bayrak açtıkları için tutuklandılar; karanlığın ve cehaletin bekçileri tarafından...

Karanlığa terk edildiler.

Şu anda dünyaya ses vermeleri yasak...

Yazmaları, söylemeleri, mesaj göndermeleri yasak...

Ve onları susturanlar, kitlelere 'Rüzgâr arkanızda' diye hız veriyor habire... Ve insanlar, uçuruma koşuyor kitleler halinde...

Cehaletin ve karanlığın dibine...

Eğer karanlık içinde karanlığın bekçilerine karşı mücadele ediyorsanız, bir ışık yakmaya kalkışmanın ağır bedellerine hazır olmalısınız. Biz, şimdilerde bunun bedelini ödüyoruz, bazen işimizi, bazen eşimizi, ülkemizi, hürriyetimizi kaybederek...

Ama karanlığın, cehaletin bedel ödemededen yenilemeyeceğini biliyoruz. O yüzden sızlanmıyoruz, savaşıyoruz.

Türkiye'ye uçurumu haber vermeye çalışan, rüzgârın yönünü değiştirmeye kalkışan 150 gazeteci ve yazar var hapiste...

Bu ödülü onlar adına alıyorum.

Her gecenin iki gündüz arasında olduğunu biliyorum.

Aydınlığa inanıyorum."

Konuşmanın ortasında ilk kez sesim titredi, tıklandım, cümleleri toparlayamadım. Yutkundum. Bekledim.

Salondakiler duygusallığıma verdi.
Oysa hüzündendi.

Sabah dönüş treninde Dilek'le konuştuk.

İstanbul'da krediyle aldığımız evimizin faiz ödeme tarihi gelmişti. Banka sıkıştırıyordu. Paramız yoktu. Gazeteden, yayınevinden borç isteyemezdim.

- “Evi satsak?”
  - “El koyacakları söylentisi var.”
  - “Bunu kiraya verip daha küçük bir eve mi taşınısam?”
  - “..yi arasan, borç verir mi?”
  - “Geçenlerde aradım, telefonuma çıkmadı.”
  - “Üzülme. Gececek. Her şeye en baştan, yeniden başlayacağız.”
  - “Ben çok yoruldum artık...”
- ..dedi, devamını getiremeyip kapattı.

Sanki gözyaşı, ahizeden içime aktı.

Tekrar aradım; açmadı.

Ona güç vermeliydim; ama nasıl? Benim gücüm de tükenmek üzereydi.

Almanya, trenin penceresinden akıp gidiyordu. Uzak, yabancı ve ilgisizdi. Başımı yasladığım cam kadar soğuktu.

Sürgünde ölmüş bir eski dostun şarkısını açtım telefonumda... Kulaklığımı taktım. Onu dinlerken boğazımdaki yumru çözüldü.

*“Üstüm başım toz içinde
Önüm arkam pus içinde
Sakallarım pas içinde
Siz benim nasıl yandığımı
Nereden bileceksiniz.
Bir fidandım, derildim
Fırtınaydım, duruldum
Yoruldum, çok yoruldum
Siz benim neler çektiğimi
Nereden bileceksiniz.*

*Taş duvarlar yıkıp geldim
Demirleri söküp geldim
Hayatımı yakıp geldim
Siz benim neden kaçtığımı
Nereden bileceksiniz.”*

Yandaş medya Amerikan ajanı mı, Alman ajanı mı olduğu-
ma dair tahminler yarıştırdırken ben, Gazetecileri Koruma Örgütü'nün (CPJ) ödülünü almak üzere New York'a uçuyordum.

Galiba ilk kez bu kadar mutsuz hissediyordum kendimi... Hücrede, tecritteyken bile hissetmediğim kadar derin bir yalnızlık hissi, yalnız bırakmıyordu beni...

Alandan hediye alırdım hep; şimdi hediye alacağım kimsem yoktu. Gittiğim yer gibi, döneceğim yer de yalnızlıktı.

Ülkem çok uzaktaydı; sesim ona gitmiyor, ondan ses gelmiyordu. Gelen sesler de yabancıydı.

Uçakta izlediğim filmde ("Papa") Ernest Hemingway, genç hayranına, "İnsan olarak sahip olduğumuz tek değer, almaya gönüllü olduğumuz risklerdir" diyordu.

Epey değer üretmiş sayılırdım bu hesaba göre...

Yandaş medyanın nefret kampanyasına ve sosyal medyadaki fabrikasyon saldırılara kulak tıkamay, görmezden gelmeyi öğretmiştim kendime... Başta etkisi saatler sürüyordu. Giderrek dakikalara düştü. Zamanla okumaz oldum.

Bir ilke benimsemiştim:

"Sadece değer verdiklerine önem ver. Gerisini boşver."

Ama bu kez, değer verdiğim dallar kırılmıştı. Yaprak döküyordum.

Uçağın vardığı yerde de ayrı bir fırtına bekliyordu beni...

Donald Trump yeni seçilmişti. Sadece Amerika değil, tüm dünya şaşkın haldeydi. Haziran'da Londra'yı, Temmuz'da İstanbul'u sallayan kaos, Kasım'da New York'taydı.

Gazetecileri Koruma Örgütü'nün (CPJ) ödül töreninde...

Sanki kara bir bulut, tepeme yerleşmiş, nereye gitsem beni izliyordu.

Bir çağ depreminde toplumun fay hatları birer birer kırılıyor, içten içe biriken enerji, tekinsiz dünyayı sallıyordu.

İnsanlığın asırlarca biriktirdiği tüm değerlere sırtını dönen, dışlayıcı bir kibir, bencil bir hoyratlık, iktidar şehvetinden başı dönmüş bir görgüsüzlük, paradan başka tanrı tanımayan, umursamaz bir kudret, gözü kararmış bir nefret, örgütsüz yığınların canını, işini, toprağını kaybetme paniğini kendine basamak yapmış, yerküreyi ele geçiriyordu.

Mediokrasinin iktidarı...

Cehaletin hükümranlılığı...

Kitleyle lider arasındaki sadomazoşist ilişkisi...

Ülkemi esir alan zihniyet, New York'ta karşıladı beni...

"Kaçtığın tümör, her tarafa yayıldı" diye sırtıttı yüzüme...

İnsanlık, korkudan, katiline âşık olmuştu. Şimdi bir süre onu deneyecek, yanılacak, acı çekecek, pişman olacak, geri dönecekti; ama bu sarkaç, ömrümüzden kimbilir kaç yıl alıp götürecekti.

Birleşmiş Milletler, Columbia Gazetecilik Okulu, *New York Times*, *CNN*, *Reuters*... Her gittiğim binada, her konuştuğum Amerikalının dilinde, bizim Türkiye’de son 15 yılda çokça sorduğumuz o şaşkın sorular vardı:

“Nasıl olur?

Neden oldu?

Ne olacak şimdi?”

Christian Amanpour’a yayında, “Kulübe hoşgeldiniz” diyebildim. Hep çantada keklik saydıkları basın özgürlüğü için mücadele sırası onlara gelmişti.

New York’un asıl güzelliği Ege’yle buluşmak oldu. Ödül töreninde birlikte olabilmeyi çok istemiştim; geldi. İktidar, yakınlarımı hedef aldığından, o da benim gibi ülkesine, evine gidemiyor, annesini göremiyordu. Baba-oğul gibi değil, ortak kederleri paylaşan iki dost gibi dertleştik Amerika’da...

Bana cezaevine yolladığı mektupta, “Çıkarsın, yine Nutella kaşıklar, maç izleriz, dertleşir, büyürüz birlikte... Hatta belki bir külüstür Cadillac’i sürüp asfaltının tozunu atarız Highway 61’in... “ diye yazmıştı. Teybe BB King koyup iki kovboy gibi kıtanın derinliklerine araba sürmeyi çokça hayal etmiştik.

İşte vakti gelmişti.

Yoğun programda bir günü boşaltıp kiralık arabalar sitesinin başına geçtik. Sonra... fiyatları gördük. Metropolitan Müzesi’ni gezmenin daha iyi olduğu fikrine inandırdık birbirimizi; parasızlıktan hiç dem vurmadan...

Tıpkı ödül gecesi kiralık smokinin rugan ayakkabısına para yetmediğinde, “Bizim ayakkabılar daha havalı” bahanesine sığındığımız gibi...

Waldorf Astoria Otel’inin görkemli balo salonunda CPJ’in konukları, elimdeki “Teslim Olmayız” manşetli *Cumhuriyet*’i ayakta alkışlarken biz birbirimizin ayakkabısını süzüp göz kırpyorduk.

Dilek, ne benim New York'taki ödöl törenime, ne Ege'nin Londra'daki mezuniyet törenine gelebildi. İkincisini İnter-net'ten izledi. Oğlunun yıllarca beklediği en mutlu gününü uzakta, kesintili bir yayında, nemli gözlerle seyretmek, parmak uçlarıyla öpücükler göndermek çok ağırına gitti, biliyorum.

Hepsi, verdiğimiz demokrasi mücadelesinin faturasına dahildi.

Ege ile New York'taki ödöl töreninde...

KORKU

24 Kasım'da Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki üyelik müzakerelerinin geçici olarak dondurulmasını tavsiye kararı aldı. Buna baştan beri karşı çıkmıştım. Parlamento'ya gidip bütün gruplarla görüşmüş, böyle bir kararın Erdoğan'a yarayacağını, Türkiye'yi hepten izole edeceğini anlatmaya çalışmıştım.

Ancak Parlamento kararlıydı.

26 Kasım günü, Erdoğan, Avrupa'ya saldırdı. Ve fırsatı kaçırmayıp lafı bana getirdi. Aynen şöyle dedi:

“Bir tane terörist köşe yazarı müsveddesi, 5 yıl 10 aya mahkûm oluyor. Tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılıyor, kaçarak Almanya'ya gidiyor. Almanya'da Alman Cumhurbaşkanı bunu ağırlıyor. Bu ne benim iştir? Daha sonra İngiltere'de, Avrupa Parlamentosu'nda yaptığı konuşmalarla Türkiye'yi bir açık hava hapishanesine, gazeteci cehennemi-ne benzetiyor. Bu nasıl hapishane ki sen kaçıp gittin? Demek bu ülkede hukuk var ki, seni serbest bırakıyor. Niye kaçtın? Kalsaydın ya? Karakter meselesi bu... Benim için gazetesinde ‘diktatör’ başlığını attı. Diktatörün olduğu bir ülkeden kaçıp gidebilir misin? Nasıl kaçıp gittin? Bu ülkede diktatör olsaydı hangi zindanlarda olacaktın? Batı bu... Şimdi koynunda bunları besliyor. Bunları dolaştırarak yaptırdıkları konuşmalarla zann ediyorlar ki Türkiye değişecek.”

O gün, hapse girişimin yıldönümüydü.

Tam bir yıl olmuş, Erdoğan'ın kini dinmemişti. “Diktatör” sıfatını hazmedememişti. “O haberin bedelini pahalı ödeye-

cek” demesinden sonraki bir yıl içinde, sırasıyla özgürlüğüm-den, ülkemden, eşimden, evimden, işimden olmuştum. Onun teşvikiyle gerçekleşen bir saldırıdan kılpayı kurtulmuştum. Bunlar yetmemişti.

Aynı gün, Basın Yayın Genel Müdürlüğü, 35 yıldır taşıdığım basın kartımı “milli güvenlik” gerekçesiyle iptal etti.

Yine aynı gün bir mafya babasının, cezaevinden Ankara’daki Alman büyükelçisine yolladığı mektup basında çıktı: “Kucak açtığınız bu vatan hainini koruyabilir misiniz? Akıllı olmazsa, Avrupa’nın hiçbir yerinde şansı yoktur” diyor, Adliye önünde uğradığım silahlı saldırıyı kendisinin yaptırdığını ima ediyordu. Ve hapisteki gazetecilere mektup yasağı uygulayan iktidar, bu mektubu resmi kanallardan muhatabına iletliyordu.

İşareti vermişlerdi. Açık hedeftim artık. Ve yapayalınızdim.

Sözümün bir yere değip değmediğini bilemediğim ıssız bir karanlıkta bağıra çağıra konuşup yazdıkça kendimi, ailemi, gazetemi, sevdiklerimi tehlikeye attığımı fark ediyor, bunun çaresiz bir çırpınış olup olmadığını sorguluyordum. Tüm yakınlarım, kendime dikkat etmemi, önlem almamı tembihliyordu. Çaresizce, “Araya aracı koyup Erdoğan’la barışmayı denesen” diyen bile vardı. CPJ, Amerika’ya yerleşmemi tavsiye ediyordu. Ben, köşeye çekilmekle öne atılmak arasında bir kavşakta duruyordum.

Yorgundum; yitirdiklerimin öfkesinden mi, dışarda olmanın vicdan azabından mı, mücadele sonucu kazanacağımız umudundan mı olduğunu bilmediğim bir hırsla oradan oraya koşturmaktan, her uzatılan mikrofona konuşmaktan, yollarda yazı yazmaktan, güne, “Bugün hangi gazetelerde kimler saldırmış” diye başlayıp gece sosyal medyanın hakaret yağmuru altında uyumaktan, “demokrasi savaşçısı” kimliği ile “vatan haini” yaftası arasında, nefret kampanyası ile sempati dalgasının sarkacında sürekli gidip gelmekten yorgundum.

Daha önce hissetmediğim bir tedirginlik, koştururken ayağıma batmış bir diken gibi kanıyordu. Dursam düşecektim sanki...

Biraz huzur istiyordum.

Korkuyor muydum?

Evet.

Korku, insani bir duyguydu. Ama mühim olan korkmamak değil, korkuya teslim olmamak, cesaretle üzerine gidebilmektir. Yorulmamak değildi mesele, yıkılmamaktı. Yıkılsan da yenisinden ayağa kalkabilmektir.

Su yutmak dert değildi, önemli olan suya yutulmamaktır.

Kaybetmemek değildi takdir edilmesi gereken; vazgeçmemektir.

Kaçmamıştım ben...

Ülkemi terk etmemiştim; ülkem beni terk etmişti.

Yandaş basın, hemen her gün üstteki türden fotomontajlar kurgulayarak hedef gösteriyordu.

TÜRKİYE'YE İHANET EDİP ALMANYA'YA KACTI. AVRUPA ONU KOYACAK YER BULAMIYOR. ÖÜLDEN ÖÖLE KÖŞÜYÖR

BADEM GÖZLÜ CAN!

Türkiye'ye ihanet eden çok seven Avrupa, hain Can Dündar'ı ödüle boğuyor

İki burs bağlandı
Can Dündar'a iki burs bağlandı. Birisi Berlin'de, diğeri İstanbul'da. Her ikisi de 100 bin Euro tutarında.

İhanet belgesi ödüle aday oldu
Can Dündar'ın "İhanet belgesi" adlı kitabı, Berlin'de düzenlenen "İhanet belgesi" ödülüne aday oldu.

İFTİRALARI İÇİN ÖZEL PLATFORM
Can Dündar'ın iftiralara karşı açtığı "İhanet belgesi" platformu, Berlin'de düzenlenen "İhanet belgesi" ödülüne aday oldu.

Ödülünü kazandı
Can Dündar, Berlin'de düzenlenen "İhanet belgesi" ödülünü kazandı.

HER GÜN BAŞKA BİR YERDE YENİ İHANETLER PESİNDE

CAN PAZARLAMA

Almanya'ya sığınan **CAN DÜNDAR**, PR'i yapan Türk dışmanı lobi tarafından adeta pazarlanıyor. Can, her gün başka bir yerde Türkiye'ye kin kışıyor

SANA KAPIMIZ AÇIK
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

SÖKÜZ KÖRÜNE TANSİS ETTİLER
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

SIRACININ SANDI BOZACI
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

TY'LERDE BOY GÖSTERİYÖR
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

GAUÇKA'EL PENCE DÜNDAR DÜNDAR
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

AVRUPA TURUNA ÇIKTI
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

KAI DÜNDARIN DA DEVREDE
Can Dündar'ın Almanya'ya sığınması, Türkiye'ye kin kışıyor.

Almanya'nın yollarına kınalı terör örgütleri PKK ve DHAP-C'ye destek çıktı. Sınırdaki FETÖ için kulakları sızıyor. Önce teröristleri Gülen'in hukukunu savunulmasına kışıyor açtı. Bu da yetmezmiş gibi hukukunu yolsal olarak hukukunu **CAN DÜNDAR**'a geçici pasaport vererek hırsızlıkta aldı

AL'MAN CAN

DÜNDAR Berlin'de görüntülendi
Can Dündar, Berlin'de görüntülendi.

Cumhuriyet asırlık kuralını FETÖ için esnetti
Cumhuriyet, asırlık kuralını FETÖ için esnetti.

SEYAHAT ENGELİ BULINMUYOR
Can Dündar'ın seyahat engeli bulunmuyor.

AmeriCAN

Time en etkili 100 isim arasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı da gösterdi. Yorumu ise 'FETÖ firarisi' **Can Dündar**'a yaptırdı!

TIME

Can Dündar'ın Time dergisinde "AmeriCAN" başlığıyla yer alması, Türkiye'ye kin kışıyor.

"Can"dan türetilmiş başlıklarla saldırı...

Erdoğan'ın hakaret dolu sözlerinden sonra zihnimin bir kenarında, “Temkinli ol. Bir süre kenara çekil, bekle” diye mız-mızlanan teslimiyetçi yenildi, savaş boyaları sürünen direnişçi, baltasını kapıp çıktı ortaya... Cevap vermek için elim, dilim kaşınıyordu.

Korkutanın, korkutması korkusundandı; biliyordum. O yüzden inadına daha çok konuşacak, daha çok yazacaktım.

Dilek ve Ege'yle konuştum.

“Cevap vermek istiyorum, ama sizler için endişeleniyorum” dedim.

İkisi de benden cesurdu.

Ege, evladına öğüt verir gibi, “Bu, bir maraton. Direnen kazanacak. Hayatta kalmalısın. Ama istediğini söyle, bizi düşünme” dedi. Dilek, yolladığım metni okuyunca, “Altına ben de imzamı atarım” mesajı yolladı. Bir evlilik yıldönümünü daha, bu sohbetle “kutladık”. Ailemle yeniden gurur duydum.

İyi de nerede yazacaktım?

Artık gazetem yoktu, çıkıp konuşabileceğim bir televizyon da...

Elimde tek mecra kalmıştı:

Twitter hesabım...

Sosyal medyanın sansürlenemeyen gücüne bir kez daha şapka çıkararak 4 milyon takipçime şu mesajı attım:

“Tam bir yıl oldu. Geçen yıl bugün, 26 Kasım'da, hukuksuzluğu sonradan tescillenen bir kararla, evlilik yıldönümümüzde girmiştim Silivri'ye...

Erdem Gül'le benim tek 'suç'umuz vardı: Mesleğimizin gereğini yapmak: Haber yazmak, gerçeği ortaya çıkarmak, halkın bilme hakkını savunmak...

'Suç'umuz, ülkemizi yangın yerine çeviren bir suçu deşifre etmektir. Hiç kimse, yaptığımız haberi yalanlayamadı. Ama hedef gösterenlerin vaat ettiği gibi 'ağır bedel'ler ödedik:

Haklıyken mahkûm edildik, sevdiklerimizden mahrum edildik, kurşunlandık. Her şeye rağmen boyun eğmedik.

Tecritte, içerde, dışarda, her zeminde, her yerde, hakikati, mesleğimizi, hakkımızı, ülkemizi savunduk.

Hapiste olduğu gibi bugün de cesaretle konuşmaya, yazmaya, kimlerin gerçek gazeteci, kimlerin ‘terörist’ olduğunu anlatmaya devam ediyoruz.

Sadece iktidar baskısına değil, onun yalan haberler, sahte fotoğraflarla karalama kampanyası açan yandaş medyasına, trol ordusuna da direniyoruz. Bunların yıpratma amaçlı olduğunu biliyoruz. O yüzden yalanlarına tek tek cevap vermiyoruz. Bize inananların sağduyusuna güveniyoruz.

Ülkemizi kendilerinden ibaret sananlar, kendilerine karşı çıkanları, ülkeye karşı çıkmış gibi göstermeye çalışıyor. Tersine ülkemizi çok sevdiğimiz için, ona zulmedenlere karşı, sahip olduğumuz tek silahla, bildiğimiz en barışçı yolla, kalemimizle savaşıyoruz.

Kalemimiz onurumuz. Onu boyunduruğuna almaya, değil sizin, dünyanın hiçbir iktidarının gücü yetmez. Cesaretimizi bağımsızlığımızdan alıyoruz.

Her söyleşide, her ülkede, her ödül töreninde, sadece yaşadığımız zulmü değil, Batı’nın bundaki suç ortaklığını dile getiriyoruz.

Özgür basına, fikir ve ifade özgürlüğüne inanan meslektaşlarımızla birlikte, dünyadan gizlenen yalanları deşifre ediyoruz. Bu iktidarın, şimdi cadı ilan ettiği tehlikeyi, uyarılarımıza rağmen besleyip büyütüşünü, onlarla birlikte kumpaslar kuruşunu anlatıyoruz.

‘Evet, Cemaat’le başından beri ortaktınız’ diyoruz.

‘Hayır, Gezi bir dış tertip değildi, bu halkın baskıya haklı isyanıydı’ diyoruz.

‘Ülkede hukuk var’ diyenler, tahliye kararımızı veren Anayasa Mahkemesi üyelerini hapsetti. Bu nasıl hukuk?’ diye soruyoruz.

‘Fransa’da da OHAL var’ diyenlere, orada hapiste gazeteci, milletvekili, parti lideri olmadığını, Meclis’in dışlanmadığını hatırlatıyoruz.

‘Bu ülkede diktatör olsaydı zindanda olurdun’ sözünü itiraf sayıyor, bunu söyleyene, zindandaki yoldaşlarımızın listesini veriyoruz.

Bizi zulümden kaçmakla suçlayanlara, her vesileyle övdükleri Nâzım Hikmet’i, Ahmet Kaya’yı, Yılmaz Güney’i hatırlatıyoruz.

‘Vatan haini’ yaftalarına aldırmadan, halkına ihanet etmeden, özgür vatan için direnen, savaşı, üretenleri saygıyla anıyoruz.

Hedef göstermeler, rehin almalar, tehditler, hakaretler, iftiralar, yalanlarla bizi sindirip susturabileceğini sananları ibretle izliyoruz.

Eski suç ortaklarını cezalandırma bahanesiyle binlerce yurtseveri hürriyetinden, işinden, yurdundan ederken herkes boyun eğsin istiyorlar.

Yaptıkları zulmü dünya görmesin, kimse dile getirmesin, herkes sussun, korkuyla izlesin istiyorlar. Sinmeyenlere çok öfkeleniyorlar.

Gördüğümüz tepkinin ağırlığı, söylediğimiz sözün ağırlığının tescilidir.

Susmayacağız. En güvendiğimiz kaleler yıkılsa, en çok konuşmasını beklediklerimiz sussa da biz susmayacağız.

Bu hukuksuzluk, bu zulüm son bulana kadar ülkemizi, demokrasimizi, özgürlüklerimizi, hapisteki arkadaşlarımızı savunmaya devam edeceğiz.

Yenilirse, demokrasiden laikliğe, meclisten kadın-erkek eşitliğine, adaletten yaşam biçimimize kadar bütün kazanımlarımızı kaybederiz.

Ama bugün korkar ve susarsak, yarın umudunu da bütün kazanımlarımızla birlikte gömeriz. Bunu yapmayacağız.

Korkmuyoruz.

Susmayacağız!”

Artık dönüş yoktu.

Sanal dünyanın dilinden anlayan dostlarım yardımcı oldu; gazeteden kalkan köşemi, dijital ortamda yayınlamaya başladım.

“Üreticiden, aracısız, doğrudan tüketiciye...”

O günlerde Madonna, “Yılın Kadını” ödülünü alırken, “Bana cehennemi yaşatanlar! İnadinız beni bugünkü savaşçı haline getirdi” diyordu.

Cehennem ateşini söndürecek olan da, yine o savaşçılardı.

YILBAŞI

Berlin’de kiraladığım ev möbleliydi; ama masası küçüktü, bana yetmiyordu. Yazarın masası, tornacının tornasıdır; onsuz olamaz. O yüzden ikide bir yakındaki bir mağazaya gidip masalara bakıyordum. Birini gözüme kestirmiştim: Yüzeyi tekne kazıntılarından yapılmış, Endonezya işi, rengârenk, kallavi bir masa... Gidip gelip onu süzüyor, dokunuyor, ama bir türlü alamıyordum. İçimden bir ses, “Yakında döneceksin, ne gerek var” diye paçamdan çekiştiriyordu.

Zamanla masa, benim için bir dönüşsüzlüğün simgesi haline geldi. Sanki onu alsam, sürgünde kalacaktım.

Berlin’de görüştüğüm eski sürgünler, bu duyguyu iyi biliyordu. Onlar da başta, “döneceğiz nasılsa” duygusuyla bahçelerine çiçek bile ekmemişti. Şimdi, geldikten 30 yıl sonra, diktikleri çiçekler ağaç olmuştu.

Eski telefonum nadiren çalışıyordu artık... Zaten bana dost görünüp hükümete çalışan bir muhbir gibiydi; yaptığım konuşmaları, çektiğim fotoğrafları polise haber veriyor, an be an yerimi bildiriyordu. Onda kayıtlı kimi isimler, bir yılda kopup gitmişti dünyadan; ben onları rehberden silmeye kıyamıyordum. Yeni telefonumda, yeni hayatımın, yeni isimleri kayıtlıydı.

Eskiyen ayakkabıma baktıkça, Nâzım’ın “Memleketim” şiirini anımsıyordum:

*“Ne kasketim kaldı senin ora işi
ne yollarını taşımış ayakkabım,
son mintanım da sırtımda paralandı çoktan,
şile bezindendi.*

*Sen şimdi yalnız saçımın akında,
enfarktında yüreğimin,
alnımın çizgilerindesin
memleketim,
memleketim,
memleketim...”*

19 Aralık gecesi, iki faciayı bir arada yaşadım:

Önce Ankara'dan Rus büyükelçisine suikast haberi geldi. Koruması, tekbir getirerek büyükelçiye kafasından vurmuştu. Onun dehşetiyle ekrana yapışmışken, Berlin'deki Noel panayırına TIR saldırısı patladı. Almanya'daki felaketi televizyonumda, Türkiye'dekini telefonumun ekranında, aynı anda izlemeye koyuldum. Doğup büyüdüğüm eski şehrimle, gelip yerleştiğim yeni şehrim, iki ekranda, aynı cinnetin pençesinde kıvranıyordu. Kör bir fanatizm, sarıbir hastalık gibi yayılıyordu. Daha ne kadar kan dökülecekti, kimbilir?

Yılbaşına o hastalığın yılgınlığıyla girdik; bir avuç Türkiye'li... Samimi bir bar ortamında...

Önceki yılbaşını hapisanede tek başıma “kutlamıştım”. Yenisine de evde, yine yalnız başıma, sevdiklerimden uzakta, yılsonu muhasebesi yaparak girmektense, dostlara katılıp biraz sosyalleşmek istemiştim.

Geldiğimden beri pek bir yere gitmiyor, işte çalışmadığım saatleri evde çalışarak geçiriyordum. Hücremi beraberimde Berlin'e getirmiştım adeta; yanımda gezdiriyordum. Arkadaşlarımı hapseden demir parmaklığın ardına kapanmış gibiydim.

Hapisteyken, müziği sonuna kadar açıp kendi başıma dans ederdim; çıktığımdan beri, dans etmek, ayıp gibi geliyordu.

O gece ilk kez biraz neşelenir gibi olduk. Kara bir yıl son nefesini verirken, biz uzaklara kadehler kaldırıp birlikte şarkı-

lar söylemeye başladık. Ta ki telefonlarımızın mesaj cınlaması, gecenin müziğini bastırana kadar...

İstanbul'un en önlü gece kulübü Reina basılmış, silahlı bir saldırıan içerde eğlenenlere ateş açmıştı:

39 ölü vardı.

Kadehleri yarım bırakıp kaygı ve kederle evlere dağıldık. Yeni yıl, kanlı bir bayrağı devralır gibi, kasveti eskisinden devralmıştı. Eskiden yeni yılda ilk doğan çocuk haberleri veren televizyonlar, yeni yılın ilk ölülerinin görüntülerini yayınlıyordu.

Yakalanan IŞİD'li saldırıan, ilk ifadesinde, Suriye'den gelen talimatla harekete geçtiğini, "Peygamber efendimize hakaret eden bir gazete var, oraya git" talimatı aldığını itiraf etmişti.

Bu, *Charlie Hebdo* saldırısını protesto için dayanışma amacıyla derginin tıpkıbasımını yayınlayan gazetem *Cumhuriyet*'ti.

Katil son anda, "Bu saatte gazetede kimse olmaz. Kâfirlerin eğlendiğı bir diskotek var, oraya git" talimatıyla yön değıştirmişti.

Yeni yıla, sadece masumca eğlenen çocuklarını değil, zar zor korumaya çalıştığı yaşam tarzını gömmeye hazırlanan yaşlı ölkemi izleyerek girdim. Acıyı soludum uzaktan... Şık giyimli gençler kanlar içinde dışarı taşınıyor, bir gece olsun başına gelenleri unutmaya çalışan Türkiye, yeniden bir keder bulutuyla kaplanıyordu.

Ertesi gün, sosyal medya paylaşımları nedeniyle hedef haline gelen Barbaros Şansal, havaalanının apronunda gözaltına alındıktan sonra, resmi görevliler tarafından "Vatan haini" diye tekme tokat linç edildi.

Gidip masayı satın aldım.

HRANT

Gorki Tiyatrosu, Almanya'ya geldiğim günden itibaren bana kollarını açan bir sanat mabedi... İlk haftadan itibaren hem oyunlarını izlemeye, hem sitelerine yazmaya başladım. Ve bu ilişki bana, Berlin'in verimli sanat dünyasının ve yeni dostlukların kapılarını açtı.

Tiyatro'nun yöneticisi Şermin Langhoff, gazeteci dostumuz Hrant Dink'in anısına bir panel önerdiğinde panellerin yararına inanmadığımı söyleyip "Bir sahne gösterisi düşünsenize" demiştim. "Sen yazarsan olur" cevabıyla da ihale üzerime kalmıştı.

Türkiye'den Tuğba Çandar'ın biyografisini ısmarladım ve birlikte seyahatler, sohbetler yaptığım, cesaretine her zaman hayran olduğum Hrant'ın hayatını okumaya başladım.

Ailesini 1915 katliamında yitirmiş, İstanbul'da bir yetimhanede büyümüşü. Orada tanıştığı Rakel'le evlenmişti. 1980'deki askeri darbede tutuklanıp işkence görmüştü. Yılmamış, Türkçe-Ermenice Agos gazetesini çıkarmıştı. 2004'te yaptığı bir haberde, Atatürk'ün manevi kızının yetimhaneden alınmış bir Ermeni olduğunu yazdıktan sonra hedef haline gelmişti. Hakkında açılan "Türklüğe hakaret" davasında mahkûm olmuş, Türk milliyetçileri, "Ya sev, ya terk et" diye bürosunun önünde gösteri yapmaya, tehditler yağdırmaya başlamıştı.

Eski yazılarını okudukça, içinde olduğum girdapta, tanıdık birini bulmuş gibi hissettim:

"Bunlar" diyordu Hrant, "Agos'u yalnızlaştırmanın, çaresiz bırakmanın taktikleri... Ama bilmiyorlar ki bizim gibiler yalnızlaştıkça daha bir güçlenirler. Bana 'Türk düşmanı' yaftası yapıştırmaya yeltenenler, tam manasıyla işkence ediyorlar, et-

rafımdakiler de telaşlanıyor tabii... Sağolsunlar (..) beni koruması için Tanrıya yalvarıyorlar. Belli ki benim için korkuyorlar.

Peki ya ben?

Korkmadığımı söyleyemem. Ama tasalanmayın, ülkemi bırakıp kaçacak değilim. Alışkınım zaten böyle yaşamaya... Bundan sonra biraz daha korka korka yaşarım. Hepsi bu..."

Türkiye'de her yazar, kalemiyle mezarını kazar.

Korkuyu, tehdidi, ölümü, gölgesi gibi yanında gezdirmek, ama bile bile de üstüne gitmek, Türkiye'de yazarlığın olmazsa olmazıdır sanki...

Yazarken, sonunu bildiğimiz bir filmin, sonunu değiştirmek için çaresizce çırpınıyor gibiyizdir.

Jenerikte "Anısı yaşıyor" diye yazar isimlerimiz...

Hrant, en yakınlarının, "Bir süre ülkeyi terk et" çağrılarına ısrarla kulak tıkamış, "yaşadığı cehennemi cennete çevirmek için", bildiği gibi yaşayıp yazmaya devam etmişti. Ama tedirgindi.

19 Ocak'ta şöyle yazmıştı:

"Beni yalnızlaştırmak, zayıf ve savunmasız kılmak için çaba gösterenler, muradına erdi. Bilgisayarımın güncesi ve hafızası öfke ve tehdit dolu satırlarla yüklü... Benim için asıl tehdit ve asıl dayanılmaz olan, kendi kendime yaşadığım psikolojik işkence... Ne yazık ki artık eskisinden daha fazla tanınıyorum ve insanların 'A bak, bu o Ermeni değil mi' diye bakış fırlattığını daha fazla hissediyorum.

Ve refleks olarak da başlıyorum kendi kendime işkenceye...

Bu işkencenin bir yanı merak, bir yanı tedirginlik...

Bir yanı dikkat, bir yanı ürkeklik... Tıpkı bir güvercin gibiyim.

Onun kadar sağıma soluma, önüme arkama göz takmış durumdayım. Başım onunki kadar hareketli... Ve anında dönecek denli de süratli... İnsanı güvercin ürkekliğine hapsetmenin nasıl bir bedel olduğunu bilir misiniz?"

Ben biliyordum.

Çünkü aynısını Berlin’de yaşıyordum:

Aynı tehdit yüklü bilgisayar... Aynı psikolojik işkence...

Aynı güvercin tedirginliği...

Hrant, yazısını iyimser satırlarla noktalamıştı:

“Muhtemelen 2007 benim için daha da zor bir yıl olacak. Yargılanmalar sürecektir, yenileri başlayacak. (..) Ama biliyorum ki bu ülkede insanlar güvercinlere dokunmaz. Güvercinler kentten ta içlerinde, insan kalabalıklarında dahi yaşamlarını sürdürürler.

Evet, biraz ürkekçe, ama bir o kadar da özgürce...”

Yazısının yayınlandığı gün, muhtemelen aynı güvercin tedirginliğiyle uyanmıştı. Gözlerine yerleşen kaygı bulutunu, eşine belli etmemeye çalışmıştı.

Katili, köşebaşında onu beklerken o gazetesini okuyor, çayını içiyor, kapıdan çıkarken eşini öpüyordu; bütün bunları son kez yaptığını bilmeden... Bir an önce çıkmak için, ne giyeceği-ne çok aldırmamış, ayağına geçiriverdiği pabucun, ertesi günkü gazetelerin birinci sayfasında olacağını aklına bile getirmemişti.

Saat 10 buçukta ayrılmıştı evden...

Muhtemelen çevresini kollamıştı yine; kendisini gözleyen var mı diye...

Önce gazeteye gitmiş, sonra para çekmek için bankaya uğramış, çıkışta, saat 15.00’te kafasına arkadan saplanan iki kurşunla can vermişti.

Uzanıp yattığı caddede polis, kanlı bedenini bir gazeteyle kapatmış, ancak altı delik pabucu açıkta kalmıştı.

Sanki son yazısında, cinayetini haber vermişti. Ancak ülkede insanların güvercinlere dokunmadığı konusunda yanılmıştı.

19 Ocak'ta sahnede Hrant'ın son satırlarını okurken, bugün bana çok tanıdık geldiğini söyledim.
İçimde tedirgin güvercinler uçuşuyordu.

Hrant için, Gorki Tiyatrosu'nun sahnesinde...

ÖZGÜRÜZ

Başka coğrafyalarda gazetecilik, sadece bir mesleğin adı olabilir. Hakikatin tutsak olduğu yerlerde, uğruna canlar verilen, paha biçilmez bir kürsüdür gazetecilik... Demokrasi adına savunulması gereken bir kaledir.

Türkiye’de gazetecilikteki ilk gününüzde, mayınlı bir tarlada yürüyüşe başlarsınız. Sizden önce o yolu yürüyenlerin bıraktığı izler, ibret vesikaları gibi asılıdır zihninizde; kimi yara bere içinde cezaevinde, kimi paramparça mezarlıkta yatmaktadır.

“O haberi yazarsan iktidarı kızdırırsın”, “O adama dokunursan yanarsın”, “O karikatürü çizersen vurulursun” tembihleriyle doludur kulağınız... Bunu bile bile o haberi kovalamak, o adama dokunmak, o karikatürü çizmektir gazetecilik... Bir cesaret sınavıdır. İktidardan önce, korkuyla mücadeledir.

Türkiye’de baskı altında olan mesleğimi Almanyadan sürdürmeye daha Berlin’e gelmeden karar vermiştim. Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde, yani 20. yüzyılın başında, Padişah’ın istibdadına karşı çıkan Jöntürklerin bir kısmı, çareyi Avrupa’ya gelmekte bulmuş, Batı başkentlerinde çıkar-dıkları gazete ve dergilerin çevresinde örgütlenerek muhalefeti buradan sürdürmüştü. Bir asır sonra, 21. yüzyılın başında, aynısını yapmak mümkün olmaz mıydı? Üstelik artık iletişim teknolojileri de gelişmiş, habere ulaşmak, haberi ulaştırmak çok daha kolaylaşmıştı. Kadro da hazırды: Türkiye’de kapatılan, baskı altına alınan gazete ve televizyonlar yüzünden mesleğin iyi isimleri işinden olmuş, evine çekilmişti. Onlarla bir web sitesi çevresinde buluşup gizlenen gerçeği yazıp söyleyebileceğimiz, sansürsüz, patronsuz, özgür bir medya organı kuramaz

mıydık? Bir yandan okurumuza/izleyicimize, merkez medyanın veremediği haberleri, yorumları verip bir yandan da yarının Türkiye’si için hazırlık yapamaz mıydık?

“Tabii ki yaparız”, diyordum başta...

Fazla iyimsermişim.

İletişim çağının özenle paketleyip sunduğu “enformasyon otoyolu”na çıkarken dev bir kaya dikildi karşıma:

Korku...

İlk aradığım, cesaretiyle tanınan bir yazardı. Daha “Bize yazar mısın” cümlemi bitirmeden, “Yazamam. Kimse de yazamaz. Şu telefon konuşması bile tutuklanmama mazeret olabilir. İyisi mi sen beni aramamış ol” dedi ve telefonu kapattı.

İlk şoktu.

Haklı olarak, hedef haline gelmekten endişe ediyordu.

Takma isimle yazmalarını istesem?

Polis, sanal ortamdaki yazışmaları da izliyordu.

Ya muhabirler?

Almanyada iyi muhabirler zaten iyi işlerde çalışıyordu. Türkiye’dekiler için ise muhalif kimlikle çalışmak tehlikeliydi. Sahada, olayların içinde, polisle, jandarmayla yüzyüze haber yapacaklar, ağır baskı altında olacaklardı. Sadece onlar değil, Berlin’de bizimle çalışanlar da aynı tehditlere maruz kalacaklardı.

İlk aradıklarım, bu riski almaktansa, işsiz kalmayı tercih etti. Üstelik haber kaynaklarına ulaşmanın da sorun olacağını söylediler. Çoğu, yurtdışından yayın yapan bir muhalif yayının organına konuşmaya korkacaktı. Nitekim büromuzu ziyaret eden tanıdık siyasetçiler, “Aman burada görünmeyeyim” diye fotoğraf çekirtmeye bile çekiniyordu.

Bu sorunları halletsek, hükümetin İnternet’e uyguladığı sansürü nasıl aşacaktık?

Hadi aştık diyelim, böyle bir yatırımı nasıl finanse edecek-

tik? Yabancı fonlarla mı? Casusluk suçlamasına muhatap olmuş bir gazeteci için büyük handikap olurdu bu...

Okurların katkılarıyla mı?

Okurlar destek olmak istese de katkılarını nasıl yollayacaklardı? Fişlenmeyi göze alarak mı?

Günler, haftalar, bu sorulara yanıt arayarak geçti.

Sonunda Almanya'da yaşayan, gazeteci de olmayan birkaç genç arkadaşla kolları sıvayıp hazırlıklara başladık. Bir süre

David Schraven ile Özgürüz'ün kuruluşunda...

sonra, Türkiye'deki baskı ortamı, bize yeni bir imkân doğurdu: Ülkesinde mesleğini yapma umudunu yitiren gazeteciler, birbiri peşisıra Berlin'e gelmeye başladı. Aralarında tanınmış, yetenekli dostlarımız da vardı. Onlara üniversitelerinden kovulmuş onlarca akademisyen eklendi.

100 yıl önce, Jöntürklerin hürriyet mücadelesinde Paris'in üstlendiği merkezî rolü, şimdi Berlin devralacak, demokrasi için savaş veren siyasi mültecilere geçici mekân olacaktı.

Kuracağımız sitenin adını Semra Uzun-Önder koydu: "Özgürüz".

Hapiste yazdığım kitabın adı, tutuklandığım an attığım bir tweet'ten alınmıştı:

"Tutuklandık".

Bu siteyle de yeni durumumuzun adını koyuyorduk.

Yetenekli bir dostumuz, birbirine kenetlenmiş kollardan bir hashdag yaparak logomuzu yarattı. Bir başkası tanıtım filmimizi yaptı.

"Özgürüz", 24 Ocak'ta yayına başlayacaktı. Bu, Türkiye'nin en cesur araştırmacı gazetecilerinden birinin, Uğur Mumcu'nun arabasına konulan bir bombayla katledildiği tarihi.

Mücadelemizi Almanyadan destekleyen birkaç kişi ve kurumun küçük katkılarıyla yola çıktık. İlk duyuruda, okurlarımızdan bize destek olmalarını istedik. İlk gelen para, Almanyada yaşayan bir Türk'ün yatırdığı 10 Euro idi. Her ay aynı katkıyı yapmayı vaat ediyordu. Kendisini arayıp teşekkür ettik. Onu yenileri izledi. Artık gözümüz, büronun girişindeki sayaçtaydı; imece usulü destek verenlerin günden güne arttığını oradan izleyebiliyorduk. Kumbaramız dolmaya başlamıştı. Kısa sürede, büroda çalışacak bir avuç insanın maaşını ve bize yazacak birkaç gönüllünün telifini ödeyebilecek kadar paramız birikmişti. Bütün sancıları ve heyecanıyla bir "sürgün medyası" deneyimi yaşamaya hazırдық.

Birkaç gün, heyecan içinde büroda sabahlayarak siteyi tasarladık. Almanca ve Türkçe haberler, analizler yayınlayacak, sadece Türkiye'ye haber vermekle kalmayıp Almanya'nın Türkiye'yi ve iki toplumun birbirini anlaması için de çaba harcayacaktık.

23 Ocak'ta son hazırlıkları yaparken geldi haber:

Hükümet, "teknik inceleme ve hukuki değerlendirme sonucunda" sitemize erişim yasağı getirmişti.

İyi de daha başlamamıştık ki! Ne görüp de hukuki değerlendirme yapmışlardı? Daha önce henüz basılmamış bir kitabı matbaadan toplatıp iktidar, şimdi de yayına başlamamış bir siteyi durduruyordu. Türkiye'de medyanın gördüğü baskıyı, istesek bu kadar net anlatamazdık.

Böylece, "yayına girmeden yasaklanan ilk site" unvanına kavuştuk. Korkanın, sadece teklif götürdüğüm yazarlar, muhabirler olmadığını anladım. İtaate alışkın olanlar da itirazdan korkuyordu.

Yasağı önemsemedik; nasılsa okura ulaşmanın başka yollarını bulurduk. Ve neyse ki Türkiye'li İnternet takipçisi, sansürü aşma konusunda deneyimliydi. Nitekim yasak, beraberinde ilgiyi getirdi: İlk 10 saatte Twitter hesabımızı takibe alan 20 bin kişi ve kısa zamanda sayısı 200'ü bulan destekçi, umudumuzun fişğini ateşledi.

Açılış manifestosunda şöyle yazdım:

"Daha özgür bir ortamda, geçmişin hatalarından ders alarak, objektif, cesur, araştırmaya dayalı haberciliğe geri döneceğiz. Halka, ihtiyaç duyduğu haberleri ulaştırabilmek için var gücümüzle çaba sarf edeceğiz. Çağımızda özgür düşüncenin asla susturulamayacağını kanıtlayacağız."

Türkiye'deki baskıdan bunalıp gelen ve ekibe katılan Hayko Bağdat'la kamera karşısına çıkıp "Bizi engelleyemezsiniz" dedik.

"Kamera" dediğim, Hayko'nun oğlunun cep telefonuydu.

Oyuna ara verdiği bir anda, ondan ricayla ödünç almıştık.

Yayın mı?

Televizyonumuz yoktu ki? İşin tekniğinden anlayan birkaç arkadaşımızın yardımıyla büronun bir köşesinden Periscope aracılığıyla yayın yapıyorduk. Sonra onu Facebook, YouTube, Twitter, her kanaldan dağıtıyorduk. Biri engellense, diğerinden çıkıyorduk.

Bir yayını onbinlerce kişi izliyor, Periscope'un yayın sıradaki yorum köşesinden küfürler ve tebrikler peşpeşe yağıyordu. Kısa sürede, üst düzey Alman devlet adamlarının ve ardından Türkiyeli siyasetçilerin özel demeçler vermeye başlamasıyla *Özgürüz*'e kapılar açıldı.

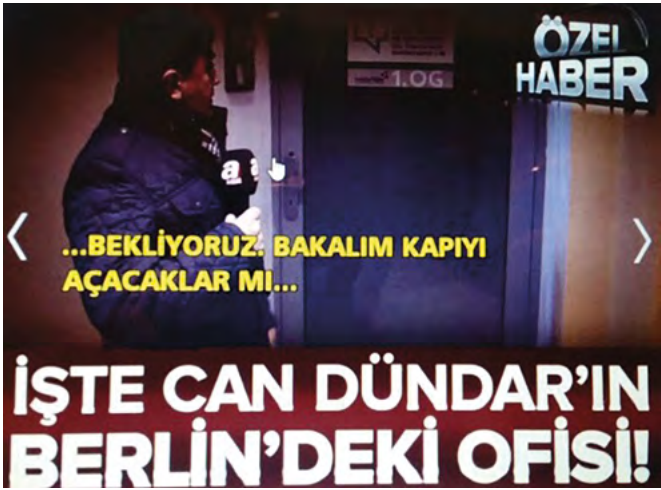
Siyaseten güçlenmiştik, ama altyapı yetersizliği fenaydı. Her seferinde ayrı aksilik çıkıyor, ya ışık, ya ses ya yayında bir sorun doğuyordu. Meclis Başkanı Norbert Lammert'le yaptığım, manşetlik cümlelerle dolu röportaj bittiği anda, yönetmenimiz boynunu büküp "Maalesef yayında ses yoktu" dediğinde yaşadığım şoku hâlâ unutamıyorum. Hepimiz canla başla çabaladığımız halde teknik sorunlar içinde boğuluyorduk.

Çok geçmeden buna güvenlik sorunu da eklendi. Türk istihbaratı, yayının yapıldığı adresi bulmakta gecikmedi ve *AHaber*'den bir ekibi İstanbul'dan Berlin'e "baskına" yolladı. Bir gün kapımızın önünde, "İşte ihanet yuvası burası" diye yayın yapan bir sunucu görüverdik. Büronun bulunduğu semti, binayı tarif ediyor, çalıştığımız ofisin penceresini gösteriyordu.

Açık hedeftik artık...

Sekreterim, *Charlie Hebdo* türü bir baskın endişesiyle işi bıraktı. Bir başkası, ailesinin "Ayrıl" baskısına dayanamadı. Ama kalanlarla yola devam ettik. Dahası, yeni cesur gazeteciler desteğe koştu. Bir süre sonra İstanbul'da, Ankara'da, Diyarbakır'da yetenekli muhabirlerimiz ve kameramanlarımız göreve başladı.

Dezavantajımız avantaja dönüşmeye başlamıştı:

A Haber kapımızda: “Bekliyoruz, bakalım açacaklar mı”

Sesini merkez medyada duyuramayanlar, susturulanlar, sansürleneler bizi arayıp konuşur oldu.

Haber kaynakları, kimsenin yayınlamaya cesaret edemeyeceği haberleri bize getiriyordu.

Tanınmış yazarlara yazı yazdırmak zordu; ama bu, yeni yazarlar yetiştirmek için bir fırsattı aynı zamanda...

Alanda canla başla çalışan muhabirlerimize kısa zamanda “yurttaş gazeteciliği” yapanlar eklendi. Sesini duyurmak isteyenlere, Periscope şifremizi söyleyerek Özgürüz üzerinden yayın şansı vermeyi denedik. Ve inanılmaz sahneler yaşadık:

Gözüne alınan bir protestocu, polis aracının içinden Özgürüz hesabından canlı yayın yapıyor, yaşadığı deneyimi gözüne anlatıyordu.

İmkânsızlıklar içinde, sürgünde kurulan bir alternatif medyanın, teknolojinin de yardımıyla aşılmaz sanılan duvarları

yıkmasına ve ulaşılabilir sanılanlara ulaşmasına tanık oluyorduk hep birlikte... Bir okul televizyonunun heyecanı ve bir kez daha –bütün eziyetine rağmen- “İyi ki gazeteciyiz” diydük.

Odamda Türk kanallarını izleyebildiğim bir televizyonum vardı. Yayın yaptığımız stüdyo da hemen yandaydı. Bizim anlattığımız ülkeyle, ekranda gördüğümüz ülke o kadar farklıydı ki, 5-6 adım atıp stüdyodan odama döndüğümde bir uçurum aştığımı düşünüyordum. Erdoğan korkusu, Türk medyasının gözünü bağlamıştı adeta...

Bütün bu macera içinde bir yandan da Almanya'daki ekip olarak, pasaporttan vizeye, oturma izninden sigortaya, çalışma izninden ev bulmaya, banka hesabı açtırmaktan yakınlarımıza kavuşmaya kadar binbir sorunun girdabında eziliyorduk. Biri-ken sorunlar, bir süre sonra ekip içinde sıkıntılara ve çatlaklara yol açtı. Bunun üzerine Berlin'i küçültüp ağırlığı Türkiye'ye, inisiyatifi muhabirlere verdik. Artık beş ayrı kentte birbirini tanımayan, ama aynı ideali paylaşan on kişi, ellerinde kamera, mikrofona, teyp, diafon, bilgisayar, ışık, hoparlör işlevi gören küçük bir telefonla, bir sanal haberleşme grubundan haberleşerek, hiyerarşisi olmayan, yerinden yönetilen, özgür bir yayıncılığı deniyor, haber verme, haber alma hakkımızı kullanıyorduk. İnternet sitesini, önce Periscope hesabı takip etti; ardından aylık Türkçe-Almanca “Özgürüz” dergisi geldi. Sonra “sakıncalı” bulunduğu için basılamayan kitapları yayınlayan “Özgürüz Yayınevi” projesi doğdu. Bu arada Türkçe-Almanca bir radyo yayını için başvuru yaptık. Tamamen gazetecilerce sahiplenilip yönetilen bir özgür medya grubu olmaya doğru evrilmeye başladık. Belki de yarının demokratik medyası, bas-kı döneminin yarattığı bu özgün deneyimden çıkacaktı.

KORUMA

AHaber'in *Özgürüz* baskınının bir yararı, bize koruma sağlaması oldu. Geldikleri gün tesadüfen büroda değildim; arkadaşlar birilerinin büroyu gözetlediğini fark edince polis çağırmışlar. Açıkta bir hedef gösterme olunca, Alman emniyeti büromuza gözkulak olmaya başladı. Erdoğan sözlü saldırılarını artırdıkça, sosyal medyadan tehditler çoğaldıkça, bana da önceden ilan edilen etkinliklerde koruma tahsis ettiler.

Son derece kibar insanlardı. Konferanslarımı dinleye dinleye hem Türkiye hem benim hakkımda detaylı bilgi sahibi olmaya başladılar.

İlk görüşmede bir saldırı bekleyip beklemediğimi sordular: “Devlet karar verirse yapar” dedim.

Türkiye’de bu işler, devletin bilgisi haricinde olmazdı. Devlet ya göz yumar, ya yönlendirir ya da bizzat işi üslenirdi. Son yüzyılın hiçbir siyasal suikastının devletten habersiz olduğuna inanmıyordum. Sosyal medyada sahte isimler/resimler altında esip gürleyenlerden ise ciddi bir tehdit beklemiyordum.

Doğrusu tehditler var diye Almanya’da, Türkiye’deki son dönemde olduğu gibi koruma kuşatması altında, kısıtlı yaşamak istemiyordum. Gittiğimiz toplantılarda, insanlarla arama girmemelerini, fazla görünür olmamalarını rica ediyordum. Bunun üzerine bir yol önerdiler:

“Siz sahnedeyseniz, biz salonda önde oturuyor olacağız. Tedirgin edici bir durum hissederseniz bir işaret yapın, hemen müdahale edelim” dediler.

“Peki” dedim, “Nasıl bir işaret yapayım?”

“Mesela hafifçe kulağınızla oynayın, biz anlarız.”

Böylece anlaştık.

Köln Edebiyat Festivali'ndeydik. Ben sahnede konuşuyordum, onlar da ön sırada seyircilerin arasında oturuyordu. Sorulan Almanca soruları anlayabilmem için tercüman ayarlanmıştı. Tercümanı, kulaklıktan dinliyordum, ancak kulaklık son derece rahatsızdı; sık sık kulağımdan düşüyordu. O yüzden de ikide bir düzeltmem gerekiyordu. Ve tabii ki, her elimi kulağıma attığımda, öndeki korumalar yerinden fırlıyordu. Bir ara, korumaları tedirgin etmektense tercümeyi dinlememeyi tercih ettim. Ama bu kez de soruları anlamıyordum. Zor geçen konferansın sonunda başka bir işletleşme yöntemi bulmakta karar kıldık.

Berlin, yoğun Türk nüfusu ve tutkulu AKP taraftarları nedeniyle, benim gibi muhalifler için güvenli bir şehir değil elbet... İstihbarat faaliyeti yoğun, camiler propaganda merkezi gibi işliyor, mafya tipi örgütlenmeler yaygın, fanatizm tetikte... Buna karşın Türkiye'deki baskıdan bunalıp gelmiş, burada yeni bir hayat kurmasına rağmen ülkesindeki mücadeleye omuz veren, ilerici dostlar da fazla... Onlar, yakın ilgileriyle, yakın korumaya ihtiyaç bırakmıyorlar.

Erdoğan'ın Türkiye'den yaydığı nefret dalgası, ne yazık ki Almanya'da da insanlar arasında derin yarıklar oluşturuyor. Oysa Almanya'daki Türk/Kürt diasporası, farklılıkların barış içinde bir arada yaşamasına bir örnek oluşturabilir, bölünmüş Türkiye'ye modellik yapabilirdi. Alman Başbakanı, Türkiye ile krizin tırmandığı dönemlerde onları davet edebilir, bir masa etrafında toplayıp dertlerini dinleyebilir, "Bizim meselemiz sizinle değil" diyebilirdi.

Belki o zaman, bizi birbirimize düşüren bir despotun nefret söylemi yüzünden birbirimize korumaların omuzları üzerinden kuşkuyla bakmak zorunda kalmazdık.

SHEAKESPEARE

Londra'dan bir telefon geldi:

“Royal Sheakespeare Company'den arıyoruz. Sizin ‘Tutuklandık’ kitabınızı sahneye uyarlamak istiyoruz. Ne dersiniz?”

İnanamadım. İstanbul'da bir hapisane hücresinde yazılan kitap, İngiltere'de bir tiyatro sahnesine çıkacaktı. Hem de yazılmasının üstünden bir sene geçmeden...

“Ne zaman” diye sordum.

“16 Haziran'ı düşünüyoruz” dedi karşımdaki ses...

“Bilerek mi bu tarihi seçtiniz?”

“Neyi bilerek mi?”

“O günün doğum günüm olduğunu...”

“Hayır. Bilmiyorduk” diye gülümsedi karşımdaki ses...

Sheakespeare'in şehri Stratford'a uçtum. Ege'yle buluştum. 16 Haziran 2017 günü tiyatro salonuna girdim.

Dört bir yanı seyircilerle çevrelenmiş sahnenin ortasında bir adam vardı. Kâh heyecanla yaşadıklarını anlatıyor, kâh duygulanarak içine kapanıyordu. Yazıyor, yargılanıyor, tutuklanıyor, haksızlığa uğruyor, kurşunlanıyor, dans ediyor, kahkahalar atıyor, ağlıyordu.

Bendim.

Oturduğum koltuğa mihlanmış gibi, biraz hayret, bolca hüznle kendimi izliyor, ama sahnedeki ben'i tanımakta zorlanıyordum.

Bütün bunları ben mi yaşamıştım?

Hepsi bir buçuk yıl içinde mi olup bitmişti?

Bir “oyun” muydu izlediğim, “yaşanmış bir olay” mı?

Başka bir yüzün ardına geçmiş, başka bir kıyafetin içinde,

başka bir dilde konuşuyordum.

İzleyenler bir yandan hüzünlü gözlerle oyunu izlerken bir yandan da beni süzüyor, ellerindeki mendilleri ıslak gözkapaklarına bastırıyorlardı. Ben, seyirciler arasındaki oğlumla göz göze gelmemeye çalışıyordum.

Sahnedeki gördüğüm adam, aynada gördüğüm adam değildi; benden bağımsız hareket ediyor, konuşuyor, ama ben'i söylüyordu.

İzlerken, onunla gururlanayım mı, onun için kaygılanayım mı, bilemiyordum.

Sahnedeki adamın yanında biri daha vardı: Kılıktan kılığa giriyor, kâh yargıç olup beni yargılıyor; kâh polis, kâh gardiyan olup hücreye sürüklüyor, kâh eşim kâh oğlum olup koluma giriyordu.

Koluma girenlere onur mu vermiştim, zarar mı; tartamıyordum.

Kalemimden çıkan bir ses, meydan okuduğum dağın zirvesinden bir parça koparmış, o parça çığa dönüşüp beni, ailemi, sevdiklerimi sürükleye sürükleye birbirimizden uzaklara savurmuştu.

Ben sürüklenirken dağın bu yamacındakilerin bir kısmı “Vatan haini” diye yuh alıyor, öte yamaçtakilerin bir kısmı kahramanmışım gibi alkışlıyordu.

Bir de izleyen çoğunluk vardı; hücremin duvarları kadar sessiz bir ataletle sadece izleyenler...

Ben, hiçbirini görecektedir durumda değildim; habire sürükleniyor, sürüklenirken de sesim yettiğince haykırmaya çalışıyordum. Her haykırış, kar olup üstüme yağıyor, yük, yığıldıkça yığılıyordu.

Ama şimdi...

Uzak bir adada, usta bir şairin تنها kentinde, sakinleşip durduğum bir anda; sahnede bir adam karşıma geçmiş,

“Bak, yaşadığın bu işte” diyordu.

Doğru muydu yaptıkları; yanlışları doğrularından fazla mıydı; fazla ileri mi gitmişti, biraz geri mi kalmıştı, ölçemiyordum.

Yaş günümdü.

Karnımdan yükselip boğazımı tıkayan şey, sadece son yılının değil, cümle hayatımın tortusuydu.

Şimdi ben susmuştum; sahnedeki adam konuşuyor, hayretle kendisini izleyenlere, neyi, neden, nasıl yaptığını anlatıyordu.

Oyun bittiğinde, koltuğumdan kalkamayacak haldeydim; bir buçuk yılın ağır ağır omzuma yüklenen yükünü, bir buçuk saatte kaldırmak ağır gelmişti.

Boğulacak gibiydim.

Egeyle sımsıkı birbirimize sarıldık.

“Şükredelim” dedim:

“Çok su yuttuk, ama suya yutulmadık”.

Değer miydi?

Evet, değerdı.

BİTMEDİ